Breven till Cecilia

Bokutgåva

Söderström & C:o Förlagsaktiebolag, Helsingfors 1920.
BREVEN TILL CECILIA
KAMRATMÖTET

Han hade så få bekanta utom de lärda universitetskretsarna, men till utseendet var han känd, för att icke säga populär, alltsedan de där föredragen om *Konsten och Livet*. Mötte honom en rad unga damer på gatan, så viskade de ivrigt sinsemellan när han passerat, en och annan till och med vände sig om — »Vad han ser väldigt bra ut!»

Sådant tog han icke åt sig, märkte det knappast.

Mannen i den ljusgrå slängkappan, på huvudet en mjuk, grå filthatt, detta huvud lutat helt lite åt sidan, åt höger — det var Sven Ingelet. Håret mörklockigt under de breda hattbrättena, ansiktet smalt och med rak profil, varm, mattgul hy, stora, klarbruna ögon, därtill ofta ett vänligt leende på läpparna — det var Sven Ingelet. Skägget kortklippt och spetsigt, redan gråsprängt, alltså ljusare än mustascherna. Gestalten lång och en smula böjd.

Den han talade med såg han lugnt och fast i ögonen, det generade många. Men han märkte det icke.

*

Lördagen den 31 maj klockan fem på morgonen skulle ångbåt avgå från Helsingfors till Köpenhamn. Nu var det torsdag, doktor Ingelet trädde just ut från kontoret där han löst biljett; Leo Lewenhult, Gundö-baronen, ämnade sig utomlands med samma lägenhet. Under portalen till ångbåtsbolagets hus stod en hop emigranter, de båda vännerna endast gjorde tecken åt varandra, ett tecken som betydde: vi träffas ju snart! Ingendera gav sig tid att stanna.

Även baronen var en vacker karl, ehuru i annan stil. Av medellängd, axelbred, blond, blåögd, slätrakad. På huvudet nyländska jaktklubbens mössa, kavajen stramt igenknäppt, benkläderna vita och välpressade — han kom från klubbens paviljong. Hela hans manliga yttre bar vittne om en imponerande hälsa, en glad och oförbrännlig lust att avtvinga livet varje njutning det möjligen ännu gömde på. Mötte honom en rad unga damer på gatan, så likasom stelnade de i sin gång, och naturligtvis snavade genast någon av dem. Förargligt! Icke ett enda ord på en lång stund, alla sökte de bara se högst likgiltiga ut. Han mönstrade dem alltid med ett slags illmarig distraktion, ofta med en hälsning i sista ögonblicket som om han, tyvärr, först då blivit deras löftesrika ungdom varse.

Allvarsam och tankfull fortsatte Sven Ingelet sin väg gatan framåt. Med raska steg. Plötslligt hejdade han sig — en duva, en tydligen mycket världsvan duva kom trippande emot honom utan att väja, utan att hysa minsta tvivel om sin ensamrätt till trottoaren, han insåg det strax och trädde höviskt åt sidan. Sådana små avbrott roade honom, de liknade nyckfullt eller av misstag satta kommata i en fortlöpande mening, kunde ibland föranleda oväntade, till och med nyttiga betraktelser. Javisst, alldeles rikligt, sade han sig, varför egentligen skynda? Vart man än går, vad man än strävar efter, så är det ju själva vägen som är meningen, trots allt, målet bara punkten som anger att nu är meningen slut. Och punkt kan man sätta när man vill.

På torget vid hamnen var rörelsen livlig, morgonsolen lyste varm över salustånden och de jäktande

människorna. Han saktade farten och såg sig omkring, dock utan att ägna omgivningen en tanke. Men när han i fönstret till en blomsterhandel blev varse några mörkröda rosor, i en hög kristallvas, gick han in och köpte dem.

Butikfröken var blek och fager och betraktade honom med synbart välbehag.

»Kanske får vi skicka blommorna, vilken är adressen ...?»

Sven Ingelet gav intet svar, endast lyfte flyktigt på hatten till avsked.

En av ångbåtarna borta vid kajen utstötte ett hest tjut, han ryckte till, det skar genom vårluften som vrålet av ett stort, brunstigt djur.

*

Förslaget var konsul Ragnar Gullströms. Redan vid påsktiden skrev han från sitt kontor i Nystad till Otto Erik Minck i Helsingfors:

Jag tycker att vi sju kvarlevande klasskamrater borde råkas ett tag. Tammefan tycker jag inte det! Nu har vi 1913, och i maj, den 30 maj på kvällen, är det precis tjugo år sen vi blev studenter. Och det borde vi skåla på lite grand.

Tänk, bara sju i livet numera! Av tolv. Här har du oss i ordningsföljd, jag hittade i går en gammal skolkatalog bland mina papper. Lägger till vad jag vet om titlar och värdigheter och vad annat smått jag just nu erinrar mig och kan ha att påstå. Det är egentligen kusligt hur fort tiden gått.

Otto Erik Minck, Primus som du kallades, rentier och ungkarl och enstöring. Och alldeles förbannat musikalisk! Tack för de många ficklån du givit mig, hedersprisse, har jag betalt dem alla?

Leo Lewenhult, Lejonet, godsägare och baron. Gift med den granna Dagmar Lackau, henne hade jag bra gärna farit av med men var för obetydlig. Rykten om skilsmässa ha nått mig. Lögn, eller hur?

Sven Ingelet, Ynglingen, eller när det skulle vara retsamt: Ynglet, han är ju ett eller ett par år yngre än vi andra. Filosofiedoktor, disputerade om någonting konstigt, »konstteoretiskt», sände avhandlingen även till mig, vänskapsfullt från författaren, jag begrep inte ett muck av innehållet. Fortfarande kvar vid universitetsbiblioteket, något slags amanuens, är han inte det? Samt ungkarl och enstöring som du. Är han inte det? Ni två höll ju alltid ihop, ibland var Lejonet med som tredje, ibland jag, gör ni det än? Du är världens finaste man, Otto Erik, brukade Ynglingen säga. Ja den Ynglingen! Hur är det med hans gamla pappa?

Hans H. Fors, Hans Höghet, bankdirektör, har ett par gånger sökt upp mig när han inspekterat härvarande filial. Högdragenheten mjuknar i mycket stark fukt, jag kan intyga det. Återsåg honom för inte så länge sen i H:fors, då var han sig lik igen, bestod mig bara en styv nick. Typisk huvudstadsbo!

Ludde Fernlund, Den Gamle, rådman någonstans, jag minns tammefan inte i vilken håla, fastän han skrev till mig därifrån på nyåret. Fy fan så glömsk man har blivit! Nåja, jag ska titta efter i brevet.

Ragnar Gullström, kärt barn har många namn, jag fick var vecka ett nytt, inget av dem fastnade. För resten konsul, skeppsredare, allt möjligt.

Ruben Bernik, Moppe, veterinär. Smetade pomada i sitt knollriga hår, jag satt judebängeln närmast, följaktligen var det min plikt att ge honom stryk tills han avstod från ofoget. Var finns han nu?

Tammefan vore det inte roligt att få skåla lite med er allesamman en kväll och en natt! Innan man blir för murvlig.

*

Av allt att döma var en enda riktigt förtrogen vän, Otto Erik Minck, nog för Sven Ingelet.

»Minckens vinhandel», ett tvåvåningsträhus, i dag som är nästan oförändrat, lika småstadsreputerligt som för ett halvt sekel sedan — men skylten med de solblekta, målade druvorna finns icke mera. Otto Eriks farfar lade grund till affären, Otto Erik själv lade ned den. Han var icke affärsman, samlade bara konstsaker, dyrbara möbler i synnerhet samt alla möjliga gamla musikinstrument. Bland dem rörde sig Sven Ingelet hemvant och säkert vid sina besök i den överfyllda våningen. Den undre hyrdes ut. Guldsmedsbutik.

Nu var det torsdag som sagt — den 29 maj 1913. Otto Erik Minck gick och sög på sin middagscigarr, starkt bolmande, och systern Malin, hans ogifta, elva år äldre syster, satt vid ett av fönstren i en högkarmad renässansstol och följde honom med blicken. Hon tog sig förunderligt liten ut i den breda, praktfulla stolen. Brodern gick långsamt av och an över golvet, iklädd en nött jacka av brunt juftläder, stödjande sig på en käpp, han haltade, vänstra benet var kortare än del andra. Pincenezglasen dolde rätt mycket av ögonen, munnen sköt han ut så att överläppens lurviga, lingula borst pressades mot den tjocka näsan, det ryckte spasmodiskt i kindmusklerna, stundom i hela det stora, rödlätla ansiktet, och alltjämt strök han sig nervöst över hjässan som var kal.

Plötsligt stannade han framför ett rikt skulpterat holländskt skåp i barock, kände på det, småfnyste gillande, betraktade länge och uppmärksamt Mariebergtallrikarna som hängde på väggen, småfnyste igen, vände sig om och lät blicken dröja vid spinetten i det angränsande mindre rummet —

Så satte han sig. Och då skrattade systern, ja han själv med för resten.

»Naturligtvis, Otto Erik, det är klart att du måste syna dina skatter, du har aldrig sett dem förut.»

En gladlynt liten dam var hon, fröken Malin, tidigt gråhårig, ganska korpulent, prydlig och fin i svart sidenklänning, med spetskrage och ett band stenkolspärlor om halsen.

»Hur är det» — sporde hon — »någon av er har väl fått förhinder? I morgon kväll.»

»Nej, varför det? Ingen såvitt jag vet.»

»Och på Kaisaniemi?»

Han nickade — »I Sjöpaviljongen, där studentkalaset hölls. Det blir middagstillställning. Klockan sju. Leo har åtagit sig arrangemanget.»

»Kors! Än hans resa då?»

»Vad har det med resan att göra? När vi sagt adjö och skilts går han och lägger sig i sin hytt helt enkelt. Ombord på ångbåten. Sven likaså.»

»Och när skils ni?»

»Hm. Gud vet.»

»Jag riktigt gläder mig på dina vägnar — du som sitter hemma beständigt.»

»Är vi nu där igen! En person med mina nerver får lov att sköta sig en smula — har jag sagt. Tror du, till

exempel, att det är för mitt höga nöjes skull jag minskat tobaksrökningen?»

»Le malade imaginaire.»

»Äsch! Det har Sven hittat på.»

»Men det är *sant*!»... och igen skrattade fröken Malin, ett smittande, muntert skratt vari brodern nödgades instämma, i det han samtidigt reste sig och återtog sin vandring. En mjuk gångmatta dämpade ljudet av stegen. Och två av de fyra pendylerna passade på att ge sig till känna, vardera med fem sprött klingande slag.

»Säg mig, Otto Erik ...»

»Nå äntligen!... ja jag hör det strax på tonfallet, Malin, för jag vet vad du hela tiden tänker på. Sven är fortfarande nedstämd, jag medger det, han behöver nog slippa ut och furagera på sina europeiska betesmarker, men tre veckor är alldeles för knappt tilltaget.»

»Otto Erik — minns du när han i fjol kom tillbaka från Italien, i april var det, aldrig har jag sett en mänska så lycklig! Rentav febril och smått generad över det nästan, därför har jag väl också förlåtit honom ... det att han inte besökt oss så ofta och regelbundet som förr om vintrarna. Herrejess, nedstämd är ju lite var emellanåt, men han är det inte som vanligt förnuftigt folk, så att man får orsaken klar för sig och kan tala om den och därigenom bli i tillfäle att hjälpa, om möjligt. Julen 1905 på samma sätt, minns du inte? Det är säkert bara vi som *känner* förändringen, och ändå inbillar han sig naturligtvis att vi låter narra oss, i stället för att vi är så rysligt grannlaga, gunås, och ingenting frågar, ingenting frågar.»

»Ja man ska aldrig göra sådana frågor. Man ska vara tillgiven nog att kunna vänta.»

»Ack men han borde ju veta hur innerligt vi saknar honom! Ibland liksom ... också när han är tillstädes. Inte sant?»

»Han vet det, Malin, han vet det. Alltsammans, för han håller av oss. Du måste ha tålamod.»

»Tycker du då inte att vi har en liten, liten smula *rätt* till hans förtroende?»

»Nej. Absolut ingen rätt till opåkallat intrång ... i det inre livet ... låt vara välment. Inga närgångna frågor som han nödgas svara på. Det är en av grundbetingelserna, därför passar han och jag för varann, vi som båda är skygga av naturen. Och brist på medkänsla eller tillit är det sannerligen inte — inte hos någondera.»

Systern skakade på huvudet.

»Jag önskar att det vore den där Luca Signorelli som pinade honom» — utbrast hon med hetta — »då kunde man åtminstone *förstå*... men redan tidigt i våras sa han ju att arbetet på *boken* nästan avstannat, han hade annat i tankarna.»

»Och misströstar nu om att få den färdig, ja.»

»Tror du verkligen att det är orsaken? Han sa det fullkomligt trankilt, gjorde han inte det?»

»Hm. Vi tänker och vi tror. Och svaret är sällan ... efter önskan. Så mycket vet vi.»

»Än fadern då? Med ett sådant ... original att brås på kan man nog bli underlig till sist. Rör han sig alls ute, kanslirådet?... jag har inte mött honom.»

»En hård man, en hård man.»

Nu hördes en ringning och att tamburdörren öppnades. Därpå en röst som frågade något. Genast spratt fröken Malin upp ur stolen och räckte ivrigt händerna mot den inträdande.

»Här har jag suttit och latats bara för att jag väntat på dig, Sven!» Ögonen glänste.

»Vänliga tankar ... god sysselsättning, Malin», svarade Ingelet stilla. »Tyvärr kommer jag bara för att säga farväl. Dig träffar jag ju inte mer.»

»Sök upp oss när du återvänt! Som förr. Då är vi på landet, du känner vägen.»

Otto Erik Minck småfnyste, det betydde gillande. Kinderna hade blivit än rödare, han strök sig nervöst över hjässan, eller slet i skjortkragen som om den varit för trång, men ovanligt nog var det han som yttrade sig oftast, likasom stötvis gav fart åt samtalet.

»Vi får uppleva en missräkning till, Sven, innan vi dör» — förklarade han bland annat. »Jag menar det här kamratmötet. Ett tjog år är för länge, för lång mellantid, vi har tappat bort varann och blir flata och onaturliga av att pressas ihop.»

»Mycket kortare tid kan ha liknande verkan», inföll systern. »Jag har ett förslag — i kväll ska vi smaka på C. F. Mincks ryktbara portvin, det finns ännu ett halvt dussin flaskor kvar.»

»Vad har jag sagt, Malin, du är en märklig kvinna!»... berömde henne brodern med forcerad livlighet — »dina idéer sväva inte i det ovissa, de gå på djupet, ända ner i källarn.» Vilket föranledde Sven Ingelet till en skämtsam påminnelse: »Ja kom ihåg, Otto Erik, i morgon dricker du snällt och lydigt vad man slår i åt dig, utan fusk, jag ämnar också följa de andras exempel efter ringa förmåga. Det är vår skyldighet den här gången.»

»Rätt så» — understödde honom fröken Malin — »narra bror min till extravaganser, ju större dess bättre! Förr skydde han dem inte minsann, nu kallas de hälsovådliga när han talar med mig. Den hycklarn!»

Brodern låtsade icke höra men såg road ut. Ingelet berättade:

»Med Lejonet har jag träffat den överenskommelsen att vi inte nämner ett ord om hans och min avresa, du ensam äger följa oss till båten, o Primus inter pares! Och kan du tänka dig — han ville att jag skulle hålla festtalet! När jag vägrade sa han: Gott, då gör jag mig själv till åtlöje.»

Otto Erik Minck satt med hakan stödd mot käppens silverkrycka; käkarna tuggade. »Ja Leo är oersättlig vid vissa tillfällen. Och hans aptit på livet oförminskad.»

Efter ännu en stunds lekfullt småprat lämnade dem fröken Malin, hon sörjde alltid för att de båda vännerna skulle få vara på tu man hand. Och då hon avlägsnat sig tog brodern fram ett blått skrivhäfte ur en chiffonierlåda.

»I anledning av morgondagen har jag rotat i gamla gömmor, se här vad jag funnit!»... rösten lät otydlig. »Jag ska läsa upp det för dig, Sven. Hör nu noga på!»

Han harskade sig och begynte:

»Vi hade för tre år sedan en helt liten apa, en hona, i en stor bur hemma hos oss i vårt hus. Hon liknade mycket en människa, ehuru hon bara var ett djur, därför vill jag här jämföra oss med hvarandra. Sedan blef hon sjuk och dog. Hon var mycket mild och tålig, när hon dog, jag undrar om människorna äro det?

Nästan alla dagar lekte jag med henne lite, ty hon tyckte mycket om att leka. Det tycker jag också om. Hon härmade mig ofta och jag skrattade, själf härmar jag ganska träffande, tror jag, både lärare och kamrater, men aldrig elakt. Det gjorde icke hon heller.

Den apa, jag talar om, var på sätt och vis klokare än jag då var, åtminstone slugare. Man kallar det förställningskonst. Hon föredrog mitt sällskap framför andras, kanske därför att jag icke var så stor och klok som de andra människorna, eller kanske därför att jag var så lätt att narra, emedan jag litade på henne. En gång bet hon mig i kinden. Hon var falsk och tjufaktig, man skall aldrig lita på någon, ja hon var visst också oanständig. Men hvem vet hurudan man är, när man älskar.

Jag har läst om aporna, att de kunna visa stor uppoffring för det allmänna bästa. Därmed menas icke fosterlandet, utan stammens försvar. Det är ett vackert drag, som jag gärna ville hafva, men jag undrar om man kan lära sig något sådant som själfuppoffring?

Aporna sägas hysa den ömmaste kärlek till sina ungar, äfvensom medlidande med de små och svaga. Den senare känslan hyser jag också. Af lust att såra handlar jag aldrig mot någons vilja, och har jag straffats för olydnad, så har jag ändå alltid känt mig hafva rätt att handla just så som jag gjort. Däri tror jag mig stå öfver aporna, men min far skrattade åt mig, när jag sade honom det.

För öfrigt äro aporna mycket vigare och behändigare än jag. De äro särdeles komiska, när de äro allvarliga. När vår lilla apa var inställsam, liknade hon jungfru Durberg. Jag önskar att jag kunde göra ett så förnuftigt bruk af mina erfarenheter som aporna. Likasom de har jag ett förträffligt minne, men gäller det att undgå faror, eller att värja sig mot sådana, är jag ofantligt underlägsen. Däremot är jag pålitlig i vänskap, det äro aporna icke, låt vara att de stundom visa tacksamhet. Hafva deras lidelser blifvit väckta, så veta de icke till sig, de se ingenting, höra ingenting, blifva med ett ord sagdt rasande. Jag för min del är tyst och stilla, när lidelsens stormar rasa inom mig.

Häraf torde framgå, att aporna i ofantligt mycket äro alldeles som vi människor.»

Otto Erik Minck slog ihop häftet. »Nå, vad tycks?»... frågade han.

Sven Ingelet teg.

»Ja själv är du författarn. Gubben Ulrich, du minns, gav en gång i uppsatsskrivning ämnet *Ett av våra husdjur*, och naturligtvis valde du aporna. Inte kan du ha glömt det? Jag tog ditt opus ifrån dig, och på min inrådan skrev du helt anspråkslöst om vad rubriken anger, inlämnade ett nytt och förbehållsammare prov på din stilkonst. Du uttryckte dig ju under skoltiden så ... hur ska vi säga?... personligt, när du fick en penna i handen, man skulle ha drivit med dig utan all ända, Sven, grymhet hör pojkar till.» Otto Erik Minck såg djupt bekymrad ut. »Tja. Men krian är alls inte så dum som du förmodligen tror, jag finner lärorika barnsligheter här och där, lustiga tillika: man ska aldrig lita på någon — vem vet hurudan man är när man älskar — jag för min del är tyst och stilla ... och så vidare.» Han strök sig över hjässan. »Inte sant? Det är bra.»

Och när Sven Ingelet icke heller nu svarade något gjorde den andre likasom våld på sig för att kunna fortsätta —

»Jag läser ju och läser, ganska planlöst som du vet, men något måste också en obrukbar dagdrivare syssla med emellanåt — och för resten var det inte om mig jag skulle tala. Vad jag önskar komma till är några små funderingar ... som jag också sysslat med på sista tiden ... medan du varit borta. Hos vännen Luca Signorelli, antar jag.» Han slet förtvivlat i skjortkragen. »Gamle Goethe sa en gång till Eckermann: Ich habe immer gefunden, dass es gut sei etwas zu wissen. Enkelt och rentut sagt. Att han främst menade erfarenhet

... att ha erfarenhet ... det är säkert ingen vantolkning. Och då påstår jag: Das Wissen ist viel besser als die Wissenschaft. Du saknar livserfarenhet, Sven, mänskokännedom ... trots dina resor ... och den som förvärvas genom vad jag ville kalla ... lättsinne, ett visst slags lättsinne, den är ingalunda att förakta. Tvärtom. Vi är för allvarliga på sätt och vis, både du och jag, och som du själv skriver om våra släktingar aporna: de äro särdeles komiska när de äro allvarliga. Det ska vara måtta i allt, Sven, motvikt ... så att säga ... eller proportioner, det uttrycket brukar du använda, jag minns de där föredragen i Solennitetssalen, om Konsten och Livet, i dem återkom det ofta. Fantasi och markant form var jag säker om på förhand, men jag kunde inte låta bli att tänka: vad vet han genom egna rön om livet? Ja förlåt mig! Som pojke gick du och undrade, bara undrade, och alltsen dess har du hållit dig till böcker. Och till bilder. Lärda mödor — bilddyrkan. Är du nöjd kanske? Nej. Du borde prövas, prövas ... i annat än vetenskap ... ja och vänskapen för mig. Av verkligheten, inte av din hjärna allenast. Också studera konsten att leva ... glad, menar jag, det är en stor, stor konst, mitt tungsinne är dig för tryckande, jag inser det äntligen. Och din bekantskapskrets för liten. Veta mer om dig själv ... och ditt hjärtas krafter, just det ... genom att lära känna andra mänskor. Exempelvis kvinnor ... just det! Och så göra ett förnuftigt bruk av dina erfarenheter. Antar jag. Varom inte — ett oförnuftigt.» Han steg pustande upp från stolen, haltade bort till chiffoniern och gömde det blå skrivhäftet i en av lådorna.

»Eller ... ja om möjligt ... lidelse, Sven, ända till giftermål, det är allvarligt nog därjämte. Minsann. Och din smak är ju säker. Tja, så har jag funderat i min ensamhet. Jag föreställer mig, ser du, att när livet prövar, vill pröva vad en karl innerst går för ... så ger det honom en god hustru. Inte en elak, utan en god. Då visar det sig vad han går för. Vad han är värd.» Och nu sökte Otto Erik Minck sin räddning i en torrolig grimas — »Hur gammal är jungfru Durberg?»

Sven Ingelet drog på munnen. Emellertid sade han endast: »Spela för mig, Otto Erik!»

Denne hörsammade icke uppmaningen, utan fortfor att tala lika ansträngt som förut:

»Här går jag och predikar visdom som en yrkesman, Sven. Inte sant? Den har samlat sig under mina vandringar från rum till rum, ibland får syster Malin ett stänk av överflödet, några vägledande maximer, dem tar hon med ro, bara skrattar.» Han gjorde ett uppehåll. »Ja ja, Sven, den beprisade ungdomen är förbi, jag är ju redan gubbaktig nog. Både utvärtes och invärtes. Om jag haft förmånen födas av fattiga föräldrar så vore jag vid det här laget orgelbyggare, kanske välbeställd organist i en landskyrka. Allra helst konstsnickare, sund och verksam och utan grubbel, en annan Haupt, i varje fall åtminstone en Neyber, le inte, mina passioner heta Jakaranda och Plommonträ. Nu går jag i stället sysslolös dagen lång, läser lite, tänker lite, det är inget arbete, smeker möblernas marketerier och bronsbeslag ... eller något gammalt, rart instrument. Skamsen och folkskygg ... vågar knappt visa mig ute ... föraktlig i egna ögon, ömkansvärd i andras. Utom i dina, ja. Du vet att det är mitt allvar, vart ord, bekännelsen är ju inte ny, jag har visst gjort den hundra gånger. Och allvaret, Sven, det högtidliga allvaret, det är lättja ... också det. Påstår Balzac. Vad ska man svara på den paradoxen? — Jo jag ska spela för dig.»

Men i detsamma kom fröken Malin in med vinet. Hon fyllde glasen, och genast grep brodern ett av dem och tog en djup klunk, ivrigt blinkande, armen högt lyft, på inga villkor finge han ertappas med något sådant som att ha tårar i ögonen. »Vad går åt mig?» ... utbrast han plötsligt. »Jag är en tölp, skål på det, Sven!»

»Nej nej, herrejess» — protesterade systern och såg förbryllad från den ene till den andre — »*först* dricker vi för den avresandes välgång. Och lyckliga *återkomst*» — hon lade gärna stark tonvikt på ett eller flera ord.

Nå, det var ett förslag som Otto Erik Minck kunde obetingat gå in på, de klingade, han småfnyste och tömde sitt glas, sedan gick han utan förnyad uppmaning stilla bort till flygeln. Märkvärdigt! Han pratade visst med den, de hörde honom mumla: »Strax, strax, ge dig till tåls, jag ska bara känna efter om du bevarat din själ

ren» — fingrarna likasom mätte klaviaturen, ackord efter ackord, därpå följde ett ögonblicks tystnad.

Och så spelade han. Vilken förvandling! De nervösa ryckningarna spårlöst försvunna, ett stort lugn utbrett över hans ansikte, huvudet lätt bakåtböjt.

Systern satt bredvid Sven Ingelet. En halvtimme hade väl redan gått, eller mera, när denne viskade: »Nu skulle till och med en främling förstå att den där underliga mänskan är världens finaste man.»

Fröken Malin tryckte sakta hans arm — »Det är för att du själv är så fin ... ja just *du*, Sven!»... hon nickade och log.

*

Sjöpaviljongen — middagsbordet dukat i övre våningens rymliga glasveranda. Luften redan sommarlikt varm, flera av fönstren öppna.

Utanför blommade ett sibiriskt ärtträd, tätt intill väggen och skjutande upp över taket, stenfoten skymdes av fläder och syren, låga och illa medfarna men anspråkslöst redo att taga del i våren. I en gles grupp framför byggnadens väderbitna, smutsgula fasad ett par björkar och en lönn mellan några små buskar, alla på den nedtrampade gräsplanen; vid vägen och vattnet de gamla, lutande pilarna. Parken i ljus grönska, Djurgårdsviken utan en krusning, solnedgångsskimmer över Långbrokajens rad av gråvita hus.

Och så middagsbordet dukat i den minnesrika glasverandan. Där hade de samlats.

Bankdirektör Hans H. Fors infann sig senare än de andra. Han tryckte näsduken mot sin smala, höga panna och gjorde till hälsning en serie gester med den lediga handen, nonchalant som om de träffats i går men tillika beklagande: ett sammanträde, finansieringen av ett nytt, stort företag —

»Jag hoppas ni ursäktar mig, mina herrar. Nej se där har vi ju till och med lille Bernik! Du har blivit fylligare.»

»Tacka fan för det!»... log Ragnar Gullström, konsuln från Nystad, pigg och rörlig vändningarna, med blå ögon, ovanligt liten mun och håret som en jämnrund, rödgul sammetskalott. »Fan har hästhov, Moppe har skott sig på den och det är han fet av, förstås.» Bankdirektören, Hans Höghet, hade redan inlåtit sig i ett förbindligt Jaha och Jaså med baron Lewenhult, följaktligen fick veterinär Bernik icke tillfälle att säga vad han utan tvivel skulle ha sagt, om han hittat på det. Han var icke i frack, bar i stället nästan fotsid långrock och kulört väst samt låg, nedviken krage — orsaken härtill var ett missöde, han skildrade det i alla dess faser mycket omständligt, fastän ingen hörde på honom, ingen utom Ludde Fernlund, rådmannen, en fet och fryntlig koloss med dubbelhaka framtill och varblemmor under svarta små taftmuscher i nacken.

»Du är snygg och fin som du är, Moppe ... och välluktande ... det är du.»

Ruben Bernik fingrade på briljantnålen i sin ärggröna kravatt— »Den har kostat åttahundra kronor», sade han.

»Mycke, mycke pengar! Varifrån tar du dem?»

»Jag har en annan som är billigare, en agat» — så erinrade sig veterinären en försummelse och gick skyndsamt bort till den närmaste av de två hörnspeglarna i salongen innanför verandan för att se efter om benan var orubbad.

Vid dörren till trappan väntade en kypare i slappnande givaktställning på order och följde Leo Lewenhult med en utvakad blick — från lierr baronen-arrangören var naturligtvis en vink om måltidens början att

emotse. Och när den äntligen gavs, denna vink, ryckte han till som om livet plötsligt blivit rikare, en kär lyckodröm verklighet. Men därförinnan hade konsul Gullslröm hunnit fråga: »Nå — får vi mat snart, eller ska vi leva på ställets traditioner?»

Rådman Fernlund satte sig sist av alla, han läste visst en bordsbön tyst för sig själv, åtminstone stod han tankfull en liten stund, med händerna på stolkarmen, huvudet sänkt och anletsdragen omlagda till en kyrkmin kring näsan, ett ymnigt snushorn. Det chockerade bankdirektören i hög grad, man kunde se att han tänkte: om något, borde sådant där vara undangjort hemma. Samtidigt kom en hjälpkypare flåsande upp ur köket, även han med utvakad blick, snavade mot tröskeln, fällde en bricka, Gullström lät höra ett prompt »Fy satan, drummel!»... och så begynte serveringen. Aalborgbrännvinet iskänktes, en handling som stämde till försonlighet, och Ruben Bernik gjorde gutturala ansatser till sång, men glasen tömdes av de tongivande i sällskapet under så tröstlöst belevad tystnad att han avbröt sig och endast knäppte med fingrarna ett tag. Då rämnade Ludde Fernlunds kyrkmin i ett brett grin, tandköttet syntes.

Först nu blev samtalet livligare. Och först nu uppenbarade sig en jämförelsevis ung man i snävt tillskuren visitdräkt, en utpräglad hälgångare, han antogs vara något slags hovmästarvikarie. Långsamt och fullt till freds med sin hållning beskrev han en kurva genom rummet, bugande sig vid vart steg, djupast för Gundö-baronen, sedan dök han åter ned i i den bottenvåning ur vilken han emanerat.

»Vad ville den där?»... frågade Bernik.

»Önska dig en glad sommar», upplyste Leo Lewenhult honom om, men vände sig i detsamma en smula retligt till sin högra granne, Hans H. Fors, ett yttrande av denne hade väckt hans misshag:

»Javisst, huset är gammalt, något som också har sin charme, du får lov att nöja dig med vad huset förmår. Det gör vi andra. Maten för resten rätt bra, vågar jag påstå, och vinerna passabla, champagnen kommer du att finna lagom torr. I den mån du har smak.» Han tillade: »Girlanden ovan fönstren är ingalunda mitt påfund.»

»Och sällskapet har du inte heller valt», antydde Hans Höghet, bankdirektören, diskret hostande, pekfingret med signetringen hjälpte de tunna mustascherna att dölja ett löje. »Käre, varför missförstå mig? Längre än till klockan tolv kan jag inte stanna, så överhopad med arbete som jag är ... redan före banktid. Tänk dig, i morgon igen ett sammanträde, finansieringen av ett nytt, stort företag ...»

Ludde Fernlund, Den Gamle, höll armarna som en jätteparentes kring sin tallrik och skrattade redan på förhand, gapet vidöppet, han sade sig ha suttit sju resor i karcer ... under fyra terminer ... kunde någon överbjuda honom så var god bara!

»— och det är obestridligt» — fortsatte Hans Höghet, bankdirektören — »ja det är helt enkelt ett faktum att industrien är samhällskroppens motoriska nerv. Eller rättare: ett vilt utgrenat *system* av nerver. Rubbas grundvillkoren för dess ostörda verksamhet ...»

»Vet du vad, Moppe» — hördes Ragnar Gullströms gälla röst — »du hade bort bli fondmäklare för att få bruk för din vackra affärstalang, du har ju den i blodet.»

»Fondmäklare kan man vara lite varstans», ansåg Ruben Bernik. »Och jag har alltid tyckt så mycket om att rida. Och om hundar.»

»— rubbas grundvillkoren för dess verksamhet» — fullföljde bankdirektör Hans H. Fors sin utläggning, gaffeln slog takten — »vad inträffar, tror ni? Jo stagnation. Och kulturen blir lidande. Intraderna minskas.»

»Säkert, säkert», medgav rådman Fernlund. »Det bär blankt åt helvete.»

Emellertid hade middagen fortskridit så långt att två remmare lätt rhenvin tömts till fisken, och ungefär vid det laget tycktes minnena från skolan bli det allmänna och enande samtalsämnet. Ett efter ett, gamla och dammiga, drogos de fram ur mångårigt mörker och borstades upp, ja utbroderades om så befanns nödigt, glada och mindre glada utan åtskillnad. »Herregud, kommer du ihåg?» ... och strax var man mitt inne i alltsammans. Vårens bollspel, till exempel, och vinterns snöbollskrig, konventet med dess tidning, fuskandet under Blarens och Josafats lektioner, trängseln på gården kring gumman med syltmunkarna, bakläxor och andra straffdomar, lärarnas egenheter, i synnerhet av de sistnämnda ägde konsul Gullström en utvald samling att prisge. Och skrattet nådde sin höjdpunkt när Sven Ingelet lät förmå sig att visa huru gubben Ulrich brukade deklamera Runeberg med gråten gurglande i svalget.

»Jäkeln anfäkta!»... utbrast Bernik — »Ynglingen kan då härma allting som en riklig aktör.»

Ingelet bet sig i underläppen. »Ja allt — utom geniet», svarade han sakta, endast Minck hörde det.

Efter steken, sedan champagnen serverats, hälsade Leo Lewenhult dem välkomna i ett ledigt hållet andragande, mestadels i skämtsam ton, utom när han berörde dödens rika skörd inom kretsen, då stego alla upp och det var mycket högtidligt. Visserligen spillde Ludde Fernlund hälften av glasets innehåll på duken, men det var ändå mycket högtidligt.

»Jäkeln anfäkta vad han är tränad och kvick, Lejonet!»... undslapp det Ruben Bernik. Därmed bröts på ett osökt vis den tystnad som uppstått, och nu pratade somliga högljutt vidare om gubben Ulrichs tre ogifta döttrar, medan kyparen satte fram desserttallrikarna.

»Den yngsta såg bra ut» — avgjorde baronen —» jag spatserade med henne i tidernas morgon. Det vill säga i kvällsskymningen. För tjugutvå år sen.»

»Ja det Lejonet!»... veterinärens ögon lyste av beundran.

»Skål på dig, Primus!»... ropade Gullström plötsligt — »du dricker ju ingenting, bara tiger.»

Otto Erik Minck sköt ut munnen, nickade stumt, drack och försjönk åter i egna tankar.

Middagen var till ända — då märkte de till sin förvåning att Ingelet rest sig. Han hade en svag rodnad på kinderna, väntade tills det blivit tystare, och utan att höja stämman, långsamt och med små pauser sade han nästan undfallande:

»Vännen Leo talade nyss kamratligt och klokt och muntert om oss sju levande, om vårt ... verk och vår vila, glömde inte heller att ge uttryck, och ett vackert uttryck, åt saknaden efter de fem som för alltid gått bort. Men jag vet inte — det var som hade han beklagat dem, eller missförstod jag honom?... i varje fall kan jag inte låta bli att med några få ord liksom ... ta döden i försvar. Döden som inger mig en känsla av verklig trygghet, en känsla jag blivit allt klarare medveten om. För all del, ingen längtan efter ett brådstörtat möte i morgon eller övermorgon, ånej, mellan oss två är väl snarare bara ett slags tyst avtal träffat. Enligt min mening gör man mycket orätt i att anklaga döden för de lidanden han befriar ifrån när livet vägrar hjälp mot sin egen grymhet ... eller livsviljan sviktar ... *ledan* av någon anledning blir för stark. Vår syn på döden är felaktig också i andra avseenden. Ännu i våra dagar envisas bildkonsten med att förvanska hans ansikte, ja hela yttre — de tomma, skrämmande ögonhålorna, till exempel, höra inte honom till, han har en själfull och lugn blick, om vi frimodigt vågar se in i den. Aldrig är han så avvisande och grym som livet, tvärtom lätt tillgänglig för vem helst som söker honom ... och av en stor, fördomsfri barmhärtighet, den utan all fråga pålitligaste tillflykt vi äger. Och om det är sant att de döda veta mer än vi ... som det sägs ... så gör redan den möjligheten att jag inte kan beklaga dem. Hellre då oss levande! Att dö ung är nämligen avundsvärt, en utmärkelse, påstå tröstare och skalder, det är att älskas av gudarna, vi måste väl sätta tro till en under

århundraden upprepad, livlig försäkran, och att dö gammal stämplar en således som ovälkommen, i bästa fall som bortglömd. Men fullt viss och bevislig är bara vår själs skröplighet ... och döden. Alla röjer vi, till och med de försiktigaste bland oss, någon gång i ord eller gärning ett eller annat fult drag, ofta ett löjligt. Är det för mycket sagt? Så kommer döden — och minnet av det fula förbleknar, utplånas, det löjliga blir rörande, mänskornas röster få en vänlig och nästan varm klang när talet faller på dem de nyss gjorde spe av. Det är dödens förtjänst. Och mäter vi honom med den måttstock *jag* helt naturligt frestas att anlägga, åtminstone till sist: konstnär är han, i sin art oförliknelig, Fullkomnaren. Livets främsta och underbaraste skapelser, de stora andarna ... jag kunde också kalla dem: de förtidiga ... först när döden lagt sista handen vid verket öppnas våra ögon, tvingas vi att se ... den höga resningen, proportionerna, mästarinseglet. Det är dödens triumf över sig själv och oss: odödligheten. Ja» — han gjorde en tvär, lite tafatt gest — »och nu slutar jag. Mitt glas får stå orört, en skål för döden skulle väl anses utmanande, jag bleve antagligen ensam om den, de flesta mänskor känna sig levnadsdugligare genom att glömma honom. Jag däremot är glad att alltid ... nej ... låt inte mina kanske obetänksamma ord väcka förstämning, det var ingalunda avsikten ... och om de gjort det, så förlåt mig!»

Han satte sig. — Otto Erik Minck stödde hakan mot käppens silverkrycka och pressade ihop läpparna, den vanliga ställningen när han hörde uppmärksamt på, de andra utbytte förstulna blickar av överraskning. Dock icke Ludde Fernlund, han fortfor lugnt med sina fingerövningar på de små taftmuscherna som börjat lossna, huden var het och svettig.

»Hur är det riktigt fatt med Ynglingen?»... undrade Ragnar Gullström halvhögt.

»Full är han inte, bara lärd», visste Ruben Rernik förkunna, i det han makligt sträckte sig över bordet efter en tandpetare.

Leo Lewenhult tänkte: vinet har nog sin lilla andel, men vad ligger under? Emellertid sade han endast: »Sådant där skulle då aldrig falla mig in!» Vartill bankdirektören, Hans Höghet, fogade följande beaktansvärda ord: »Jag är en principiell motståndare till döden — uppriktigt sagt. Den hindrar framåtskridandet. Industrien är föga tjänt med att stark mortalitet decimerar personalen, också därigenom hämmas produktionens intensitet. Vi miste nyligen en arbetsförman ...»

»Dra åt helvete med din industri!»... avbröt honom Ludde Fernlund, Den Gamle, som blivit tapper av champagnen. Det var blott förslagsvis menat, utan tvivel. Icke desto mindre passade Leo Lewenhult på att leda tankarna och stegen i annan riktning genom att säga: »Nu rör vi på oss lite ... tills kaffet kommer.»

Alltså delade sig sällskapet i smågrupper, två och två, med Ruben Bernik som ambulerande tredjeman — Ragnar Gullström drog vännen Leo med sig in i salongen.

»Tammefan är det inte otur» — han gjorde en grimas — »jag ville så gärna i morgon äta frukost med dig och Primus och Ynglingen men är tvungen fara till Åbo. Och har därförinnan en förbannad massa affärer att uträtta. Satan också! Apropå det: vad går åt Ynglingen?»

»Je n'en sais rien.»

»Läst och studerat för mycket, gissar jag. Det gör väl ingen glad?»

»Har aldrig försökt det.»

»Då är han bara olyckligt kär kanske? Vid hans år slår det sig lätt till mjältsjuka. Lever han för sedligt?»

»Fråga Primus! Eller honom själv.»

»Allt annat! Han är ömtålig, jag vill inte såra, förstår du. — Råkas ni ofta?»

»Nej. Vi har ju så olika umgänge. Och intressen. Någon gång skakar vi hand på gatan.»

»En konstigt sammansatt gosse är han, tammefan! Vad tjänar det till att bråka med döden och allt det där? Hans pappa har ju en viss förmögenhet, inte sant?»

Lewenhult log — »Ja varför bråkar folk egentligen?»

Nu ropade man från verandan att kaffet var på bordet. Och punschen och konjaken och likörerna. Cigarröken ringlade sig som ljusgrå band ut genom de öppna fönstren, ansiktena hade fått högre färg, en del röster oanad styrka, i synnerhet sedan samtalet fastnat i de första studentårens äventyr. Allt med ens ljödo tågsignaler från järnvägsområdet.

Så lades timme till timme utan möda, utan misshälligheter. Och så blev det sent nästan utan att någon märkte det.

Klockan halv ett, eller däromkring, när bankdirektör Hans H. Fors redan avlägsnat sig, slog det de församlade med undran att Ruben Bernik en lång, onaturligt lång stund varit borta. Gullström och Ludde Fernlund hade lovat varandra att föra honom helskinnad till det flärdfria hotell där han tagit in, och vid närmare eftersyn befanns han sitta hopkrupen i ett hörn av salongen med en gardinstång över knäna, en slät mässingsstång som han avlyft från krokarna under taklisten och rensat från allt i hans tycke onödigt krimskrams. Särskilt meddelsam var han icke dåmera, ack nej, ehuru han av rådmannen interpellerades på två språk, svenska och finska — deltagande, kanske något sammanhangslösa frågor om olika livets materier. Ilsket och tämligen sluddrigt, det måste medges, svarade han på dem alla: »Losz mir menucho!»... vilket är uttytt: Låt mig vara i fred! Gardinstången lyckades man med milt våld fråntaga honom, men sin envisa, utopiska önskan behöll han, trots motskäl, ända till hotellets dörr där han hjälptes ur droskan.

»Moppe är ingen fullblodsjude, tammefan!» ... förklarade Gullström — »dem bräcker man inte i brådkastet, tammefan! Jag har supit med många.»

Det tog rådmannen för givet. Han sade sig ha supit med många, han också. Många slags mänskor. Och alltid funnit det tre-evligt.

*

Enligt överenskommelse följdes även de övriga åt, men till fots — Sven Ingelet och Leo Lewenhult i bredd, Otto Erik Minck haltande ett par steg bakom dem. Som ofta förr hade de stannat vid Frimurarns grav, stavat på den välbekanta inskriften, utbytt några lågmälda ord och så vandrat vidare i riktning mot staden.

Natten var ljus, stilla och vacker. I parken hördes redan fågelkvitter, enstaka, skygga lockrop som åter tystnade. Himmeln genomskinligt blek, små strömoln, rosenmoln i öster. Mellan träden blänkte dammen, spegellugn.

Ljus, stilla och vacker var natten.

Ingelet gick med huvudet bart, inandades luften i djupa drag, tigande, tagen av stämningen — så föll honom något i minnet, han vände sig om.

»Jag förstod av ett svar i afton ... ja ... Fernlund har det visst brydsamt och knappt fortfarande, Otto Erik, vi måste på allvar se till att han får det bättre ställt för sig.»

»Det har jag tänkt på. Han söker upp mig i morgon.»

»Naturligtvis har du hunnit med det! Men jag vill också ge en skärv, kan du väl inse — Leo är säkert beredd till detsamma, vi klarerar saken oss emellan vid min återkomst. Säg snällt ja!»

Otto Erik Minck småfnyste, det antogs som gillande. Sluten och allvarsam linkade han efter de båda andra Unionsgatan framåt, och först när de passerat Salutorget, ned mot hamnen, upplät han sin mun ånyo:

»Nu går jag hem. Jag är trött.»

Då fick Leo Lewenhult ett infall: »Kom till mig och drick en avskedsgrogg! Extra god whisky — och ni har aldrig sett min stadsvåning, tror jag? Där finns inte en levande själ för tillfället, tjänarinnan är på Gundö i natt, hennes syster firar bröllop, en förbannat läcker brud för resten, namnam, jag har tagit stickprov. Herrejess, klockan är ju bara två, bagaget ombord och där borta bor jag, utsikten charmant» — han gjorde en gest åt det hållet.

»Nej nej, måtta i allt», invände Minck mycket bestämt. »Jag orkar inte. Kryp ni också till kojs så är ni förståndiga!»

Ingelet däremot var genast villig, lockad av att Lewenliult omnämnt en rar, gammal tavla som han köpt, venetiansk konst efter vad någon sagt, en naken Venus ... eller liggande nymf ... »Vem vet, kanske Ynglingen känner henne och kan ge besked?»

Följden blev att de skildes en smula tvärt, Otto Erik Minck nästan förargad — »I morgon ångrar du dig, du ska få se det, Sven.» Men mot sin vilja måste han le åt det ivriga, barnsligt upprymda uttrycket i dennes ansikte, och då tillade han: »Nåja, adjö med er och lycklig resa!... värre händer väl inte än att ni försummar båten. Skriv någon gång!»

Orörlig stod han och blickade efter dem en stund. Den ene axelbred och av medellängd, den andre lång, gänglig, huvudet lutat helt lite åt sidan, åt höger — det var Sven Ingelet.

*

Icke fullt en månad senare mottog Otto Erik Minck en rekommenderad postförsändelse, en packe brev, de allra flesta från föregående år. Svens handstil! Ingen förklaring medföljde, och den person till vilken de skrivits var för honom, Otto Erik, fullkomligt obekant. Endast ett namn, ett förnamn — Cecilia.

Men redan den 3 juni hade ju aftontidningarna meddelat vad som hänt: att doktor Sven Ingelet under ångbåtsresan till Köpenhamn spårlöst försvunnit. En natt ute på öppna havet, annat visste man icke.

Baron Leo Lewenhult dröjde ännu i utlandet.

BREVEN TILL CECILIA

1

Palermo, tisdagen den 13 februari 1912.

Så har du då rest! Jag måste väl tro det, mot min vilja, eftersom jag icke ser dig, icke når dig. Jo med tecken, det är sant, bokstavstecken, skrivna ord, kallnade ord som dött på vägen. Andas på dem, Cecilia, väck dem till liv! Lyssna! Hör du icke tonfallens djupa klagan och innerlighet?

Vem är du? Jag vet det icke. Jag vet icke till mig. Som en tändande blixt slog du ned i mina sinnen, mitt blod, så helt kvinna att jag var dag under de fyra veckor vi känt varandra och varit lyckliga icke frågat efter annat än dina kyssar, endast brunnit av längtan efter dina kyssar ... och natten. Vilken febervild eld i din hängivenhet! Italiens himmel över oss.

Nu ligger framför mig ett ark vitt papper, vitt som drivsnön i det vinterland där dessa rader möta dig. Adressen, en intetsägande adress, är min redigaste tanke, resten virrvarr — saknad, jubel, tacksamhet, och åter saknad. Du älskade! Jag ville giva dig tusen nya namn, värdiga din skönhet, din fördomsfria själ, men finner inga, finner inga, kanske därför att jag en tid var så djupt, nästan sjukligt gripen av Kleist, den vidunderlige Kleist, att jag i stället bara erinrar mig de våldsamma liknelserna i hans brev till väninnan och dödskamraten, kort före självmordet, dubbelmordet, hans lustskrik i extas — »min seraf, min cherubim, mitt slott, mina vinberg, min åker och äng, mitt bröllop, mina barns dop, mitt sorgespel, min krona och mitt rykte!» Det är de mest överspända uttrycken jag citerar ur minnet, de mest påträngande, värjer mig för dem, väljer ett enda, det enkla ... *min.* Jag som skall leva, vill leva.

Det skymmer. Och ofrivilligt blickar jag mot dörren, den stängda dörren till ditt rum, så starkt förnimmer jag dig. Du är oron i mitt blod, Cecilia, en het, stigande bölja av lidelse. Den har nått hjärtat. Bruset fyller hjärnan med syner — jag sluter ögonen.

Berättade jag redan för dig om stjärnnatten ombord på ångbåten? Jag menar: mellan Neapel och »la felice» Palermo, paradisstaden där jag nu utgjuter bläck och tårar. Klockan var över tolv, du hade lagt dig, du var trött, jag stannade kvar som du minns, kvar på däcket. Drömde, drömde. Och min dröm var som en gyllene skål, rågad med de härligaste frukter. Alla utom visdomens. Och jag tankte: vad gör väl människan med visdom? Den mattar pulsslagen, man blir gammal i förtid. Och se, när jag rätt tänkte efter var jag alldeles utan visdom, så lycklig var jag. Så lycklig. Havet svagt vitglödande i mörkret under en glansyta av violettgrå pärlemor. Ingen spegling, stjärnorna speglade sig icke. Du hade gått till vila.

Här borde, strängt taget, det godas princip och det ondas stiga fram och sjunga växelsånger. Som det brukades förr, i romantikens dagar. Men nej — jag kan icke mera skilja mellan gott och ont.

Tog i morse en vagn och åkte till Santa Maria di Gesù, bland vars rosenhöljda gravar vi lustvandrade för några dagar sedan. Satte mig på marmorbänken, *vår* marmorbänk. Badade mina ögon i utsikten över Conca d'Oros dal.

Pater Geronimo, du minns, munken med det hundraåriga ansiktet, kände oväntat nog igen mig och frågade efter den unga, vackra signoran.

»Borta» — lydde mitt svar. Kort och dystert.

Han gned sin näsa, blinkade mot solen och tycktes förslå mig.

»Come un sogno ... non è vero, signore?»

Jag instämde med en nick. Då tog han en handfull sand från gången och lät den rinna mellan fingrarna, sägande: »*Vide cor feminæ*!» Det är latin och betyder: Se kvinnans hjärta! Vad tror du, har han rätt? Omöjligt. Tyvärr var det för sent att vederlägga honom när jag beslöt mig för det, han hade gått. In i koret — eller kanske sjönk han i jorden. Minns du, Cecilia, dig gav han en ros till avsked?

Ja jag har mina små upplevelser! Fastän ensam.

Genom Palermo-ängdens yppighet, över Oretos djupa bädd, återvände jag till staden.

Lunch i Villa Igiea, vid *vårt* bord — ack jag irrar från ställe till ställe där jag varit tillsammans med dig! Icke en vindfläkt, parken glittrande blank efter regnet, ett aromhav i stiltje, en enda mörkgrön vällukt, jag kom ihåg Baudelaire, hans fina sinne för dofter. Sökte skingra min sorg med Misilmeridruvans saft, berömd och besjungen, drack två glas, drack tre, njöt och sörjde. Du skrattar! O du klentrogna, låt mig upprepa för dig: jag njuter verkligen av vin, odlat i det land där jag dricker det, och här i »la bella Italia» hör det med till

luften och andhämtningen. Icke sant? Hemma däremot, de starka dryckerna, dem undgår jag helst.

Och nu vill jag intala mig en smula besinning eftersom jag måste det. Du har övergivit mig, Cecilia, du är tillbedjansvärd men grym, kanske är det bäst så. Jag träder åter i sor Luca Signorellis tjänst, redan alltför länge har jag prövat hans tålamod. Il faut cultiver son jardin, med andra ord: jag tyr till vetenskapen, mitt halvfärdiga manuskript, det ligger obrukat i kappsäcken, massan av anteckningar lämnade jag kvar i Rom. Mera om boken framdeles, försona dig med den tanken! I morgon över Valledolmo och Castrogiovanni till Taormina, en ljuvlig ort som jag icke sett sedan 1904. Där dröjer jag till början av mars — för att ta mitt förnuft till fånga, om jag händelsevis skulle stöta på det — och först efter två månader, två långa månader råkas vi! Din befallning, härskarinna.

Du bad mig skriva ofta och »poetiskt», men förberedde mig på att dina »frankerade kyssar» bli korta. Du sade: »Jag är inte skapad för sådana, jag blir generad, dum.» Vad det roade, rörde mig!

Stränga och sköna dam, gör som Eder täckes, blott Ni var gång säger att Ni älskar mig.

Sven.

Jag numrerar breven.

2

Taormina — Villa San Pietro den 15 februari.

Cecilia!

Nu har du lämnat Neapel, kanske redan i förrgår, jag tycker mig höra det dova bullret av expressen, ditt lyxtåg som rullar allt längre och längre bort mot norden — och jag kan icke kasta mig på skenorna! Men trots avståndet ser jag dig, ser din härliga gestalt i den ljusgrå resdräkten, du sitter lättjefullt bakåtlutad, en bok ligger uppslagen i ditt knä. Nej det är sant, ingen bok, du hatar böcker.

Vem tänker du på? Säg!

Det var en gång en man, icke mera helt ung, som plötsligen upptänts av häftig kärlek till en kvinna, en frånskild hustru. De voro från samma land, ett kallt och avlägset land, och det hände sig så, att de första gången möttes i det glödande Neapel. Jag har uppgiften från trovärdigt håll.

En afton när han skulle taga farväl blev kärlekskänslan honom övermäktig, och driven av sin åtrå tryckte han en kyss på hennes bara arm. Hon drog den undan, åja, det gjorde hon med rätta, gick emellertid icke mot dörren utan ställde sig vid det öppna fönstret, nedanför vilket låg en stor, skön trädgård. Aftonen var mild och balsamisk.

»Vredgas icke» — bad han ångerfull — »jag lider, tillgiv att jag gav vika för frestelsen! Lär mig självbehärskningens svåra konst, hjälp mig, drag en gräns, jag bönfaller Eder därom, drag en gräns att jag icke må överskrida den! Ni bär ett armband, en guldorm med gnistrande ögonstenar — är det gränsen?»

Då vände hon sig om och såg på honom. Och hon log.

»Varför ler Ni?»... sporde han förvånad.

Hon svarade: »Jag ler emedan Ni icke är alltför vis, alltför skarpsynt, ehuru en så lärd man, och min upptäckt av orsaken därtill gläder mig.» Och alltjämt leende strök hon armbandet av sig, lät guldormen glida ned över den smala handen och falla till golvet. Ack, han hörde klangen, hjärtat skalv i hans bröst, men

han rörde sig icke. Då löste hon bältet som hon bar kring midjan, lät även det falla, och hennes röst var som en het smekning när hon viskade: »Se — icke heller jag är mycket vis. Jag älskar. Jag vet av ingen gräns.»

Minns du?

Framför mig blånar det mångbesjungna joniska havet, silverstrimmigt, lågt, lågt nere, så lågt att jag icke tydligt urskiljer, endast anar dess vitgröna skumbräm som river sig på kustens taggar.

Bakom mig — gårdagens järnvägsresa. Tvärs genom Siciliens inland, från orangelundarna i väster till orangelundarna i öster, merendels genom tröstlöst öde terräng, ibland starkt kuperad, här och där saracenerborgar på kullarna i fjärran, ruiner i markens färg, brown-ochre och burnt-sienna, fläckvis karg vegetation. Tunnlar, viadukter och åter tunnlar i långsam stigning upp mot Castrogiovanni, öns medelpunkt. På stationerna, i gruvdistrikten, vagnar med svavel, svavel, ändlösa rader, spåren gå fram mellan upptornade slagghögar. I Villarosa fick jag tillfälligtvis syn på en hop gruvarbetare, halvnakna, utmärglade varelser, lungsiktigt bleka av mörkret och kvävgasen. Deras sånger, en rik folkpoesi, ha hämtat sitt patos ur eländets djupaste schakt, det är en egenartad, särdeles uttrycksfull ton i dem, tro mig! Se här ett prov:

»Förbannad vare min moder som födde mig,
förbannad prästen som mig döpte!
O Jesus,
varför skapade du mig icke till ett svin,
då bleve jag åtminstone slaktad till julen!»

Inför detta tystnar min klagan. Men icke deras. År 1894 grepo de till något slags vapen, gjorde uppror — det kvävdes med militärmakt. Hundratusen soldater lyckades på ovanligt få dagar slå ihjäl ovanligt många människor. Jag tror att det var kort före jul. I varje fall en bönhörelse.

Staden och bergfästningen Castrogiovannis talrika kloster ha inretts till kaserner, berättade mig min kupékamrat, en talför toskanare. Där skall försvaret ha sitt stöd när fransmännen komma för att återerövra Sicilien, vilket ofelbarligen inträffar vid det stora europeiska krigets utbrott, det är en gammal tro bland befolkningen. Kriget, ja! Bara en tidsfråga, antar jag, nationerna bestå ju av människor. Och ledas av diplomater, affärsintressenas altartjänare, makt- plus rovlystnadens prokurister, redan med mindre bör ett världskrig kunna bringas till stånd. Diplomatien är icke ett yrke, än mindre en vetenskap, den är en last. Auguste Comte har förfäktat den satsen att det är med de samhälleliga känslornas *segrar över egennyttan* mänsklighetens framsteg skola mätas. Långt ha vi icke hunnit. Men låt oss tala om annat!

Castrogiovanni åtnjuter mycken ryktbarhet för sina sköna kvinnors skull, ehuru en främling nästan aldrig unnas saligheten att se dem, påstod toskanaren. De gömma sig sorgfälligt inomhus, och murarna torde vara ogenomskinliga. Annorlunda var det förr, jag minns icke under vilket förgånget århundrade, då exporterades de till slavinnemarknaderna i Damaskus och Bagdad och utställdes offentligt. Tyvärr var jag på den tiden varken vid liv eller vid kassa — kan du förlåta mig det, Cecilia?

Och nu är jag här i Taormina. Violer och freesia dofta i mitt rum, jag har plockat dem på Villa San Pietros terrasser. Medan ditt tåg rullar vidare. En liten parentes: i natt gjorde jag den iakttagelsen att mosquitosgardinerna kring min bädd icke skydda för drömmar.

Jag slutar med den kärlekskranke Dantes bön: Amore, aiuta il tuo fedele!

Din småsven.

Taormina, fredagen den 16 februari 1912.

Tidigt i morse till Teatro Greco, eller rättare sagt till en höjd i dess omedelbara närhet, ett klipputsprång varifrån anblicken av Etna är mig särskilt kär. Tecken och förebud gynnsamma när jag vaknade — ivrig, rentav en smula nervös, än en gång skulle jag få se min store, vulkaniske vän i soluppgångens förklaring.

Härlig är han!

Luften, fonden, hade en svagt fosforescerande, gulaktig kalkton över sig, kratermolnen lågo staplade på varandra som orörliga bollar i en tät, gråblå klunga, så purprades deras kanter, det var som om blod pressats fram ur dem, och solen steg högre, de snötäckta lavaregionernas indigo blev till karmin, nyanser smälte i nya, allt rikare nyanser, jag åsåg en sagolik skapelseakt, belysningen spred sig som färgbrand från sluttning till sluttning, nådde pinieskogarna, tidigare nästan svarta, därpå brunröda ett ögonblick innan den djupa grönskan avslöjades, och snart tändes reflexer av dagens uppgångna sol i de tusen lantgårdarnas fönster — undret var fullbordat.

Härlig är han, Etna! Just nu avtecknar sig hans hjässa töckenfri och bländvit mot himlavalvets azur. Och just nu sitter jag under ett soltak på Hôtel Timéos terrass, nedanför teatern, samlande morgonens intryck för att söka utmåla dem med pennan. Ack förgäves! Ett glas gyllene marsala håller mig sällskap.

Det gjorde Mico ofta när jag var här för åtta år sedan, den bleke Mico med de mörka, svärmiska ögonen och det mörka, vågiga håret. En ung, bedårande sicilianare, klädd som en dandy, mästare i mandolinspel, Taorminas och alla främlingars gunstling, i synnerhet damernas, han nedlät sig stundom att uppträda i de stora hotellen. Alltid tyst och inbunden, furstligt förnäm i var rörelse — kunskapsmåttet ett barns. Vilken utsökt njutning att höra honom spela, att se honom! Och nu är han död. Fadern, värden i det lilla Caffè nuovo vid torget, serverar själv sina gäster som förr, jag var där i går. Någon nämnde Mico, då ryckte han på axlarna: »Non c'è che fare» — det står icke att ändra. Ett vanligt svar, siciliansk fatalism, saracenerarv. Modern bara gråter när man talar till henne. Gör ingenting annat än gråter. Mico är död.

Honom skulle du säkert ha förälskat dig i, Cecilia. Jo, visst skulle du det! Också en annan vore farlig för din motståndskraft, om era vägar stötte samman, nu slår det mig, jag vågar knappt nedskriva namnet: Leo Lewenhult, Gundö-baronen, min klasskamrat, känd för sin perpetuella dragning till könet, sin hårda metod i attacken, sina segrar. Visserligen är han gift, åtminstone tills vidare — nej nej skvaller, skandalkrönika, jag skämtar ofint! Vännen Leo håller jag av, han förtjänar det. Och utan minsta oro gläds jag intill vansinne över min lycka, gläds över huru oförbehållsamt, huru ljuvt och dåraktigt slösande du skänkt Sven Ingelet din gunst.

Icke heller du behöver vara svartsjuk, Cecilia, ingen kvinna kan jämföras med dig, och de två mest förföriska bland dem som i dessa nejder utöva sin trollmakt sätta mycket sällan eller aldrig foten i land. Låter icke det underligt?

Sirenen är den ena. Chansonnette érotique, i någon mån mytologisk fågel, skön och grym. En hel mängd adliga familjer, och staden Taormina med dem, har upptagit hennes bild i sitt vapen, jag finner det högsinnat, hon har dragit många, många av deras medlemmar i fördärvet. Vattnet torde vara hennes rätta element, där släcker hon definitivt sina älskares låga, kärlekssången hennes lockmedel. Natten mellan den 24 och 25 januari närmar hon sig Capo di San Andrea, då hör man henne härifrån. Micos far min sagesman. Anno Domini 1904 stod även jag bland skaran av lyssnande och ansträngde öronen till det yttersta, men hon måtte ha varit förkyld, konserten inställdes.

Den andra är Fata Morgana, målarinnan du vet, vida berömd, bosatt i Messina-sundet. Jag tar för givet att du någon gång sett prov på hennes talang, under sina resor runt jorden anordnar hon gärna utställningar, om

platsen är lämplig, belysningen likaså, och vädren ligga stilla. Första intrycket rent eteriskt, förandligat, sedan klarnar ens sinne för färg likt en spegel som immat sig, man häpnar över den levande koloriten i hennes tavlor, mindre över att de visa oss en djärvt upp och nedvänd natur, ett slags drömd futurism — slott, städer och landskap återgivna som svävande fritt i luften, vilket kännare anse verkligen vara fallet. Kalabrien ett ofta förekommande motiv. I sin konst uppgår hon så fullständigt att man glömmer henne själv — var därför lugn, Cecilia! Också sirenklorna skall jag veta undgå.

Däremot inge mig de s. k. onda andarna vissa farhågor, solen bränner redan ganska starkt, jag bör kanske vidtaga skyddsåtgärder mot dem. Alltid när det är hett på Sicilien bli de tilltagsna och utom sig, Micos far har rik erfarenhet, de lura på tillfälle att slinka in i människokroppen, syndig redan förut, man löper stor fara vid andningen, och gäspar man är det säkrast att göra korstecknet över mun och näsa. Allra säkrast att äta vitlök.

O Cecilia!... nu går jag att äta vitlök. Tillåt att jag kysser dig därförinnan.

Din trogne småsven.

4

Taormina — Villa San Pietro den 17 februari.

En rätt artig samling brev från mig hinner hopa sig på ditt bord innan du hemkommer, Cecilia. Om jag fortfar som hittills. Förklaringen är den, att min herre sor Luca ännu icke tagit sin tjänares flit och uppmärksamhet alltför strängt i anspråk, vilket både gläder och smärtar mig.

Det är afton, sent, jag skriver detta i spänd väntan. San Pancrazio, Siciliens förste biskop, elev av apostlarna, Taorminas skyddshelgon, dyrkas i en liten kyrka som infogats i resterna av ett tvåtusenårigt tempel. Jag var där en stund på förmiddagen, och tänk, då föll det mig plötsligt in att anropa honom, ehuru jag icke känner till hans möjliga fördomar, än mindre hans maktsfär, men den kristna religionen är ju den egentliga vällustens religion, anser Novalis. »Hav misskund, helige man, hav misskund» — suckade jag till sist under frambrytande tårar — »giv mig åter min älskade!» Och nu väntar jag på resultatet. Vad tror du, Cecilia, skall min ödmjuka anhållan beviljas? Skall du visa dig för mig? I en brinnande buske kanhända? Det tillfredsställer mig icke, med förlov sagt, du har redan gjort det, ganska ofta till och med, ganska lätt klädd till och med, den brinnande busken är min fantasi, jag blygs att tillstå det. Kama, eller Kamadēva, lär vara begärets mest lyhörda gud, säkert av medömkan, utbränd och god och vis som han är av egna upplevelsers hetta och överdrift, gudars och helgonens vanliga förflutna. Jag skulle för länge sedan ha kastat mig för hans fötter och trampat i deras spår, men Indien är ett avlägset land och spåren förskräcka, han rider på en papegoja ...

Några ord av Oscar Wilde rinna mig i hågen: »Den för vilken det närvarande är det enda som är närvarande, vet ingenting om den tid vari han lever.» Så, just så var det fatt med mig under den kärlekens morgonmånad du unnade oss. Varför reste du? Varför måste du resa? Det blev visst aldrig riktigt klargjort, aldrig så att min hjärna upptog det. Faktum står kvar: en enda månad, en enda lycksalig liten ö — och jag som hoppades på en arkipelag och en evighet!

Till den ön söka sig mina tankar.

Du stod i hotellets hall, jag kände dig icke, posten hade just anlänt, breven utdelades, du räckte mig ett av dem — »Se här ... det är till er, doktor Ingelet.» Och leende sade du mig ditt namn, och min bugning var djup för din skönhet, och du fortfor skälmskt, det fanns skälmskhet och lekfulla motsägelser i vart yttrande du fällde den dagen: »Doktor Ingelet, ert ansikte är en god och pålitlig väns, jag har fäst mig vid det ...

tillfälligtvis, på gatan där hemma, jag har nämligen ett par gånger avsiktligt gått ut för att möta det, bli bekant med er ... om möjligt. Förfäras inte, jag misslyckades! Nu är vi i Neapel ... och unga ännu, det vill jag lova, två unga, ensamma mänskor ... herregud, vad ska vi ta oss till? Ja era föredrag om Konsten och Livet åhörde jag, förstås. Vilket år var det? *Jag* föredrar livet.» Och med retsamt behag i tonfallet härmade du uttryck jag använt: »Ni talade om proportioner och linjer och former så varmt som om ni velat bringa en vacker kvinna er hyllning.»

Jag såg på dig. Men teg, teg som det händer studerade män när i böckernas text finns intet att svara med och all deras lärdom båtar till intet. Så satte vi oss. Och jag förundrades storligen.

Till middagen drucko vi Lacrima Christi spumante, eldvinet från Vesuvius. Vid desserten tog du min hand — för att läsa »vår» framtid i den! Besked om dess hemligheter gav du mig icke, endast en gäckande blick och ett skratt, tänderna lyste vita, håret lyste som guld. »Jag har känt er länge, länge» — viskade du — »därför är jag här. Därför har jag kommit. Förlåt mig!» Vi reste oss, du tog min arm, först då märkte jag huru den darrade. Minns du åkturen efteråt? Mitt förstånd föll genast ur vagnen, det var mig likgiltigt, mitt minne övergår allt förstånd, vart ord minns jag. Men jag hade icke mod att kyssa dig.

Sven Ingelet är icke mera Sven Ingelet. Vem är *du*? Jag vet det icke, aldrig har jag plågat dig med frågor, vi ha stött samman i världsrymden, där spörjer ingen. Det drömlika över vårt möte får endast långsamt skingras. Stjärndimman.

En gång lät du mig förstå att du varit gift, att du bodde i Helsingfors, stundom på ditt landställe i dess närhet, att du var fri, oberoende — stolt över att äntligen ha fallit offer för kärleken. Dina egna ord. Och du tillade kort, oförmedlat: »Barn får jag inte.» Jag ryckte till — orsaken skall jag kanske meddela dig framdeles. En annan gång bet du mig i kinden, vildkatt! Minns du?

Om Luca Signorelli berättas följande. En av hans söner som han älskade högt och som var mycket skön så till anlete som gestalt blev försåtligen mördad i staden Cortona. Då lät sor Luca avkläda den döde ynglingens kropp och avmålade densamma med stor fasthet, trots sin djupa smärta, för att under återstoden av sin levnad, när helst han det ville, helt kunna försänka sig i åskådandet av vad en givmild natur skänkt, ett avogt öde berövat honom.

Enahanda stöd åt fantasien ger han mig, övergivne man, med sin tavla *Pan bland herdarna*, jag har en bleknad fotografi av den fäst vid min vägg. Originalet i Berlin, Altes Museum, täglich fünf bis sechs Stunden offen, Eintritt frei, an hohen Feiertagen geschlossen, juchhe! Minns du herdinnan, rättare sagt nymfen, en av förgrundsfigurerna? Ack nej, det gör du nog icke. Hon är avklädd, naken som en givmild natur skapat henne, jag rår icke för det — och se, se, hon är ingen annan än du, Cecilia, du som genom ett avogt ödes tillskyndan blivit mig berövad. Ansiktets oval, de stora, tunga ögonlocken, näsan och den till synes så oskuldsfulla munnen, skuldrorna, brösten, dessa bröst som jag kysst med heta och gudsförgätna läppar, idel bedårande likheter er emellan! Men din hudfärg är varmare, din midja finare tecknad än hennes, modellens — nu talar jag i egenskap av höglärd expert, domen bör du ödmjukt underkasta dig, Cecilia — och ben som i formskönhet kunde tävla med dina ingå helt enkelt icke i den mänskliga föreställningen. Under en viss period av mitt ensamma drömmarliv skrev jag vers i stor lönndom, men aldrig till levande, alltid till målarkonstens oåtkomliga kvinnor, och torde jag därvid med visionär ingivelse ha besjungit just denna skogsnymf fanatiskt. Poemen förstörda, gudskelov!

Det är afton som sagt, sent, min överspända väntan bristfärdig. Svara mig, San Pancrazio, är du döv eller fientligt sinnad eller maktlös? Ingen Cecilia infinner sig, och hennes bild på den gråvita väggen blir allt dunklare. Du tiger, vördige prelat. Nåväl, låt oss då sätta vår lit till pratmakarn Flammarions försäkran att det omöjliga från i dag är morgondagens verklighet.

Taormina, måndagen den 19 februari 1912.

Undrar du vad jag gör, Cecilia? Fråga molnen! Tiden arbetar, icke jag, dygn efter dygn fullbordas utan mitt ingripande. Än strövar jag omkring på måfå, än ligger jag utsträckt i en vilstol på balkongen och njuter av havets violblå färgspel. Fantiserar — om allt mellan himmel och helvete. Lyssnar, tycker mig höra röster i vindens sus, i bladens prassel, se syner. Och tror på dem, i så måtto en äkta sicilianare, snart lika vidskeplig som han, jag har ju varit förut här på ön, första gången 1904, i januari-februari, sedan tre veckor i maj samma år. Under mellantiden återvände jag till Rom, gjorde resor till Orvieto och en mängd bergsstäder i Toskana och Umbrien där verk av Signorellis hand finnas bevarade. Kanske har jag berättat det? Jag kände mig icke frisk den våren, det var någonting på tok med nerverna — som så ofta senare — och då drömmer jag osaligt, fy, flera nätter å rad drömde jag om de fördömdas helvetesstraff och andra beklagliga missförstånd, dem Gudfader och sor Luca förevigat.

Emellertid — skrock intresserar mig. Etna är härligt, javisst, men icke att skämta med, genom var krater stupar en rutschbana brant ned till helvetet. Svavelångorna äro djävulens andedräkt, stormarna där uppe luftdraget av hans vingslag när han kretsar kring toppen i låg flykt, och då kan påflugenhet kosta en livet. För resten huserar han på Sicilien lite varstans. I olika förklädnader.

En dag sporde mig Mico, den vackre Mico som jag skrivit till dig om, mandolinspelaren, kafévärdens son, en dag sporde han mig på sitt försynta, allvarliga vis:

»Scusi, signore — har ni nånsin sett honom?»

»Uppriktigt sagt, nej», svarade jag sorgset, med den kärlek till sanningen som icke är människan medfödd.

»Jag har gjort det många gånger», sade han anspråkslöst. »Senast i förrgår ... efter konserten i Castello a Mare, jag gick ensam hem, bar mandolinen ... han följde mig. Dio mio! Egli ama la musica.»

»Och ni såg honom tydligt?»

»Si, signore. I månskenet såg jag honom tydligt.»

»Hade han horn? Och klövar?»

Mico dröjde med svaret, Mico förhastade sig aldrig. Till sist kom det tveksamt:

»Han hade händer på fötterna som en apa. Ansiktet var en skön signoras, en mycket skön signoras. En annan gång *red* han. Iklädd sottana. På en åsna som haltade.»

»Säg mig — hur visste ni att det var djävulen?»

»Man vet det.» Och om en stund: »Sådant vet man.»

Därmed punkt och slut, mera stod icke att få ur honom, vi tego länge och till synes djupsinnigt.

Allt delta tänker jag på medan jag sitter och skriver i San Domenicos klosterträdgård, i skuggan av dominikanernas gamla, grå byggnad, numera ett kontinentalt Grand Hôtel. Solen bränner på sandplanen, jag låter den slicka min ena skospets, jag har det utmärkt, jag försmäktar icke, min gom är sval av den sorbetto jag läskar mig med. Och min själ lugn.

Varför? Jo Micos far har lärt mig tillreda en verksam dryck som sicilianaren använder för att återvinna sin skönas gunst. Samt lovat anskaffa ingredienserna. Man kokar fjorton hårstrån av en medelålders munk i vitt vin och blandar därtill salvia och en rot som på folkspråket heter pizungurdu. Den blandningen skall jag tvinga dig att dricka, älskade, om du blir mig otrogen, smaken bör vara förträfflig. Tyvärr kan du skydda dig mot mina trollkonster genom att bära ett linntyg, sytt med vänstra handen, eller en dörrhake i fickan. Om du nämligen har någon ficka.

I går flöt platt intet bläck till din ära, Cecilia, vilket nogsamt visar att du är glömd, i går var jag på upptäcktsfärd, vid hemkomsten uttröttad och hungrig efter åtta timmars vandring. Det hela oöverlagt, en ren nyck, jag drev längs corson i tanklös maklighet, gud förlåte mig den, fortsatte genom Porta di Catania i maklig tanklöshet, om nu det kan kallas att gå framåt, fann hettan besvärande och vek av från landsvägen genom en bräsch i kaktushäckarna. Och då for äventyrslustan i mig med ens. Jag lockades in på nästan obanade stigar, glömde tiden, som för resten är ett oting, en dålig vana, kom till en bro, gick över en floddal, kom till en skog och gick genast vilse, förstås, men hade ju snart bergen till försyn och ledning igen, Monte Calciniera, Madonna della Rocca, Monte Venere, Monte Zirreto, vad allt de må heta! Skogen var grann, ställvis rentav praktfull, jag lyfte på hatten och bugade mig för vart species jag kände, och jag kände oväntat många. Valnötträdet som djävulen älskar och som därför aktas ringa, fikonträdet som Kristus förbannade och som därför så sent bär frukt, gamla, vördnadsbjudande kastanjer, några ekar, sällsynta på Sicilien, en och annan rödbok, ännu sällsyntare, citron- och orangeträd i mängd, mandel- och granatträd, mullbärs- och olivplantager. Och så mitt i alltsammans ett vidsträckt, långsträckt ödefält där lavan icke helt förmultnat och där endast ginst, ormbunkar och magert ängsgräs växte. Där såg jag honom.

Jag råkade stå skymd av en rad buskar, oviss om vägen, när han kom gående över det öppna fältet utan att bli mig varse. En boskapsherde, reslig och starkt byggd, barhuvad, barbent, iförd en ärmlös getskinnsvams och med snörda sandaler av ogarvad hud — en gengångare ur den homeriska sagan. Stenansiktet grovhugget och fårat, hår och skägg gråstripiga, ett rep om livet, en järnskodd stav i ena handen. Anspänt iakttog jag honom, gripen av stor skönhetsglädje, så intimt och stämningsfullt var han landskapets själ och en vild fornvärld förkroppsligad. Min fantasi fick vingar, flög tjugufem århundraden tillbaka i ett enda nu, och strax kände jag en frän smak av någon sorts gammalgrekisk herdemunart på tungan. Ljudlöst och stilla överallt. Tills tystnaden plötsligt bröts, jag vågar icke betvivla det, dryader skrattade, jag vet icke var, en panflöjt hördes, ett gällt djurskri. Men mannen där borta låtsade om intet, han gick lugnt vidare, avståndet likasom gnagde konturerna, gjorde honom mindre och mindre, så gick han in i själva solnedgången. Himmeln ovantill ljust lasurblå, nere vid horisonten som guldgrund bakom purpurmoln. Jag ser honom för mig ännu —

Sven.

6

Taormina, onsdagen den 21 februari 1912.

Tre rader från min far. Han sänder mig pengar, växeln ställd på Credito Italiano i Rom. Och frambär sin högaktning. Inalles tre rader.

Ack Cecilia, Cecilia!

Frivilligt bryter jag en mångårig tystnad, något bör du väl ändå veta om den som ... om mig. Åtminstone det psykologiskt viktiga, kanske viktigaste i detta fall, det som givit rik näring åt skyggheten bland annat. Ja det är om mitt »hem» jag vill tala, aldrig har jag gjort det förut, på ett undantag när aldrig, så outsägligt lider jag sedan länge, länge av främlingskapets förbannelse, ett så onaturligt förhållande råder mellan far och son. Icke ens Otto Erik Minck har reda på alltsammans, fastän han är min ende rikligt förtrogne vän — hittills,

förstår du — dessutom världens finaste man, honom måste du lära känna! Eller nej, icke personligen, det är för sent, bara så här genom andras vittnesbörd, jag menar mitt eget, jag skriver osammanhängande, personligen måste man känna honom likasom från början, från barndomen.

Och nu till kanslirådet Uriel Ingelet. Huru finna de rätta uttrycken? Med tillkämpat lugn skall jag söka få sagt det väsentligaste, kanske blir det mig möjligt i brev, kanske bokstaven dödar den ovärdiga frestelsen att tala i samma sirligt hånfulla ton han själv helst använder. Min »skygghet» är icke timiditet i vanlig mening, icke fruktan utåt, den är känslovärn, och dessutom kunde ju i ett obehärskat ögonblick de fula eller småaktiga drag jag som inåtvänd och skarp iakttagare funnit hos mig, lockas i dagen och bli även andra en pina och en styggelse. Andra? Inför min far har jag alltid villigast lagt band på mig.

Tillkämpat lugn, skrev jag. Ack Cecilia! Utom bitterhet dölja de orden sonlig kärlek, trots allt, ett ömt medlidande som jag icke får visa honom — och beundran, en känsla som liknar beundran.

Vad vet jag egentligen om Uriel Ingelet? Att han sällan, ogärna och sällan publicerar sitt inre i direkta uttalanden, att somliga anse honom icke fullt normal, att han det oaktat ännu är övermåttan klok och skarpsynt. Kallt och sarkastiskt närmar han sig sitt åttionde år, lång och ståtlig, rakare och ståtligare än de flesta vid hans ålder, anlelsdragen av sträng skönhet, klassisk skönhet. Ett imponerande yttre.

Från skolorna och skolöverstyrelsen har han tagit avsked, lever sedan sexton år tillbaka nästan utan umgänge. Jag är enda barnet, numera, det erinrar han sig icke, hans intressen gå åt annat håll, gå så gott som uteslutande under rubriken: latin och zoologi. Kuriöst, icke sant? Två så vitt skilda discipliner: landfästen för en bro över ett djupt, djupt lidande. Sedan sexton år tillbaka. Romarspråket utgångspunkten, hans ämne som pedagog, hans verkliga fackstudium.

Latin och zoologi alltså. Ordklasser och djurklasser, jämförande spetsfundighet, om lyckan är god, naturfilosofisk lingvistik, insinuerar gamle assessor Wäckel. Ovidii Metamorfoser och insekternas, jag tillåter mig gissningen, Seneca och sorkarna, Lucretius och lössen, vad vet jag! På 1880-talet funnos — förutom levande människor — allehanda levande kräk i huset, till och med en apa, en helt liten aphona som jag fick leka med och mata, henne var jag mycket fäst vid. Nu är allting dött — sedan sexton år tillbaka. Hans sanctuarium, ett naturvetenskapligt kabinett vars dörr alltid reglas, vars fönster vetta åt gården, är bräddfullt av torkade eller spritlagda reliker, säger jungfru Durberg, vad vet jag! Också lokalt äro vi rätt distingerade, mina två rum ha särskild ingång från trappan, och medan jag tillbringar förmiddagarna på biblioteket, jag tjänstgör ju där fortfarande, ägnar han sina åt syntax och syntes, prepositioner och preparat, vi träffas endast vid måltiderna — ifall vi träffas.

Men så har det icke alltid varit. Ännu som student rönte jag en viss kärv välvilja, nära nog uppmuntran, dock utan förtroenden, och mamma berättade ofta för mig om hans rörande oro när jag en vinter låg svårt insjuknad.

Gör jag honom orätt?

Hemmet, eller våningen i min faders hus, förefaller mig att vara den mest stela, orubbligt ordnade sammanställning av möbler och övrigt bohag jag någonsin sett, var sak, ja var småsak har där sin givna plats, sitt givna fack, sitt givna läge. Med rätsidan utåtvänd. Allt yttre mönstergillt. Och dock har en anarkiperiod funnits, en period av fullständig anarki: de två sista åren min syster levde. Lilla Eglé gjorde förtjusande obesvärat vad som föll henne in, tilläts göra det, motstånd var nämligen hopplöst, i synnerhet efter mammas död som inträffade 1894. Då kom jungfru Durberg, en oumbärlig hjälpreda i vår familj, då kom den goda jungfru Durberg skenbart till makten och nycklarna.

Min syster dog 1896, fjorton år gammal.

En så mångsidigt begåvad, vacker och vild liten flicka som Eglé har säkert icke existerat tillförne — dig lämnar jag ur räkningen, Cecilia. Mammas sjuklighet tog hon ju hänsyn till efter bästa förmåga, det tror jag gärna, min far sträckte vapen inför detta genialiskt förhäxande väsen — eller oväsen — upptäckte dess unicitet, gav sig på nåd och onåd, njöt av att göra det. Var ledig stund på dagen undrade han vilken jordbävning härnäst skulle falla henne in. Han behövde sällan undra länge, aldrig förgäves.

För att ge dig ett litet begrepp om hovceremonierna under hennes regeringstid, rättare sagt anarkiperioden, är det kanske nog att hänvisa till de aftnar min far brukade ha några vänner hos sig. Ungdomsvänner. Minst en gång i månaden, sommarn undantagen, och alltid samma herrar, män i statens tjänst, behörigt torra och allvarliga vid andra tillfällen. Fyra spelade kort i tur och ordning, programmets enda fasta punkt, Eglé tog sig an de övriga, och du milde, gode gud ... huru oefterhärmligt! Tiden flög i hennes sällskap, gestaltade sig till en alldeles befängd skärmytsling, ett tokeri utan like, en fest. Ibland måste spelet avbrytas för en stund, annan utväg gavs icke, nyfikenheten blev för stor när skrattet i kammarn bredvid blev för hejdlöst, jag glömmer det aldrig: min far borta i dörröppningen, enligt egen mening förargad, otålig, inom sig oändligt stolt över sin dotter och tillika ironiskt stämd inför vännernas förvandling och rubbade värdighet, cigarren i ena handen, korten i den andra. Vad hon underhöll farbröderna med åtar jag mig icke att redogöra för, trollmakten låg väl främst i hennes fägring och fantasirikedom, i själva sätlet varpå hon lät dem komma till korta och lika lätt till krafter igen, i minspelets och tonfallens lustiga charme, i rörelsernas grace, och hon var ständigt i rörelse, slog ständigt omkring sig med kvickt närgångna frågor och rappa svar — ett starkt utpräglat temperaments hela unga hänsynslöshet och dårskap. Flygeln stod stum dessa aftnar, Eglés flygel som efterträtt mammas pianino, Uriel Ingelet senterar icke musik och det gjorde ingen av hans gäster heller. Ack vad hon skämdes bort, min syster! Alla lyssnade och lystrade. Henne till behag hoppade assessor Wäckel kråka två varv runt salen, efteråt höll han på att ge upp andan, sant att säga, men belöningen utföll också älskvärt och punktligt och utan svek: en kyss mitt på munnen. Även fysiskt var hon brådmogen för sin ålder. Och vacker, vacker! Rikt, svart hår i ostyriga lockar, passande till ett så ostyrigt huvud. Jag var naturligtvis bara en lång och dumt tafatt bror i hennes ögon, däremellan luft, däremellan slog hon armarna häftigt om min hals och klängde sig fast vid mig, ofta under ordlösa snyftningar.

Eglé dog den 4 januari 1896, jag blev den dagen nitton år gammal. Och från den dagen daterar sig förändringen. Vidgas klyftan hastigt, min far har så velat det. Eller nej — *är* viljan hans?

Slaget var ju obarmhärtigt och i blindo: enda dottern togs ifrån honom, jag däremot skonades. Gränslöst, gränslöst måtte han ha älskat henne, det framgår av allt, och huru mycket försonar det icke! Medvetet eller omedvetet kan en sluten och stolt natur av förtvivlan bli elak, ja grym, hjärtat har hårdnat kring såret, ett slags kallbrand, känslan dräpts, hjärnan dövar sig med sterilt grubbel och sjukligt ordnande. Ensam har jag varit, ensam har jag känt mig, till och med så att jag gråtit i min ensamhet, gråtit över denna mentala och monumentala förstening som innesluter en grav — jag kan icke låta bli att beundra den och rysa, sådan är jag. Vad allt har icke du att ersätta mig, Cecilia, och vilken fond av försmådd ömhet har icke jag att slösa med! Jag ser din min, blickens förändrade uttryck, ditt spotska löje. O du lidelsefulla, passionens eld behöver icke därför ha avtagit i hetta!

Min far fällde en gång yttrandet: »Bara den som själv är barnlös har rätt att förbanna sin födelse — och handla därefter.» Menade han det? Binder jag honom vid livet mot hans vilja? Se mig, ha mig i sin närhet mera än oundgängligt önskar han icke, redan det att jag finns till leder ju tankarna på vad han mist. Ur en bok av Juan Valera, spanjoren, minns jag sex tänkvärda ord: »Faderskärleken är egoistisk, likasom fortsätter egoismen.» Må så vara, jag toge emot den ändå! Utan tvivel har Uriel Ingelet på sitt vis klargjort för sig orsaken till att förhållandet oss emellan blivit sådant det är — i den mån han skänkt det en smula uppmärksamhet — idiosynkrasi kallar han helt säkert icke sin uppfattning av mig, finner mig »besynnerlig», i högsta måtto besynnerlig, snarstucken och sentimental, lidande av latent högfärd, obotligt naiv. Och tror

sig uppfylla alla rimliga skyldigheter, det är jag övertygad om.

Kanske just blodsgemenskapen under vissa förutsättningar löper fara att övergå i psykisk aversion?

När jag en längre tid varit i hemlandet, låt oss säga ett halvår, frågar han med maliciös betoning: »Bör du inte resa ut snart, blir inte din vackra framtid försenad, din stora bok för tunn?» Och jag reser; på biblioteket heter det att jag rymmer. Förr var han nogräknad med alla depenser för min skull, nu äger jag öppen fullmakt att dra växel på hans frikostighet. Och jag begagnar mig av tillåtelsen. Men blygs, blygs. Jag är svag, energilös, en opraktisk drömmare. Alltför lätt sårbar ibland, varför neka till det? I behov av hjälp, tyvärr också ekonomisk hjälp. Det förnedrar, depraverar i längden — jag blygs, blygs.

Har jag tröttat dig, Cecilia, så förlåt mig! Här bryter jag av.

Sven Ingelet.

7

Den 21 februari; samma dag, senare.

Cecilia!

Jag fortsätter — ånyo ger jag vika för ögonblickets stämning, ger mig till pris i hänsynslös bikt, ger brevform, yttre form åt ett obegränsat förtroendes innerlighet. För knappt ett par timmar sedan avsände jag min förra skrivelse!

Skrattande sporde du mig en gång, Cecilia, självsvåldigt som det höves dig sporde du om jag någonsin tillförne ägt en kvinna helt? Jag svarade intet, kanske hade du rätt att ställa den frågan, jag vet det icke, vet endast att det var mig omöjligt att svara. Nu skall jag göra det — men icke av svaghet, icke av svaghet denna gång, det blir att stiga ned i de dödas tillslutna kamrar, det är en död ung flickas ansikte jag avtäcker, det är som att uppleva något overkligt, något som jag läst om för länge sedan och icke mera vågar tro på, och dock: jag yppar mitt händelsefattiga livs käraste hemlighet, vackraste hemlighet, ett minne som jag ber dig gömma och hålla av. Skrivna, icke muntliga, icke många, äro mina ord för det djupaste inom mig. Nu som nästan alltid.

Hon var en blek, tillbakadragen femtonåring när jag gjorde hennes bekantskap. Fadern ägde en liten lägenhet nära den villa som hyrts av »familjen Ingelet», och där bodde jag fyra somrar å rad, de två sista merendels ensam. Det är egentligen all ram som behövs, en enkel, lantlig ram: mitt gavelvindsrum, en veranda, en förvildad trädgård. Syrener, bärbuskar, kejsarkronor, barrbeströdda stigar genom skogen, badstrand, bugande vass. Och tänk, denna näpna idyllnatur frammanar jag i erinringen — med Etnas grandiosa linjer framför mig. Dess väldiga puckel i kväll bronsfärgad.

Först detta: tretton år gammal sam hon en het dag för långt ut, tröttnade, greps av stelkramp, uppgav ett ångestskri, sjönk. Och när bröderna skyndade till och lyckades finna henne, återkalla henne till medvetande ... hade hon förlorat talförmågan. Var det av dödsskräck? Något slags hysteri? Ja — så anse läkarna; ett ungefär liknande fall lär ha inträffat i fjol. Ack hysterisk var hon då sannerligen icke, men visst är att hon förblev stum, jag har aldrig hört henne tala, endast sett henne le. Man glömmer icke det leendet.

Ett litet, litet notes-block bar hon ständigt i kjolfickan, små perforerade blad, dem skrev hon på och räckte mig, otroligt snabbt skrev hon ned sina svar, sina infall, sällan frågor, oftast nöjde hon sig med att nicka instämmande, eller hon skakade på huvudet, munnen sluten men oändligt känslig. Gestalten späd, kanske oansenlig, i stället lyste ur blickens ljusblå klarhet en stark själ, som tidigt härdats. Hon skrev: »*En* gång har jag ju redan dött, sen dess skrämmer mig inte döden, nu lever jag ett alldeles nytt liv.»

Och jag, jag vann hennes hjärta! Huru det tillgick har jag aldrig kunnat utreda. Det märkte hon och skrev: »Du är så dum, Sven, så härligt dum! Naturligtvis har du inte en avlägsen aning om vad allt du ger mig, därför tar jag emot allt ... av dig. Allt utom medlidande, det är lika fattigt som ... pengar, fy, det liknar så ofta pengar.» Varifrån tog hon sina slående uttryck? Jag gav henne böcker — vännen Otto Erik kallar hela min erfarenhet: böcker — hon tyckte mest om sådana som hade många helsidesplanscher, men utan »madonnor och martyrer», dem fann hon tillgjort ödmjuka »efteråt», henne sade de ingenting annat än: »A för all del, å för all del!» Påstod hon. Vartill jag skrattande genmälde: »Du har kanske sett martyrer i verkligheten?» Svaret mycket energiskt och med stora bokstäver: »Nej. Och vill inte se dem heller.»

Som sagt — jag gav henne böcker. Mig gav hon ömhet, mig gav hon mod att visa min ömhet, lycklig såg jag in i hennes lyckliga ögon, underbart rent och jungfrufint var hennes lugna, glada väsen, hennes sätt att närma sig i allt större förtrolighet, vakna, bli likasom osäker, raskt skjuta undan de ängslande tankarna och vakna ... till klar insikt, till kvinna, till vilja ... sträcka sina unga lemmar och stilla öppna sin famn sedan när ... stunden kom av sig själv. Hon skrev: »Din är jag, dig vill jag tillhöra, det är ju min sista, sista sommar, jag vet det.» Hon spådde sant.

En annan gång skrev hon: »Lyft mig på dina armar, Sven, känn hur tung jag är av min kärlek ... och av din!» Jag såg på henne — då rodnade hon svagt, lade hastigt till en rad: »Nej nej, nu är du dum igen, Sven. *Barn får jag inte*.»

Dina ord, Cecilia! Minns du?

Och hon skrev till förklaring, handen skälvde men för att urskulda sig skrev hon: »Hur skulle jag kunna få barn, jag som inte kan tala med dem!»

Hösten 1905 bröt sjukdomen ut på nytt, en bröstsjukdom — kort före jul dog hon. Och en vecka senare uppfyllde jag mitt löfte, brände vad jag gömt och velat bevara av hennes små skrivelser. Icke kunde jag vägra lydnad inför en bön som denna: »Sven, hör du, jag ber dig så vackert, vackert, samla inte på mina stavfel och ofullkomligheter, jag skäms, du har haft en dålig elev, bara det som jag *ville* säga, bjöd till att säga, det får du komma ihåg.»

Jag kommer ihåg det, åjo, åjo, mitt hjärta är överfullt. Och dock kan jag icke uttrycka mig ens närmelsevis så omedelbart och innerligt som hon. Däremot kan jag fortfarande utantill nästan allt vad hon anförtrodde mig på de små bladen jag brände, ord för ord lärde jag mig det, aldrig har mitt minne varit säkrare, hennes allvar, hela hennes personlighet talar ur de ofta lekande infallen. Till exempel:

»Lova mig, Sven, att du inte sörjer när jag är död! Jag gömmer mig bara. Två liv har jag snart mist, det tredje ska jag snällt hålla på med tills du kommer och söker mig. Får jag något litet arbete där jag är, inte alltför grovt, så hjälper det upp tålamodet.»

Eller detta:

»Jo först var det nog kväljande och hemskt ett ögonblick, eller hur länge det nu räckte att drunkna, sen gjorde det inte alls ont. Och sen blev det liksom så lätt och rent att andas. Blir det tungt igen, jag menar så där riktigt fy-otäckt att ledan vid alltihop tar överhand, något som ju är omöjligt numera, inte sant, Sven?... ja då gör jag om det! Men du ska vara med. Ett-tu-tre, och så hoppar vi. Plums! Eller nej nej, så var det inte menat — jag bara går förut, jag, visar vägen, medan du funderar lite till, sen följer du mig framdeles någon gång när du är färdig. Är det bra så?»

Och vidare:

»Jag skrattar så fult, därför skrattar jag aldrig, men jag är alltid glad. Med andra. Glad ska man vara, tycker jag, och vänlig, vad som än händer en själv, det är min lilla visdom det. Min bildning.»

»Dagarna gå så fort när man tänker, bli så korta. Men livet blir längre. Och mig kommer det väl till pass.»

»Min stumhet har jag börjat få riktig respekt för, den liknar de dödas språk, och det är så rikt, rikt, Sven, fastän tyst, de döda tala bara om det tillkommande, därför är det så tyst, vi hör dem inte. Deras vetande är mycket förmer än vårt, mer än ljud.»

När jag vid ett tillfälle skämtat med henne skrev hon: »Vad du är stygg, stygg, stygg, Sven! Men det är bra, för då tar det visst lång tid för dig att bli en så mäkta stor och god mänska som meningen är med en sådan en som du, och det länder många andra till nytta. Dig bör beskäras en *hu* så hög ålder!» Och härtill hade hon fogat ett rörande tillägg, avsett för en annan adressat: »Kom ihåg det, Gud!»

Till slut de rader jag redan anfört och allra sist offrade åt lågorna:

»Lyft mig på dina armar, Sven, känn hur tung jag är av min kärlek ... och av din!»

Jag kunde fortsätta, fortsätta, men —

Ack Cecilia, håll av henne!

Sven.

Detta och föregående brev skall du förstöra!

8

Taormina — Villa San Pietro den 27 februari.

Nästan en vecka sedan sist!

Ingen författare har skrivit vad han ämnat och velat skriva, tror jag. Ingen duglig. Om han efter slutraden är fristående nog att se det.

Jag har genomläst sex, sju kapitel av mitt halvfärdiga manuskript. Läst och lyssnat. »I Signorellis freskomålningar forma sig synerna, fantasisynerna, framför allt plastiskt», står där. Stämmer. Envar har sina uttrycksmedel för den inre åskådningen, och eftersom ord äro mina kom jag igen en gång att tänka på vad med stil egentligen menas, det vill säga språklig stil, i hög bemärkelse.

Andras definitioner inställa sig men avvisas — tack, jag har redan mitt ideal. Kanske intresserar det dig, Cecilia? Stil ... ja ... stil är för mig ett personligt inres egen rytm och mest fulländade uttryck, fast och samlat, så att konst och natur helt uppgå i varandra — starkt och dock känsligt i sin enkla linjerenhet, även färgkänsligt, så att den sköna eller fula sanningen eller lögnen får fullt levande form — genomskinligt och besjälat, så att även det outsägbara kan lysa igenom. Vilket förutsätter en viss inre rikedom, åja. En icke ringa. Bara det.

Stil i denna potens förstås icke av många och blir aldrig populär, har emellertid livskraft med lång sikt, därför råd att undvara entréapplåderna. Giacomo Leopardi utbrister på ett ställe i sina dagboksanteckningar, sina utkast: »Huru få äro icke de för vilka *den* skriver och vilkas nöje *den* bereder som skriver fulländat!» Och på ett annat: »I fråga om stil och konsten att skriva sitt språk väl fordras en oändlig möda innan man kan det, och har man äntligen kommit därhän möta en vid utförandet minst lika stora svårigheter. Ja det är så långt ifrån att förmågan gör utförandet lättare, att ju större förmågan blir, dess mödosammare är det att

författa, av det enkla skälet att man vili skriva än bättre, ständigt bättre, och verkligen gör det — med ny möda i proportion.»

Säkert intresserar dig detta ofantligt, Cecilia?

Andromachos hette en konung i det gamla Taormenion, det är Taormina, en man som älskade solen och de sköna konsterna, han lät prägla mynt med Apollons bild på den ena sidan, en springande pegas på den andra. Jag äger ett sådant mynt, det är sällsynt, men jag befarar att det är en välgjord förfalskning. Än värre, jag äger begåvning, det är också sällsynt, men jag befarar att den är en välgjord förfalskning. Att prägeln på något vis är oäkta. Fastän jag älskar solen och de sköna konsterna.

Ack nej nej, icke så, jag vill tro att mitt tvivel är ödmjukhet inför uppgiften. Eller kanske härrör av tillfällig fysisk depression? Min bok skall vara konst själv, konst om konst, icke vetenskapsmannens studieresultat allenast, leva sitt liv självständigt, jag har sysslat med den i snart åtla år, det är en skam! Når jag icke målet, så förstör jag verket. Vadan min fruktan? En norsk estetiker säger att en konstnär bör hålla sitt sinne lika rent som en läkare sina händer. Välment och vackert och önskvärt och ganska begreppsförvirrat. Jag undrar — är icke mitt sinne rent?

Men låt oss dämpa molltonen i allvaret och ge det en gladare klang, sin innebörd mister det icke fördenskull. Nyss när jag bläddrade i ett manuskripthäfte, fullskrivet med min raka och rätliniga piktur, tycktes mig sidorna likna villakvarter med radhus, satsbyggnader som tvungits att foga sig efter de inneboende tankarnas olika anspråk, utan att enhetligheten rubbats. Vilket krävt arbete, må du tro! Och stränghet i arbetet, självskolning, ansvarskänsla, tålamod och talang. Om du visste, Cecilia, huru ofta jag kört bort pratsjuka, påträngande substantiv som icke hållit sig till sak, utbytt bleka, överansträngda adjektiv mot friska och blodfulla släktingar, icke sällan från landet, högstegenhändigt givit verb efter verb på ändelsen om de vägrat att böja sig regelrätt. Naturligtvis grävde jag ned mig i källforskningar innan jag började gräva min vishetsbrunn, min egen, privata, som i sig insugit nödiga tillflöden ur den uppsjö av andras utlåtanden jag filtrerat. Sedan har jag kritiskt skyfflat och krattat var tankegång, utstakat nya och genare, om möjligt, genomsökt hela anläggningen för att rycka upp utväxter och långtrådiga upprepningar med ordrötterna, samt till ett välsignat slut och grundplanen till prydnad planterat små oskyldiga blå diktblommor i stället — gud hjälpe mig, amen!

Eller tänk om alltsammans i viss mening vore anlagt på poesi? Inom vetenskapens råmärken ett stämningförande skikt, vad man nu vill kalla det — vilket lagbrott! En poesi som icke är ändamål, icke otålig, icke får vara det, men som finns där på djupet, nästan odefinierbar, utstrålar rågan av sitt väsen i formkultur och kanske en gång skall upptäckas? Jag vill löpa den risken. Den är liten som min läsekrets, ja mångfalt mindre. Jag vill löpa den risken.

Min doktorsavhandling var förhastad, jag finner den barnslig och småklok och grund, låt vara att den godkändes, vartill icke fordras mycket. Man väntade mera av mig, gör det än — och sedan dess ha tio år förflutit! Har jag gått framåt? Eller stannat på första trappsteget? Skall jag hela mitt liv igenom förbli den unge, lovande ... och så vidare?

Här erinrar jag mig plötsligt att du är charmant, Cecilia, charmant i alla avseenden, icke minst i repliken. Du var trött en kväll, utråkad måhända, låg därför som en bruten lilja på schäslongen, och då det icke riktigt lyckades bad du mig läsa högt för dig. Ja det gjorde du verkligen.

»Vad då?»... frågade jag häpen. »Den litteratur jag råkar ha till hands får dig att gäspa, jag vet det, du vill naturligtvis höra något kvickt, livfullt ... spirituellt?»

»Nej» — sade du och gäspade — »läs något som du själv skrivit!»

Som sagt, du är alldeles förtjusande, Cecilia. Jag teg och gömde orden i mitt hjärta.

Le bacio le mani.

Sven Skrivare.

9

Taormina, torsdagen den 29 februari 1912.

Ett ovanligt datum, följaktligen måste någonting ovanligt inträffa: det första brevkortet från dig, Cecilia! Avstämplat Berlin. Ett brevkort som sade mig: att resan gått lyckligt, trots de nutida farligheter som lura på en skön och värnlös kvinna; att du till farlighet haft en viss löjtnant Bonyhad Sándor från Budapest; att högstdensamme inskränkte sig till att vara underhållande — vilket allt gläder mig ofantligt. Och nu hoppas jag att du nått ditt mål, det vill säga tagit törn mot den kust och den stenkaj dit mystiska plikter kallade dig.

I går fuktig sirocco. I dag åska. Men bli icke skrämd, Cecilia, det är bara den käre guden som slår käglor med Johannes Döparen. Ibland gripa de till mycket stora klot, och ibland förlusta sig apostlarna Petrus och Paulus på enahanda bullersamma vis, påstår Angiolina, hon som passar upp mig.

Nyss, just nyss bestyrktes hennes utsaga av Micos far, en verklig auktoritet på alla områden — jag skriver detta i kaféet vid piazzan. Därutöver lät han mig ana vilket besvär anskaffandet af den där pizungurduroten vållar honom, och det ehuru han satt sig i förbindelse med sin yngre bror, apotekare i Malvagna. Han tar saken på fullt allvar. Måhända vet du, Cecilia, att i varenda liten stad på denna välsignade ö finns det två apotekare, den ene konservativ, den andre radikal, och vid deras respektive diskar avhandlas statens angelägenheter med utsökt skärpa och upplyst omdöme. Micos farbror hyser konservativa åsikter, har dessutom ett festligt eklärerat omdöme, men pizungurdurötter har han icke. Och statsintressena lämna honom ingen tid övrig till botaniska exkursioner. Delta oroar mig naturligtvis. I så hög grad att jag just nu undrar huru och var en medelålders munk skall kunna uppdrivas, en munk, villig att avstå fjorton hårstrån mot skäligt vederlag.

Samtalet avbröts och mina tankar gingo plötsligt åt annat håll, jag påmindes om något som förut ofta sysselsatt dem. En atletiskt byggd, gråblond äldre man, till utseendet mera nordbo än italienare, steg upp från sin plats i den söndersuttna soffan och lämnade kaféet. Han och jag voro de enda gästerna. Också vid ansiktet hade jag fäst mig, kanske särskilt vid ansiktet: bred panna, starka ögonbågar, rak och bred näsa, munnen energiskt formad, hakan fast — corpo di Bacco, vem liknar han?... tänkte jag. Och jag kunde icke låta bli att till min vän värden, Micos far, rikta ännu en fråga: »Kände ni honom?» Micos far känner alla, åtminstone alla stadsbor, Micos far är en encyklopedi. Jag fick således veta att det var den siste kvarlevande ättlingen av släkten Corvaja, en välbeställd rådhusvaktmästare, rättmätig arvinge till två rum i förfädernas stolta hus, det normandiska baronialpalatset Corvaja vid corson. Där har han inhyst sig och sin familj, sju personer. Barontiteln bär han icke mera, nej, men huvudet bär han högt, dessutom fläckar och något slags galoner på rocken.

Medges, medges, han såg ovårdad ut. Obildad och brutal. Men det oaktat erfor jag ett intryck som det blir mig svårt att nöjaktigt förklara, jag står nämligen kall inför känsloreflektionen: sic transit gloria mundi — vare det genast sagt. Rådhusvaktmästaren i Taormina är en hårdför, kraftfull man helt enkelt, och rent yttre, vackert kroppsstark manlighet, även om den är hänsynslös och ... ja och så vidare, jag förnimmer den fysiskt ... genom nerverna, som en behaglig rysning, ett fysiskt välbehag, det är nästan genant, på mig verkar den annorlunda och likasom mera direkte än på mina jämnåriga vänner, tillfällen till iakttagelser ha ju icke saknats. För all del, se intet onaturligt i detta, ingen sjuklig förvändhet, du bör med gott samvete kunna intyga motsatsen, Cecilia! Och dock upptäcker jag vid sträng analys någonting kvinnligt i mitt väsen, en art

sensibilitet som i många stycken kommit mig till nytta, ehuru den för en man lär vara mindre klädsam. Den retar Uriel Ingelet till sarkasmer.

Vad jag här ovan sagt dig tydliggör utan flera ord en av orsakerna, biorsakerna till att jag för Signorellis person fattat en sa utpräglad böjelse. Utom stor konstnär var han stor kraftkarl, imposant att åse. En parentes: Micos far blev tröttsam och tråkig, jag övergav kaféet, sitter åter i mitt rum, och först på vägen hit klarnade det för mig att den där Corvaja-ättlingen äger obestridlig likhet med min herre och mästare sor Luca, sådan denne avbildat sig själv i en av Orvieto-dômens fresker. Anletsdragen formellt desamma, jag har redan beskrivit dem. Blicken däremot, det själiska uttrycket, samt dräkten och laterna — Signorelli var i alla avseenden grandseigneur.

Han nådde hög ålder, vann mycken berömmelse, levde praktfullt, gick alltid klädd i siden och sammet — bläcket får purpurfärg om jag fortsätter skildringen. I honom skulle du säkert ha förälskat dig, Cecilia, och ett enda skärpt drag vid hans mun skulle ha hållit dig i tukt och Herrans förmaning, trolldrycker hade under inga omständigheter behövt tillgripas.

En intellektuellt anlagd natur, både som människa och konstnär, en natur utan inre konflikter, det var han, det slipper han icke ifrån eftersom vi facklärde beslutit det. Livet tedde sig i hans ögon ganska blottat på allt som kunde föranleda undrande frågor eller tvivel — du ser att vårt skarpsinne gränsar till förnumstighet, och den imponerar — ytterst sällan ryckes han med av sin fantasi, bevarar under arbetet den lugna överblicken, därför linjerna klara och pregnanta. Av musik äger han i sin konst endast rytm, jag har ägnat ett riktigt fint lilet kapitel åt variationer över temat: färger och toner. Ja ja, min bok bjuder på många överraskningar. Ren filosofi bland annat, jag skäms icke för den, jag säger det utan hångrin, det har kritiken sitt gap till. För resten är jag ofta rätt oense med mina ärade herrar kolleger, saknar emellertid självtillit ända därhän att jag stundom degraderar mig från lärd doktor till underhållande kåsör, exempelvis en Bonyhad Sándor ... kanske rentav till diktare? Men tyst, tyst med det! Däremellan spinner jag vidare mina tankars tråd, icke utan en viss förtröstan, och se, tråden finge ju gärna vara av guldblandat silke, icke grå och ullig som all teori.

Ack den som vore harmonisk! I stället endast nya tvivel, nya frågor.

Nu bör jag avsluta brevet, gonggongen ljuder — è servito. Som vanligt möter jag väl Angiolina i trappan, hon är enligt sicilianska begrepp en eftersträvansvärd skönhet, men det hjälper icke, hennes taille erinrar mig alltid om att berberkvinnorna i mellersta Sahara utfodras med kamelsmör tills de uppnått en vikt av inemot fyra centner. Först då äro deras män lyckliga och de själva följaktligen detsamma.

Jag nöjer mig med mindre, Cecilia. Gud bevare din smärta, smidiga gestalt och din kärlek till mig!

Sven.

10

Villa San Pietro den 2 mars 1912.

Cecilia —

min seraf, min cherubim, min åker och äng: här blir ingenting uträttat, anden är svag, anden är svag, endast köttet är villigt. Så att säga. I morgon tillbaka till Rom!

Dagens solgass har mognat gårdagens beslut, jag lät hämta en vagn och åkte till Giardini, fiskarbyn vid havet här nedanför, stationsbyn där snälltågen stanna för att avstjälpa de resande som ämna sig hit upp till Taormina. Du önskar kanske veta mitt ärende? Stilla och andligt förnämt steg jag in på stationskontoret, sade mitt namn, smålog älskvärt, frågade i lätt världsmannaton vilka anstalter stat och kommun vidtagit för

att göra min resa snabb och bekväm, utan att rubba den övriga trafiken. O min cherubim! Man tycktes icke känna mig. Man tycktes sväva i okunnighet om min doktorsavhandling. Man hänvisade mig till tabellerna, tidtabellerna, järnvägstidtabellerna.

Hm. Vad är det för ett europeiskt rykte jag åtnjuter!

Giardini är ett samhälle som ingalunda utmärker sig genom tusenårig kultur eller en oerhörd sedernas förfining. Endast tiggeriet har drivits till sin spets, och urgamla, fallfärdiga käringar gjorde mig sällskap, men av simpelt penningbegär, Cecilia, icke för att bedja mig hålla de där föredragen om Konsten och Livet. Smutsiga, rent fantastiskt smutsiga barnungar övade sig i stenkastning var jag än gick, vi träffades alltså, stenkastning är säkert en nyttig och måhända vacker sport, i alla fall var det obehagligt att träffas. Man merkte die Absicht und wurde verstimmt.

Då upptäckte jag på den långgrunda strandremsan en hop synbart fromsinta människor, till dem anslöt jag mig, också till deras mening om den akt som just förrättades anslöt jag mig, deras mening om vissa heliga handlingars mirakulösa betydelse. En trind, tandlös präst stänkte vigvatten på två fiskarbåtar, gjorde korstecknet, mumlade böner — man sade mig att de stackars båtarna redan länge förföljts av gemen otur, ett djävulens verk, och då insåg jag ju strax att en ny våtvarm välsignelse var det enda riktiga. Emellertid skötte gudsmannen sin kvast rätt oaktsamt, det blåste för resten starkt, en god del av nåden duggade på min rockärm, den högra, den luktar infernaliskt, icke tvärtom. Vilken rar fångst väntar väl mig när jag igen på allvar sänker mina garn i vetenskapens stilla ocean?

Hopen skingrades. Själv dröjde jag kvar en liten stund, de härliga, vitgröna vågorna frestade mig. Tyvärr anse infödde vismän havet icke skapat att bada i, möjligen under juli eller augusti — om det sker ofrivilligt. Äsch! Misslynt drog jag mig tillbaka, sprang upp i den dammiga hyrvagnen, gav kusken en nonchalant vink, återvände till Taormina. Till min gapande kappsäck. För att stilla dess hunger, fylla dess tomma buk — ack, genom det öppna fönstret söker blicken alltjämt Etna! Toppen just nu orangefärgad, kanterna ljusare, men jag vet det, jag vet det, Etna byter om utseende var halvtimme. Rakt i söder, i ett drömlikt fjärran: Siracusa, en ö-udde, en låg, blekblå kontur, synlig på minst tolv sjömils avstånd, kanske tjugo, så klar är i dag luften.

Etna, Etna, farväl Etna!

Också dig säger jag farväl, Cecilia. För denna gång. Härnäst har du att skriva till Rom, Via della Consolazione 48, II.

Sven Ingelet.

11

Salerno den 5 mars.

Hit anlande jag i går välbehållen, Cecilia, och tog in på ett anspråkslöst men trivsamt albergo, mitt logi när jag var här senast. Jag fick samma rum som då, samma säng, den är fri från synd och ohyra, ett krucifix hänger ovan huvudgärden, redan därför är den fri från synd och ohyra förklarar signorina Collenuccio. Mina fönster vetta åt en ganska trång gränd, och på vardera sidan om inkörsporten står ett bord, jämte stolar, där sitta två feta matronor och en äldre man i livligt samspråk. Ibland ett muntert stickord till någon av de förbigående, ett skämt, en uppsluppen fråga. Och skymningen faller på. Det fanns för åtta år sedan i Rom en ung, enögd bildhuggare, rikt begåvad, hemma i byn Padovani, han gav mig adressen och bad om sin hälsning till värden och värdinnan, det goda, förträffliga paret Collenuccio. Också signorinan, dottern, skulle jag hälsa.

Av dem utrustades jag i morse med lite vägkost — ägg, bröd, vin och apelsiner — hann i sista minuten köpa

biljett och reste ned till Pæstum, ungefär halvannan timmes järnvägsfärd. Pæstum är alltid en upplevelse, man må nu återvända dit huru ofta som helst, jag har besökt dess öde, övergivna, oförglömliga tempelslätt bara en gång tidigare. Bortom Battipaglia löper banan över milsvid, sumpig terräng, en ändlös myr som ingalunda saknar stämning, boskapshjordar nästan det enda levande man ser, säger Bædeker, och det är sant. Men mina tankar ilade före tåget. Tills blicken föll på ruinerna av en akvedukt, jag kände igen dem, järnvägsstationen är i deras omedelbara grannskap. Järnvägsstationen i Pæstum, menar jag.

Genom Porta della Sirena kommer man till det forna stadsområdet, inhägnat med väldiga murar, minst fem eller sex kilometer i längd. Ännu några steg, ännu en smula tålamod, så ingår jag i en ny värld, rättare sagt en gammal, nutiden är mig fjärran och likgiltig.

Himmeln var molnfri, icke helt klarblå nedtill, den skiftade i grönt, en fint stämd fond för templens svagt rödgula färgton. De antika helleniska templen. Långsamt gick jag närmare, stannade, hjärtat slog starkt, jag andades ut som befriad ... visste icke från vad ... gick långsamt, långsamt närmare. Vilka mästerverk! Vilka ädla proportioner, vilken underbart lugn harmoni! Jag älskar stora och enkla linjer, Cecilia, du vet det, stilla höghet fyllde min själ, djup andakt grep mig. Främst tänker jag därvid på det största av de tre: Poseidontemplet, ofattbart majestätiskt, odödligt, odödligt i sin form trots rämnorna, hålen och ytans förvittring. Inga futila detaljer, endast varmt solguld och brunvioletta skuggor. Länge, länge stod jag kvar i cellan, ensam, betagen, välsignande konstens, den stora konstens makt att rena och lyfta. Havets gudom tillbad jag icke, jag tillbad det gudomliga i vad människoanden, människohänder skapat skönt och skönast.

Så satte jag mig vid foten av en av gavelpelarna. Slätten blommade, ormbunkar vajade för en sakta vind, i den yppiga grönskan hördes syrsornas stråkorkester stämma instrumenten. Och glada, nyfikna ögon iakttogo mig — i nästa sekund sprungo två barn fram ur sina gömslen, två förtjusande varelser! Med kransar av akantusblad kring tinningarna. De skrattade, räckte mig violer, massor av violer. »Grazie, grazie» — log jag tillbaka — »che fa?» — »Niente, signore.» Är jag verkligen i Italien? ... tänkte jag och ville ge dem några småmynt. »No, signore.» Dock värdigades de äta var sitt hårdkokta ägg och dela en av mina apelsiner, sedan störtade de sig åter ut i blomsterhavet.

Vad de hette? Jo jag skall förråda det: Tina och Silvio hette de. Högt vill jag prisa barndomen, andras lyckliga barndom, i Tinas och Silvios namn!

Och nu sitter jag här i mitt anspråkslösa rum, fönstret är stängt, ett ljus har jag nödgats tända. Och nu stå stolarna vid inkörsporten tomma. Men nere i matsalen sjunger signorina Collenuccio en sång om kärlek, kärlek. Och hon knäpper på mandolinen.

Livet är underligt!

Sven.

12

Rom den 8 mars 1912 — Via della Consolazione 48, II.

Cecilia!

Ditt brev mottaget — tack! Ja har jag icke varit en snäll och flitig korrespondent, riktigt snäll och tillitsfull och öppenhjärtig? För öppenhjärtig måhända?

Mot *en* passus nödgas jag protestera, hovsamt men bestämt.

Du skriver: »Av allt att döma går min trogne småsven och inbillar sig att han uppträtt djärvt och aggressivt.

Som en van erövrare. Vad han ändå är naiv, gossen! Det var ju jag som formligen tvang honom att övervinna sin skygghet, att ge vika för sin heta lust att ta mig i famn, först då tog han mig.»

Cecilia, du far vill. Läs breven ånyo, var har jag låtit påskina något så ... något sådant? Och i samma andedrag säger du dig ha annonserat efter en blond man i mitt ställe, blond, blåögd, slätrakad, en man med lätt sinne och hård metod i attacken. Samt fått svar av baron Lewenhult. Grrrymma dam, förlåt att den silverton Ni anslagit klingar vidare: endast det där om vännen Leo tycks mig osannolikt, jag känner mannen, kvinnan känner jag ju icke. Huru vet du att han är blond, blåögd, slätrakad? Har jag sagt det någon gång? Det är väl så, det är väl så. Äsch, jag är retlig i dag!

Nu om annat.

Från Salerno åkte jag i vagn till Sorrento, scenerierna first-class. Vägen går längs kusten, ofta över höga viadukter eller sprängd genom branta klipputsprång, galleri efter galleri, stundom sänker den sig ned i jämnhöjd med små vakttorn, gamla, underliga vakttorn, uppförda till skydd mot forna tiders sjörövare. Kloster, byar och bergsstäder, vin- och fruktträdsodlingar, terrass vid terrass, mörk grönska, skrovlig stengrund, kala stup. Golfens färger rentav magiska i den växlande belysningen: än solsken, än oväder med åska och hagel, så sken solen igen. I Amalfi såg jag den vackraste kvinna jag sett i detta vackra land, en bondkvinna. Du står utom tävlan, Cecilia.

Och nu har jag återvänt till Rom alltså. I Neapel — med andra ord i Museo Nazionale, du vet — i Neapel dröjde jag bara två à tre timmar: hos mina vänner bronserna från Herculaneum och Pompei.

»Näst naturen skall Rom evigt förbliva konstnärernas lärosäte», antecknar Gudmund Göran Adlerbeth under sin resa i Italien med Gustaf III. Javisst. Men rätta tidpunkten är av stor vikt, infaller icke vid samma ålder för alla, beror av envars utvecklingsgrad. Jag erinrar mig plötsligt en kännares fina jämförelse mellan Rom och Florens, en innehållsrik liten stildistinktion. I staden vid Tibern är cortilen det förnämsta, säger han, cortilen omgiven av arkader, i staden vid Arno däremot fasaden — det romerska palatset vänder sig inåt, det florentinska utåt. Vilket belysande och sinnebildligt drag! Jag tvekar icke att ge det en allmännare giltighet: för att förstå Roms själ fordras likasom ett djupare inträngande, en djupare insikt, följaktligen större mognad. Och hunnen så långt frestas tanken att göra epok genom sin extrema skärpa, men ämnet intresserar dig icke. Sa du något?

På vägen från Biblioteca Vaticana gick jag förbi Castel San Angelo och blickade som vanligt upp mot dess välbekanta krön varifrån Benvenuto Cellini efter egen utsago avsköt det dödande skottet mot konnetabeln av Bourbon. Nutida kritik betvivlar det — i alla fall var han en tapper och frimodig karl, den storskrytarn! En som förstod att leva. De underjordiska fängelsehålorna glömmer jag aldrig, fastän det är länge sedan jag såg dem, det är som om jag själv tillbragt många, många år där nere i mörkret, ännu icke vore fri. Vadan den föreställningen? Ack Cecilia, jag har ofta, ja allt oftare känslan av att någonting inom mig, det värdefullaste, långsamt och hjälplöst försmäktar. Mitt eget väsen är ett fängelse. Herregud, känslan är i sig själv blind, har behov av förståndets hjälp för att finna de rätta medlen att ernå tillfredsställelse, förklarar Auguste Comte, och sedan påkallas vår handlingskraft för att tillämpa dessa medel. Handlingskraft och handlingskraft! ... jag har ju ingen handlingskraft, förstånd har jag nog men det båtar mig föga. »Hvad er livet andet end en modstand mod noget udenom en, som vil forme en, og som hvert menneske sætter sit eget selv op imod» — jag citerar Obstfelder. Igen detsamma, igen »kraft» av nöden! Står den att få för pengar? Uriel Ingelet har pengar, finns det någon som säljer?

Bella lettrice, prega per me!

En ljuv nyhet: från norrmannen Jens Norman Jackelen kan jag hälsa dig, arkitekten som du hux flux bragte i ett tillstånd av erotisk hyperemi. Vi möttes i går helt oförmodat på gatan och jag följde honom ända till

Piazza Vittorio Emanuele —

Låt mig i detta sammanhang berätta en historia från sextonhundratalet. Marchese Manlio Palombara — så hette han, vill jag minnas — marchese Manlio Palombara köpte en dag av en jude ett guldmakarrecept, och då det var honom omöjligt att tyda det lät han inhugga de kabbalistiska formlerna i marmorn som utvändigt klädde hans hus, i hopp om att någon förbigående lärd skulle kunna lösa gåtan. Här slutar historien, en smula tröttsam genom sin längd. Jag har alltid tagit marchesens påfund som en personlig invit, skrock intresserar mig, jag har noga undersökt dessa stenplattor, de finnas bevarade, en mur i skvären på Piazza Vittorio Emanuele bevarar dem, stället kallas Porta Magica. Och nu grubblar jag, Cecilia, nu grubblar jag, tro mig, jag grubblar. Tack vare ett lyckligt snille och allt det där vågar jag redan påstå: alkemi är det icke. Säkert en livsviktig sentens, en spådom. Du tog en gång min hand för att läsa »vår» framtid i den, men jag fick intet besked om resultatet. Tänk om vår framtid ...?

Jag *måste* lösa gåtan, Cecilia — var lugn, i sinom tid skall jag meddela dig vad jag vet. Är jag icke vid glad sinnesstämning?

Sven Ingelet.

13

Rom — Via della Consolazione 48, II — måndagen den 11 mars 1912.

»Man muss oft etwas Tolles unternehmen, um nur wieder eine Zeitlang leben zu können.»

Goethe.

Nu kommer jag ihåg att du i ditt brev helt plötsligt bad att få veta vad som händer mig, icke »bara» vad jag tänker och känner. Mig händer intet, Cecilia, sedan din avresa absolut intet av äventyrlig art.

Eller ... låt oss se efter ... jo du skall få ditt lystmäte, ske din vilje, skyll dig själv!

Minns du att vi en glad dag i vår glada Rom-vecka åkte till Villa Doria Pamphilj? Lunchen hade varit lukullisk. Minns du solskimret över Albanerbergen, över campagnan? Minns du ... ja ... minns du paddan som kröp upp ur svandammen? En stor, tjock och ful padda, slemmig, ovantill gråbrun med gröna fläckar och knapprader av vårtor, undertill vit — jag ryste. Du betvivlade mitt mod, Cecilia! Kärleken övervinner allt, raskt grep iag odjuret om ryggen med haja men hårda fingrar, lät dig tillfredsställa din nyfikenhet på nära håll. Efteråt tänkte jag: o padda, o Bufo, vi två ses aldrig mer, gudskelov!

Oförsiktigt tänkt. I förrgår på eftermiddagen satt jag vid mitt bord framför det öppna fönstret, lutad över en tung, diger foliant, ett gammalt helgonlegendarium med skönt målade versaler. Från gatan nådde mig en gäll utbjudarröst: *centerbe, centerbe*!... det är »hundra örter», en sorls magstärkande droppar, jag trodde mig förflyttad till Neapel, där brukar man höra det ropet om morgnarna. Så tystnad igen, djup tystnad. Och antingen det nu var den eller vårluften eller lektyren som gjorde mig sömnig, alltnog: jag slöt ögonen. När jag öppnade dem — satt paddan på bordet.

Då lyfte jag helgonens berättelser högt över huvudet, bad en kort bön och slog till. Kratsch!

Bredvid mig stod en lång, vassnäst mansperson och bugade sig. »Låt oss gå» — sade han — »ni ser att det mörknar.» Mannens dräkt var av blått kläde, västen av blått ermisin, därtill bar han en kappa av samma tyg.

»Gärna», svarade jag. »Först bara en formalitet: vem är ni? Vad heter ni?»

»Kalla mig don Tennino, en förkortning av Tentennino Menzogna. Nekromant, svartkonstnär, god vän till

messer Benvenulo ... Benvenuto Cellini, honom har ni säkert träffat? Egentligen är jag präst, en siciliansk präst av upphöjd karaktär, väl bevandrad i latin och grekiska.»

»Nej vad säger ni!»... utbrast jag förtjust. »Ja livet är underligt. Allons!»

Vi trädde ut i skymningen, en förhistorisk skymning över ett vulkaniskt landskap, en kuststräcka vid ett stort vatten, det var som att blicka in i en dunkel urtid, alltsammans ganska oväntat, måhända farligt. I strandävjan stod en noshörning. På något avstånd en hjord elefanter, de mönstrade oss uppmärksamt, tycktes slå sina kloka huvuden tillhopa, sina slutsatser drogo de nasalt och högljutt med snablarna.

»Jag hoppas att det här är mycket, mycket länge sen?»... undslapp det mig.

Don Tennino bekräftade antagandet. Han gick vidare i sicksack, han gick fort, jag följde honom så gott jag kunde, ibland tillbaka, så igen framåt, men tiden gick än fortare, allt med ens slank ett decennium eller mera förbi oss i motsatt riktning. Vi hörde submarina detonationer, det stora vattnet drog sig undan, geologien gjorde sig intressant på andra vetenskapers bekostnad. Vad betyder väl ett århundrade för den, Cecilia! Vi stötte på människor, herdar som vaktade sin boskap utanför stenrösvallarna kring en by. Inga kvinnor syntes till — jo en ung, vacker en som bar snäckor och djurtänder på ett band om halsen kröp in i en halmtäckt koja, vår anblick skrämde henne. Och ur ett stenbrott på Palatinens sydsluttning kom den berömda varginnan löpande, hon som nu står och gapar i Palazzo dei Conservatori, bronsvarginnan, hon lopp med stor hast, spenarna slängde under buken. Dibarnen Romulus och Remus upptäckte jag icke, de intogo sina platser och måltider långt senare.

»Avanti! Söl har vi inte tid till», gnällde min kamrat, och framåt bar det i halvt språng.

Dagen bräckte. Tunga, grundgående fartyg roddes uppför Tibern, vi räknade dem, nitton stycken, så slego vi ned till ett lågt beläget, fult torg, fordom träsk, sedan betesmark, nu marknadsplats: Forum Romanum. Dit ledde trånga och sneda gator mellan illa byggda hus av lufttorkat tegel. Skrik och oväsen, köpenskap och en nästan olidlig stank. På torget enkla träbaracker, några öppna altaren, i mitten en bäck, där satt min tjocka grönfläckiga padda och kväkte: kloak, kloak, kloak!

»Sann spådom, vid Hercules!»... skrattade en kraftig, hjälmprydd krigshövitsman och slog mig omilt på axeln — »plaudite, amici, plaudite! Den bäcken ska jag göra till Roms avloppsledning.»

»Fördenskull inga handgripligheter», genmälde jag stött. »Namnet, om jag får be?»

»He-he — har ni aldrig hört talas om Cloaca maxima?»

»Ni missförstår mig. Jag menade *ert* namn.»

Han spände ut bröstet: »Lucumo, son av Demaratos. Konung. Det vill säga inte ännu.»

»Sacrebleu! Och går här bland marknadsstånden! I skolornas historieböcker nämns ni inte.»

Åter ett bullrande skratt — »Där heter jag Tarquinius Priscus, he-he. För resten betvivlas min existens, en ära jag delar med gudarna.»

»Gläder mig att göra er bekantskap», sade jag. »Allons!»

Emellertid hade don Tennino i det närbelägna Subura, de lättfärdiga kvinnornas stadsdel, råkat i gräl med Plautus, lustspelsförfattaren Plautus, en jovial, medelålders man. Denne tog mellanhavandet lätt, släppte ett väder, presenterade sig själv, så förde han oss ut ur folkträngseln. Till den lilla lunden kring Vestatemplet. Han anmärkte:

»Här under träden har jag tillbragt mången natt» — stämman skrovlig av mycket och starkt vin.

»Än flera i Subura», skrattade Lucumo som oombedd anslutit sig till oss.

»Ni har rätt» — medgav Plautus — »hellre det än att husvill gå. Och diktarens själ är en helig eld som måste underhållas av kvinnor, riktiga kvinnor, inga vestaler» — minen ironisk. »Kanske förvånar det er att jag kommit tillstädes? Helt visst har jag haft roligare infall.»

Don Tennino knep illslugt ihop ögonen, förklarande sig älska anakronismer — »äkta barn av nekromantien, illustrissimi signori!» Och han tillade: »Marcus Aurelius kallar den som förvånar sig över något en löjlig främling i en värld av dårskaper.»

Då bekände jag naivt och öppet: »Jag är en sådan främling, mina herrar.»

»Såg det genast, såg det genast», log Plautus. »Men sörj inte! Gudarna kasta boll med oss mänskor, och ovetande gör vi ofta mer gott än med vett och vilja.»

En stund senare övergick han till litterära spörsmål, jag minns yttrandet:

»Ni är präst, don Tennino ... bland annat ... ni nämnde nyss Voltaire, alla präster tala gärna om Voltaire, ni framhöll hans beklagligt stora inflytande, jag lyssnade till era ord med väl rensade öron. Vid Castor!... han driver med sina angripare, allt ris dör på hans rygg. Jag skryter inte som en viss soldat, ånej, men också jag kan anses ha påverkat rätt många, åtminstone har jag givit användbara uppslag åt en hel mängd författare, exempelvis Molière, Holberg, Regnard. Voltaires stil behagar mig, hans replik liknar min, förlåt att jag tror det, han målar inte, han berättar, det har Zola sagt. Känner ni Zola personligen? Tyvärr är texten i mina lustspel förvanskad genom dåliga avskrifter, och ändå höjer mig Lessing till skyarna! Ett skarpt huvud, inte sant?»

Härom ägde Lucumo ingen mening.

Vi hade lämnat lunden och nästan utan att märka det närmat oss Caracallas termer. Dessa voro icke uppförda då ännu, så mycket intressantare att erfara något om dem, jag i synnerhet var ivrig. Gäspande räckte Plautus sina få och slitna klädesplagg åt togavaktmästaren, Lucumo behöll svärd och hjälm, vi sade honom att han enligt sägnen blev lönnmördad. I den vackra, rymliga parkanläggningen kåserade en retor över ämnet »Turfens utveckling före Kristus», en annan över »Framtidens krig», det åhörde jag, mannen gick till personligheter, nagelfor strängt med både Pipin den lille och Napoleon. En tredje utlade språkvetenskapligt verbformen *potitus*, sådan Plautus använder den. Sedan tog jag ett varmt bad i caldariet, urtiden hade varit övermåttan smutsig att genomvada, senare perioder likaså, och efter en kali avsköljning sökte jag upp mina nyförvärvade vänner, fann dem i en pelargång tillsammans med Ælius Gutta Calpurnius, kappköraren. Denne brann av begär efter att få veta den stundande säsongens segrar på arenan, och don Tennino, svartkonstnären, var älskvärd nog att inbjuda oss till en *séance nécromantique au clair de lune* i det nattligt tomma Colosseum. Vi stämde möte vid Porta Magica — precis halv tolv. Därförinnan skulle Lucumo och Ælius Gutta till den castrénska teatern (Amphiteatrum castrense) för att se på djurdressyren, vi tre övriga gingo till tavernen Castello di Constantino, inrymd i en byggnad som tillhört Licinius Sura, du vet, Trajani vän.

Plautus beställde olivkompott med ost på — »en rätt som min snyltgäst Artotrogus ställer framom andra», förklarade han. Jag valde kyckling, stekt i sås — polio in umido — därtill ett enkelt lantvin från Velletri.

Vår käre diktare förde ordet och drack flitigt.

»Man berömmer allmänt min dialog, klandrar att berömmet gjort mig högfärdsgalen» — här en vårdslöst

avvärjande gest — »och den gravskrift jag författat över mig själv kan ju tydas som inbilskhet. Bara gyckel emellertid, pomp, tre svulstiga versrader. Oss emellan sagt: i Rom har Cloaca maxima haft större inflytande och utfört mycket mer än jag. Det är ett faktum! Låt oss skåla för Lucumo ... eller Tarquinius Priscus ... måtte han leva och ha levat, måtte hans skafferi aldrig stå tomt! Hans existens ska jag bevisa genom att äta middag hos honom — det spisar, det tilltäpper tvivlets mun. Hustrun heter Tanaquil, är av förnäm börd, ärelysten på många områden och djupt invigd i etruskisk spådomskonst, som hon dyrkar för sitt nöjes skull, dessutom en idealisk husmor, hennes hummersallat lär vara ljuvare för tungan än mina vers.»

»Nu förringar ni ert eget värde, cher maître», invände jag häpen.

»Ah, prat!»... han ryckte på axlarna, tömde två bägare efter varandra och fortfor:

»Högmod finner sällan ett gott bord, ofta inte ens tak över huvudet. Jag har varit slav, jag har varit mjölnardräng, jag har varit handelsman och skådespelare samt umgåtts som jämlike med oljekrämarna på Velabrum. Därav min mänskokännedom, livet är en teater, därav mina komedier, somt läsning och långods, förstås. Poesien är en sak för sig, en leksak. Lönlös som bönen ... jovisst ... en tid bad jag så rörande vackert till gudarna om rikedom, var afton bad jag, och se, jag äger inte vad min måltid kostar. Kanske vill ni göra upp räkningen, herr doktor?»

Det befanns att också don Tennino var utan pengar, han hade tappat sin portmonnä sade han, varför jag betalade kalaset, och kort därpå skildes vi, jag behövde vila lite. I sanning, det behövde jag!

Natten blev verkligen månljus, almanackans tecken till trots. Och det blev en bemärkelsenatt i flera avseenden.

Plautus och jag infunno oss på utsatt ställe ungefär samtidigt, då stod don Tennino redan där, och snart sågo vi två ståtliga ryttare nalkas, Ælius Gutta och Lucumo. Vår ledare uppmanade dem att rida i förväg, vi andra skulle följa efter till fots.

Colosseum i månsken — nej man tror icke sina ögon, fastän intryckets trolska grandeur nästan ängslar en. När det blådunkla kvällsmörkret skingrats hade hemlighetsfulla skuggor stannat kvar i fördjupningarna, arkader och pilastrar avtecknade sig vita kring den belysta halvan av ellipsen, det hela ett omätligt rum under en sydländskt lågande natthimmel. Vilken syn, Cecilia! Påven går på och utlovar fyrtio dagars avlat åt var rättrogen besökare. Mig kunde det ju icke lugna, men jag bar en liten flaska centerbe-droppar i västfickan, dem sväljde jag.

Vi samlades mitt på arenan. Herr nekromanten hade kostbar rökelse med sig, tände en eld, uppritade noggrant en cirkel på marken och ledde oss in i den, en i sänder, under mystiska ceremonier — tryckta referat av seansen ha redan utdelats i Rom. Så satte han ett pentagram i handen på Lucumo, som alls icke tycktes sentera förtroendet, oss andra befallde han att varsamt underhålla elden. Vi lydde naturligtvis. Besvärjelserna räckte mera än en timme, tusentals djävlar visade sig, hela Colosseum fylldes av djävlar. Och plötsligt förnams en svag viskning, vem den nu sedan gällde, antagligen Ælius Gutta: »Begär något!» Flärdfritt och enkelt begärde jag att få omfamna en skön signora, världens skönaste signora, mitt hjärtas dam. Det var väl icke för mycket begärt?

Vad nu? Kors i alla tider! Vilda tjut hördes, härskrin, dånet av hovslag, ropet: »Goterna komma, goterna komma!» Gripna av samma nobla instinkt sprungo två av oss, nekromanten och jag, till kappkörarens hästar, historiskt ryktbara djur, namnkunniga, jag klängde mig upp på Vindex, min kamrat på Palmatus, så flydde vi. Redo i sporrsträck till Priscilla-katakomberna, gömde oss där och läto hästarna löpa. Lyssnade med återhållen andedräkt till stridsbullret ovan våra huvuden, fruktande alltings undergång. Vid skenet av min elektriska ficklampa knäföll don Tennino framför en primitiv väggmålning som föreställde Madonnan,

jag däremot såg och såg på en inskrift, gjord med rödkrita och utan retsam småaktighet: *Mein Name ist Konrad Schupp, Juwelier.* Men tankarna voro annorstädes. Vilket öde har väl drabbat våra tre vänner?... tänkte jag. Barnsligt! Plautus är ju odödlig, Tarquinius Priscus har aldrig levat, och vad Ælius Gutta Calpurnius angår — lycklig och glad kör han nu över de elyseiska fälten från seger till seger.

Fortsättning följer i morgon.

Ego Semper Cæcilianus.

14

Rom den 12 mars.

Endast *en* omständighet förvånar mig: att intet förvånar mig numera. Månne det kan räcka länge?

När don Tennino och jag åter sågo dagens ljus hade Tibern svämmat över sina bräddar, i de lägre stadsdelarna steg vattnet till manshöjd, Porta Flaminia var bortspolad, totalt bortspolad, och den stora sjöormen visade sig för första gången, mera lik en drake med enorm stjärt än en orm. Efter något letande funno vi en båt vid Scala di Spagna och rodde undan av alla krafter. Min kamrat tycktes böjd för att anse odjuret som en illa hopsatt fabel, men krönikorna ljuga aldrig, Cecilia, och i dem finns till och med ryggfjällens antal noga angivet.

Lyckligtvis har också en översvämning sina gränser och ett slut, icke ens syndafloden räckte i evighet.

Vi debarkerade på landet, i en skogsdunge nära Villa Adriana, där satt påven Pius II med en av sina kardinaler och åt frukost i gröngräset. Han blev glad över ett sammanträffande som föll sig så naturligt, gav en vink åt camerieren, bad oss taga plats. Vilket skedde.

Jag sökte ett lämpligt samtalsämne, och takt är ju min allra starkaste sida, näst snille och spirituell konversation. »Ers Helighet» — sade jag därför — »Voltaire påstår att påvarnas religion inte lämnat annat övrigt i Italien än elände och musik, kastrater, maskeradfigurer och präster.»

Som du säkert erinrar dig, Cecilia, var Pius II — eller Enea Piccolomini — en lärd humanist, därjämte stor poet, en romantiskt vemodig skildrare av naturen. I allo en man med fin och odlad smak. Nu smålog han nästan omärkligt, solen sken varmt, han tog av sig sin vita satinskalott och de vita halvvantarna, hatten låg bredvid honom på marken. Så svarade han;

»Monsieur Arouets aperçu är honom fullt värdig, mig anfäktar den inte. Kom ihåg, signore, kom ihåg att det är jag som utfärdat bullan om skydd för de antika minnesmärkena, vilkas skönhet jag i detalj förstår att bedöma, lita på det! Jag säger inte som ett visst sicilianskt majestät om templen i Pæstum: Che mi fa un tempio antico di più o di meno! Emellertid lär oss den skedda förödelsen att betänka alltings fåfänglighet, visar oss att intet i denna värld varder beståndande.»

Han gjorde ett litet uppehåll, betraktade en anemon som växte mellan vinkorgen och pastejfatet, sväljde, ögonen tårades.

»Se blommorna!»... utbrast han — »små Guds ljus som tändas om våren. Se träden med sina knoppar och utsprungna blad! Se molnet där borta, också i det bor Guds levande ande! Vad här är vackert, vackert! Ruinerna, blå lointainer, himmeln. Men det är sant» — avbröt han sig — »jag glömmer mitt värdskap: un po’ di pasticcio, signori? Un bicchiere di vino, se le piace? Allt överflöd är förkastligt, jag hatar lyx, en pastoral måltid som denna skänker mer utsökt njutning än den rikaste taffel. Gärna gör jag därför små utflykter i Roms omgivningar, intar en enkel frukost, dukad bland markens blomster, och låter då läsa högt

för mig stycken ur Vergilii Georgica eller Teocritos’ Idyller. Akta, sätt er inte på boken, kardinal Pulci!»

»Lyx ... lyx» — upprepade jag eftersinnande, halvt för mig själv — »ett variabelt begrepp enligt Schröderheims mening, den skälmen Elis. Ohyra hos en hottentott, tran hos en grönländare.»

Här vände sig kardinalen till mig, munnen tätt vid mitt öra: »Gubben är snål. Knappt åtta dukater om dagen, fastän hushållet består av inemot trehundra personer.»

Påven fortfor:

»Ceterum censeo Turcas esse expellendos. Kristenhetens fiender ... ja ja utdrivas måste de, utdrivas måste de ... som en feber, asiatisk feber ... ur Europas kropp. Tyvärr börjar åldern tynga mig, och mitt planlagda korståg erfordrar ...»

»Undfly Ancona, Helige Fader!»... bönföll don Tennino och knäföll, säkert för tionde gången.

»Per l’amor di Dio, perché? Väntar mig där någon olycka?»

»Ja, Ers Helighet. Ingen mindre än döden, Ers Helighet.»

»Den är ingen olycka», anmärkte jag härtill, de första allvarliga ord jag yttrat på länge. »Döden inger mig en känsla av verkligt lugn, fördomsfri och barmhärtig som den är, aldrig så avvisande och grym som livet. Jag tar döden i försvar, jag. Räds inte, Enea Piccolomini, låt vara att er tidigare bana slingrat en smula.»

Pinsam tystnad — tills kardinalen fick ett hostanfall. Påven bet sig i underläppen, rynkade pannan, betäckte sin kala hjässa med satinskalotten, ett tecken att vi när som helst kunde avlägsna oss. Vilket skedde.

Och så begynte åter vår vandring.

Helt nära Rom gingo vi förbi en vigna där mycket folk strömmat samman. En stor, liggande Nil-staty hade just blivit uppgrävd — nu i Museo Vaticano, efter en ofrivillig resa till Louvre-galleriet i Paris — publiken var närgången, ett av dess många sätt att visa sin brist på djupare intresse, och ställets ägare sprang omkring och gjorde åtbörder som petigt noga överensstämde med det språk han förde.

»Bort härifrån!»... skrek han. »Gemena hop, slödder, jag avskyr er, jag får ont! Ingenting begriper ni men allt ska ni krafsa på med era plumpa fingrar.» Och då hans uppmaning förblev utan verkan befallde han att statyn skulle grävas ned igen.

En hel och nervös man! I viss grad oförbehållsam. Gör jag ett fint fynd på mitt område, och det är ibland nödvändigt, så frestas jag att tigande följa exemplet. Högt sade jag:

»Söl har vi ju inte tid till, don Tennino. Allons!»

»Ja ja», suckade denne — minen ömklig, nästan en grimas, de täta knäfallen hade tagit på honom, han klagade över ryggskott, det tvang oss att sakta farten. I motsats därtill gick dagen mycket fort, vi besökte åtskilliga vinstugor.

Vid mörkrets inbrott hände något ganska oväntat: blixten slog ned ... nej vad pratar jag, det kommer sig av vinet!... ett silverfat, ett ciselerat silverfat slog ned i huvudet på mig. Från en loggia i Villa Farnesina. Sådant händer icke vem som helst, har man tröstat mig med, och det första jag erfor var smärta, lite senare erfor jag att Agostino Chigi, bankiren, just då gav en ryktbar fest i det ryktbara palatset. Aftonmåltiden led mot sitt slut och efter var rätt slungades tallrikarna i den förbiflytande Tibern, där nät blivit utspända natten förut, ett knep som ingalunda stämde mig mildare. Ursinnig grep jag don Tennino i armen och steg in — ha,

värden skulle ställas till ansvar!

Man fäste sig icke särskilt vid oss, det medger jag. I en praktfull sal, rikt upplyst, väggarna beklädda med guldstickat tyg, funno vi några unga män inbegripna i hasardspel, ett slags trisett, men samtalet rörde sig om det påvliga saltmonopolet och alungruvorna i Tolfa, dem Chigi arrenderat. Jag framförde mitt ärende. Bryskt. Fordrade en ursäkt av bankiren.

»Han ligger vid Imperias fötter och vill inte bli störd», snäste den närmast sittande av sällskapet. En annan däremot, en blek, mörklockig yngling, lade handen på hjärtat och log sorgset: »Nyss läste hon upp en madrigal, signori. O att jag fått dö i det ögonblicket!»

»Vem känner inte henne!»... utbröt don Tennino extatiskt. Och vänd till mig: »En blond skönhet ... berömd kurtisan ... påminner om Cecilia, er väninna.» Men när han blev mitt ansiktsuttryck varse tog han orden tillbaka, han tog dem mycket hastigt tillbaka.

I detsamma inträdde en rätt onykter herre, skallig, med mustascher och rundklippt skägg, iförd en dräkt av blått kläde, västen av blått ermisin, värja vid sidan. Min kamrat upphov ett glädjerop och de föllo i varandras armar. Det var Benvenuto Cellini, förstås.

»Vilket kärt möte!»... sluddrade guldsmeden. »Hur mår ni, gamle trollgycke? Till Rom kom jag i går, Rom är sig likt. Och påvens hedersord är inte värt ens två scudi, nu vet ni det. Jag ljuger aldrig. Och en halv miglio utanför Napoli, i ett litet värdshus utanför Napoli har jag återfunnit Angelica, hon är sig lik. Skänkte mig de ömmaste smekningar» — han myste.

Mitt humör hade icke förbättrat sig.

»Ers Dråplighet» — sporde jag spefullt — »säg, vad bör man tro: var det verkligen ni som sköt konnetabeln Karl av Bourbon? När Castel San Angelo belägrades, ni minns. Era memoarer antyda det, men elaka tungor ...»

»Tvivlar någon?»... röt Cellini. »Alessandro Farnese, påven, sa en gång till mig: vår van Benvenuto står över lagarna, han är enastående i sin konst. Det sa Alessandro Farnese till mig, jag ljuger aldrig. Tvivlar någon?» Handen sökte värjfästet.

»Skrodör!»... sade jag stilla.

Ett oerhört tumult uppstod. Cellini tjöt av ilska, hans hjärtevän Tentennino Menzogna tjöt också av ilska, de övriga närvarande skyndade till, dragna klingor blänkte i ljusskenet, munfiskar utbyttes i största hast, även sparkar fair play, det hela sakkunnigt, snabbt och sinnrikt arrangerat. Blod flöt icke, underligt nog. Jag stridde som ett lejon, Cecilia, men måtte ha lidit nederlag, Cecilia, åtminstone låg jag kullslagen på golvet, gud vet varför, sedan låg jag helt solo utanför porten. Det var en kolsvart natt. Livet *år* underligt!

En hög, imposant gestalt böjde sig över mig i mörkret.

»Signorelli» — stammade jag — »sor Luca, käre sor Luca ... är det ni?»

»Har du inte annat att syssla med, Sven?» ... lydde motfrågan. »Blir inte din vackra framtid försenad, din stora bok för tunn?» Och borta var han.

Jag förskräcktes. Kände mig övergiven av gudar och människor. Drev längs gatorna, tungsint och trist. Ut på campagnan. Sov under en buske, tror jag. Minns intet.

Solen väckte mig, gul och grann hängde den ovan Sabinerbergen. Morgonluften genomskinligt klar, vita

villor lyste som glest fallna snöflingor på skogshöjderna kring Frascati, röda segel på det djupblå havet i fjärran. Hundskall hördes. Och i skuggan av några pinier stod en ensam man, civilklädd — slokhatt och höga stövlar — utseendet bistert, trots det gick jag genast fram och tilltalade honom.

»Era drag tyckas mig bekanta ... sådant är möjligt, ingenting att ondgöras över. Namnet, om jag får be?»

Naturligtvis räckte han mig skyndsamt sitt visitkort, så skyndsamt att han fällde en diopterlinjal. Jag läste:

Barone di Moltke

Ajutante in campo di S. A. Reale il Principe Enrico di Prussia.

Da haben wir's! ... tänkte jag. Major Hellmuth Karl Bernhard von Moltke alltså, sedermera generalfältmarskalk — att han snart skulle ge ut två topografiska kartor över Roms omgivningar var lätt att gissa.

Sanningskärlek är dygdernas moder, Cecilia, och dock påbjöd mig en viss blygsamhet att bevara milt inkognito. Eller kanske var jag redan igenkänd? Rösten osäker:

»Mein Name ist Konrad Schupp — Juwelier. Vad menar baron om Frankrikes härsmakt?»

Intet svar.

»Förlåt, herr baron: blir nästa krig det sista? Jag bara frågar.»

Intet svar.

Då grep jag till väderleken, alltid finns det någon väderlek. Och då såg han mig skarpt i ögonen, yttrande ordagrant:

»Der Tuff ist das vorherrschende Gestein durch die ganze Campagna.»

Jag tänkte: just min åsikt, fastän tusentals tillfällen att förfäkta densamma icke utnyttjats, däri har jag handlat orätt.

Om en stund sade han:

»Ach, die Campagna! Sie ist die Heimath der Gegensätze, einer Vergangenheit des reichsten Lebens, einer Gegenwart der tiefsten Stille.»

Då teg jag. Och den store strategen teg. Och i en grop, fylld med regnvatten, satt min tjocka, grönfläckiga padda och blängde på oss.

Detta är vad som hänt mig.

Konrad Schupp.

15

Rom, fredagen den 15 mars 1912.

Cecilia!

Huru ofta erinrar jag mig icke Goethes bekännelse: att han endast här erfarit vad det egentligen vill säga att vara människa. Och dock är Rom icke denna gång för mig *Rom*, jag märker det på allt. Och skälet? Ja den

som det visste! Kanske vet jag det.

Dagens solnedgångstimme fördrevo Jens Norman Jackelen och jag på Monte Pincio, hörde lite militärmusik och mönstrade kritiskt de fina ekipagen, inklusive deras innehåll. Vi var svært vittige. Även om dig rörde sig samtalet en stund, då var han icke fullt så vittig, han inbillar sig nämligen att jag är den lycklige ägaren av din ... adress, och den vill han partout beröva mig, säkert har du själv reda på varför. »Skriv bara Arkadien, Finland» — sade jag — »det är tillräckligt.» — »Jamen ... er hun da bosat der, hun?»... invände han misstroget. »Arkadien är ju ett amt i Finland, käre vän, redan Tacitus nämner det», sade jag. »Naa saan ... ja ja.»

Paa den maate hadde vi megen moro av hinanden.

Från Otto Erik Minck fick jag brev i går, vad det gladde mig! Och vad det gör mig ont att nödgas hemlighålla för honom vårt underfulla möte i världsrymden! Ser jag här eller annorstädes rara konstsaker, och det händer faktiskt emellanåt, strax kommer jag ihåg hans samlarmani, framför allt älskar han gamla möbler, pendyler, tallrikar — musikinstrument icke att förglömma. Men också små pretiosa, objets d'art, tavlor däremot bryr han sig mindre om, det ha vi beslutit. Den hycklarn! Han är ofantligt musikalisk, systern Malin likaså, ehuru hon icke kan tävla med honom vid flygeln. Eget att tänka sig: Malin Minck och jungfru Durberg ha under de senaste sju åren varit nära nog mitt enda kvinnliga umgänge, goda människor båda två, dessutom gråhåriga, det bör jag kanske tillägga. Enligt Renans enkla och vackra vittnesbörd har en riktigt hjärtegod kvinna för sin del fullkomligt löst det livsproblem männens förståndsskärpa icke gör annat än trasslar till.

Malin hyser stor beundran för Fredrika Bremer och citerar henne gärna, i synnerhet två uttalanden: »Konstsamlarens liv är ett sällskapsliv i dettas ädlaste gestalt» — och i outrett sammanhang därmed: »Jag ville för det sköna, liksom för det goda, ha en Jakobsstege från jorden upp till himmeln.» Då lägger Sven Ingelet pannan i djupa veck och anför en tes av samma författarinna, en tes som han enkom snokat upp och omformat en smula: »Konstnär i viss mening ville jag kalla inte bara den som skapar estetiska konstverk, utan även den rättsinniga, vördnadsvärda dam som framlever sitt liv enligt stränga grundsatser och diktar sin värld med hjärtats snille.» Någonting ditåt skrev Fredrika Bremer till envoyén baron Carl Gustaf von Brinkman, de adliga huldgudinnornas skönsjäl och sprattelgubbe, filosofen i billet-douxformat, en redbar och epistolariskt utmärkt man. Och då låtsar Malin alllid bli mäkta förgrymmad: »Är det mig du kallar vördnadsvärd?»

Ack låt mig berätta vidare! I mitt »hem» har Otto Erik Minck icke satt sin fot sedan den första studenttiden — Uriel Ingelet och han äro oförenliga — i stället brukar jag vara hos honom och systern ett par, tre kvällar i veckan, åtminstone lördag kväll, Eglé följde ofta med mig. De två sista åren hon levde. Musiken förenar människorna, musik var en sann lidelse hos Eglé, hon kallade Otto Erik sin »Flygelman» och tog sig hejdlösa friheter, det är lika klart som att han för henne spelade huru länge som helst. Då satt hon uppkrupen i den stora renässansstolen vid ett av salsfönstren, böjd över ena sidokarmen, ansiktet dolt av armarna, det svarta, lockiga håret i ett förtjusande virrvarr. Alldeles orörlig satt hon. Och gjorde han ett uppehåll, om också bara för att tända cigarren, långsamt lyfte hon huvudet, blicken i de vackra, tårblanka ögonen frånvarande, full av undran och drömmeri, och så viskade hon: »Mer, mer, Flygelman!» Och han fortsatte. Utan att tröttna, utan att ens vända sig om. Malin och jag på våra givna platser i soffan under familjeporträtten, sex lustigt troskyldiga målningar.

Ja den Eglé! En gång sprang hon plötsligt upp i extas, jag glömmer det aldrig, hon slog armarna bakifrån om Otto Eriks hals och kysste honom. Du skulle ha sett hans min, Cecilia! Han var ond, allvarsamt ond.

»Sådant där förbjuder jag dig!»

»Varför det? När du spelar så att man ...»

»Då spelar jag inte.»

Eglé helt stilla ned på golvet bredvid honom, smeksamt stödd mot hans ena knä.

»Försök att låta bli om du kan, Flygelman.»

Han strök henne ett tag över lockarna — »Jag är en lytt och ful man, Eglé lilla, och en ung flicka ska vara kräsen med sina kyssar. Spara på dem. Att du håller smått av mig märker jag kanske ändå.»

»En *grobian*, Otto Erik, det är vad du är» — hördes Malins röst ur skymningen — »jag för min del anser att du förtjänar lite tack ibland. Och just på det maneret.»

Brodern fnyste: »Hmh ... syster min klättrar igen på Jakobsstegen. Hon är som en grå ekorre, Sven. Inte sant?»

Jag teg förnumstigt. Icke heller Eglé lät ett enda ord undfalla sig, Otto Erik Minck hade åter börjat spela. Cigarren tänd, de nervösa ryckningarna spårlöst försvunna, över anletsdragen ett stort lugn utbrett.

Vilka kära minnen! Och nu är jag här — långt, långt borta.

Det finns så mycket jag ville skriva till dig om, Cecilia, mycket som icke intresserar, ännu mindre värmer dig. Till exempel om det »döda» Rom, sådant det outplånligt stadfäst sig i min inre skönhetsvärld. Du utbrast vid vårt första sammanträffande: »Jag föredrar *livet*! Antiken lever, jag vet det, här lever den.

Sven.

16

Den 22 mars 1912.

Nu är det så, Cecilia, att i förrgår var jag icke i Rom, jag var i Orvieto, det vill säga i dômen. Igen en gång. Ännu noggrannare bestämt: i Cappella nuova.

Alltid när jag återser de berömda freskerna, och ingenstädes har Luca Signorelli nått högre i sin konst, nästan alltid ordna sig mina intryck i en viss given följd — du får gärna hoppa över dem, du gör det så graciöst. Allvar finner jag, först och främst allvar, dramatisk uppfattning, kärv kraft; en mångfald av själsrörelser, pregnant återgivna i min- och muskelspel; mästerlig komposition, var länk i kedjan ett stycke plastik, men kallt smide, kallt smide, bildligt talat; kärlek till det nakna, ny och djup kunskap i anatomien, därom vittna formdetaljer övernog, en kunskap utan hindrande tyngd, helt införlivad nämligen, utförandet har en bred, tvångfri och säker styrka som till fullo förklarar den betydelse Signorelli haft för själve Michelangelo.

Sammanfattat i tre ord: innehållsrikt, rytmstarkt linjespel. Dock icke musik, endast rytm — det har jag visst utlagt för dig tidigare, redan vid vår första middag, vilken naivitet! Ja och så hans färg, den bruna »tonen» ofta varm, men ... jag vet icke ...

Felet är mitt eget, en inre omstämning, nära nog otacksamhet, jag saknar något som jag förr icke uttryckligt begärt av honom, något som det är lite taktlöst att begära när så mycket ges. Emellertid — mitt hjärta gör sig påmint, Cecilia, tar sig talan, ställer anspråk. Dem han enligt sin naturs art icke kan fylla. Där motivet tilläte det. Och ofrivilligt genomlöper tanken ännu en gång hans produktion, än hit, än dit, eller jag låter den stanna ett ögonblick, till exempel vid en tavla i Florens, i Galleria degli Uffici: *Den heliga familjen*. Icke ens

där finner jag »innerlighet», fastän stilla frid vilar över framställningen, jag menar äkta innerlighet, detta något som jag just nu förgäves längtar efter, i livet alltid så hemsjukt längtat efter. Minns du tavlan jag nämnde, Cecilia? Maria sitter — profilen sällsynt vacker, händerna misshaga mig — Kristusbarnet står bredvid henne, en lillgammal aristokratunge med förnäm min. Att Josef, den evigt tillbedjande, icke är fadern inser man strax, en näsa sådan som hans, i synnerhet ett sådant öra skulle osvikligt gått i arv. Modern bläddrar i en bok men läser icke, en annan bok ligger på golvet, ungefär ditt sätt att hylla litteraturen, Cecilia.

Detta skrev jag i morse. Nu är det kväll, skuggorna förlängas, ensamheten känns tyngre, mitt hjärta är likt ett sjukt litet djur som vill gömma sig, det fryser. Och djup är den misströstan jag lider av, än oftare av andlig olust, nästan apati — igen väl någonting på tok med nerverna. Gladare stunder inträffa, vilket tacksamt medges, och i breven till dig söker jag ju att vara glad, fastän kanske forcerat. Mitt arbete ... ja svara, vad tror du: är kvinnan ett fördärv för mannens arbete, själsarbete? Måste han alltid välja mellan de två? För mig blir frågan snart aktuell, jag ritar bokstäver, det gör jag verkligen tidtals, men ingenting växer under min hand, blommar, var rad tynar bort eller kryper längs marken. Tvivlet däremot bär redan fullmogen frukt.

Så låt mig då åtminstone få evigt tillbedja som Josef!... nej nej det menar jag icke. Bland tiotusen andra har en svensk lektor och kristendomslärare genom ingående källstudier utforskat att Josefs uppgift som Marias make huvudsakligen var att stå vid hennes sida — samma uppgift tilldelar honom det bibliska måleriet. Josef är en gåtfull staffagefigur, gammal och outgrundlig, han ler aldrig, stackars Josef! I mitt förhållande till dig, Cecilia, såsom jag känner för dig ... jag har en smula ungdom kvar, och vore du här i afton, donna mia, jag skulle tillbedja dig, tillbedja dig, men med hjärtat gömt invid ditt, seende in i dina ögon: giv mig innerlighet!

I stället känns ensamheten dubbelt tung.

Också en smula ärelystnad har jag kvar, våra unga vetenskapsmäns och konstnärers överlägsna säkerhet och löje har jag icke. »För de blyga är framgång nödvändig, lovord moraliskt lyftande, beundran det rätta elixiret», säger Amiel. Vad skall jag ta mig till? Dagar och månader förrinna, droppe efter droppe, men *min* elixirskål står tom. Skall jag aldrig kunna fylla den? Bäst att låta hoppet skendö tills vidare, bäst att haka sig fast vid Schopenhauers ord: en berömmelse som tidigt faller på en människas lott är immer verdächtig, ett rykte som skall äga bestånd mognar sent. I sanning rätt hugnesamt! Och dödskallen är utan läppar, ett hångrin kommer att lyckas mig till sist, *iagh blifwer lijkstäld med dhe Öffwerlägsne*, vilken triumf! Evviva la morte!

För resten har jag uppspårat en liten osteria där ett alldeles ypperligt Genzano-vin iskänkes till den enkla maten.

Sven Ingelet.

17

Rom, onsdagen den 27 mars 1912.

Ett brev från dig, Cecilia, igen ett brev!

Men nu upphör jorden snart att kretsa kring solen: du har i ett ögonblick av spänd uppmärksamhet varsnat hos mig »en manhaftig lust att inte kommatera som andra mänskor.» Nej vad säger du! Nåja, medges, någon gång finns det verkligen en liten avsikt i vad jag gör, denna gång en oppositionell liten avsikt, inkonsekvenserna ser jag bäst själv, icke heller pulsen slår alltid regelbundet. Livet har lagar som tvinga en svag man till lydnad, där är jag maktlös undersåte, i min text är jag suverän och andas helt efter egen rytm,

den avbryter jag icke framför varje litet motstånd, varje blekt litet *om* och *men* som möter. Mon rythme c'est moi. Ungefär på samma sätt förhåller det sig ju med mina kyssar, Cecilia. Mellan din mun och min sätter jag skiljetecken till synes ganska nyckfullt, ofta först när andan tryter, ofta icke ens då, ofta därförinnan, det har du hittills förlåtit mig.

Förlåt jämväl om jag i min nedstämdhet fällt »insinuanta» yttranden, något som du påstår vara fallet, jag saknar i hög grad självbehärskning för närvarande, lätt sårbar som jag dessutom är. Så får det icke fortgå. Jag vill tala med dig, öga mot öga, måste få tala med dig snart, mitt beslut är fattat, jag avreser härifrån torsdagen den 4 april. Varför uppskjuta det? Arbetet ligger fullständigt nere, påsken i Rom har jag varit med om förut. Och gläd dig! Genom att det blir mig vanskligt att uppge tillförlitliga adresser räddas du från samvetskval, det dummaste du vet, mina brev *kunna* ju icke besvaras — mina numera rätt trista brev. De jag hädanefter skriver torde för resten avta både i längd och djupsinne, det följer med breddgraden, själens kvicksilver krymper i kyla. En besläktad känsla måtte Viktor Rydberg ha erfarit under hemresan från Italien 1874: när han nalkades norden tycktes det honom som bleve hans »lust för konst» allt mindre och mindre, men den nyttan hade han haft av sina studier att tankarna varit sysselsatta med någonting värt att tänka på. En god tröst.

Huru skön är icke de älskandes årstid just här, Cecilia, i södern — och du, du gömmer dig undan bland dimmorna! Men jag har hämnats. Skrev jag icke senast om en osteria med ett ypperligt Genzano-vin? Nära Ponte Molle. Också i dag gick jag ända dit ut, intog min enkla frukost under träden som omge den låga, lantliga byggnaden. Ensam var jag icke, nej då, en gudinna höll mig sällskap, solens gudinna strödde genom lövvalvet gyllene dukater över mig, jag försäkrar att det var hon, vi lekte Danaë och Zeus lika oskyldigt som inkorrekt, guldregnet kom från Danaë, jag hämnades på dig, log och drack hennes skål. Ack vilken luft, vilka dallrande färgtoner på avstånd! Violstoft och silver, olivgrönt, djupgrönt — den finaste pastell. Våren, våren! Jag minns att madame de Sévigné i ett brev till dottern säger sig känna våren så väl att nu kunde hon själv skapa den, om så behövdes. Förtjusande sagt, jag tilltror henne det, icke desto mindre tar hon miste, våren är aldrig sig lik, alltid ett under.

Och du som icke är här!

Idyllen och tystnaden stördes, tyvärr, ett högljutt par slog sig ned vid grannbordet — damens hår ondulerat som ditt, Cecilia — och mot min vilja tvangs jag att lyssna till deras prat. De talade franska.

Det är hårda ord Leopardi och Schopenhauer fällt om det språket. Båda rätt intelligenta efter vad jag hört, förståsigpåare, den förre skolad filolog. Tänk, han tillerkänner franskan ingen annan förtjänst än den att genom sin lagbundna och stela byggnad, grammatik, sin färglöshet vara ett neutralt meddelelsemedel, för poesi lämpar den sig icke, vid översättningar från andra språk, till exempel, berövas det sublima allt sublimt. Tysken-filosofen är än strängare, använder än starkare uttryck: vedervärdig jargon, nedrigt fördärvad italienska. I motsats härtill lovsjunges särskilt den franska prosan av människosläktets flertal, samt några till. Vad menar du? Som vanligt har jag citerat, en lärd idrott vari jag överträffas bara av Carl G. Laurin, du vet, honom blev du ju presenterad för i Stockholm häromåret. Var det icke så? Med djup och allvarlig stämma deltar även han i lovsången, således gissar jag redan vad du menar — men Leopardis ord ringa mig i öronen.

Apropå citering: har jag månne alls något eget innehåll? Ja jag undrar. Det mesta av vad jag läser fastnar i minnet, ett förträffligt minne, citaten infinna sig objudna och jag frestas att bruka dem, svag självtillit griper efter stöd. Vännen Otto Erik kallar hela min erfarenhet: böcker. Lätt sagt, läsning krävs ju av oss vetenskapsmän, att kunna läsa är ett kompetensvillkor, huru kitsligt det än låter, och citaten tjäna sedan som styltor, därför stå vi så högt och göra så svindlande framsteg. Säg, vem har väl något eget? Alla låna vi. Just därför är biblioteksidén så storartad, vårt universitetsbibliotek är ett sant kärleksverk, ett själaspiskvarter,

dessutom en utmärkt anstalt för nervsjuka, en stilla fristad efter mitt sinne, stundom saknar jag svala pelargångar kring en gård med buskar i blom och en plaskande springbrunn i mitten. Och jag undrar —

Nej nej jag undrar icke mera, mitt beslut är fattat, jag avreser härifrån torsdagen den 4 april. Vad har väl Rom att lära mig sedan jag lyckats tyda Porta Magicas kabbalistiska formler? Åtminstone delvis tyda dem. Du betvivlar kanske att jag gjort det? Gott, då vädjar jag till Tacitus, ingenting betvivlas om man vädjar till Tacitus. Enligt min tolkning lyder inskriftens början så här: »*Individen ... skall ... alltid ... bliva ... avfälling ... av naturlagars ... nödvändighet.*» Det gäller mig och min bok, förstås. Magikern Strindberg lär oss detsamma — även fallet Strindberg, jag menar avfallet — följaktligen är slutet alkemi. Följaktligen angår det mig icke.

Italia, bella Italia, när ser jag dig åter?

Sex à sju dagar ägnas Berlin, die Weltstadt als Wille und Verordnung, Grunewald inbe- gripet. Där bor min vän Wilhelm Neukirch, en för allmänheten okänd privatman som ingenting publicerat, ehuru till börden tysk, en stor konstkännare, han äger själv en utvald tavelsamling. Slumpen förde oss samman under en färd längs Rhen. För snart ett tiotal år sedan. Han hör till dem man måste sätta högt, högt värde på, fin och insiktsfull som han är, övermåttan beläst, det oaktat anspråkslös och tillbakadragen. I Köpenhamn ämnar jag uppsöka en, säger en, av mina herrar kolleger, i Stockholm möjligen två. Men vad allt ämnar jag icke!

Nächstes Mal aus Berlin, also. Cäcilie, heissgeliebte, himmlische Frau, lebe wohl! Ich kenne dein gutes Herz und baue fest darauf; weiss ich ja, dass es nur für mich schlägt, u. s. w.

Ewig dein Sven Ingelet.

18

Berlin, tisdagen den 9 april 1912.

Faktiskt är jag här sedan tre dygn tillbaka, Cecilia, tack vare oanad energi och Palermoexpressen, ditt lyxtåg. Knappt tolv grader i vagongen.

Som samvetsgrann biblioteksman numrerar jag breven fortfarande.

Strax efter frukosten till Altes Museum, med rak kurs på Signorellis Pan-tavla: herdinnan, du vet, rättare sagt nymfen, skogsnymfen. Det upprör mig att vem som helst skall ha lov att begapa din nakna skönhet, men nu ser jag också olikheterna tydligare, endast överkroppen är din, ungefär till armbågarna och midjan. Vackert så!

Två lugna påskdagar har jag tillbragt i Grunewald hos Wilhelm Neukirch. Jag fann honom angenäm som förr, och dock förändrad, till och med sarkastisk, det beror väl på att han gift sig? Hans väsen har något som ibland erinrar mig om Otto Erik Minck, redan därför är min sympati rotfast.

Fördjupade i två mjuka läderstolar och en fortlöpande serie lärda samtal sutto vi timme efter timme i ett magnifikt rum, vars väggar täcktes av böcker, tavlor och kopparstick. Vid måltiderna sörjde frun för att ingen läckerhet gick orörd förbi en, och det utan att konversationens höga standard, idealitet, på minsta vis skamfilades — jag driver smått, främst med mig själv, också jag har blivit sarkastisk. Vacker efter gängse uppfattning är hon icke, den unga frun, men i hög grad älskvärd, framför allt i sättet att lyssna har hon nått sant mästerskap, man inbillar sig hela tiden vara oerhört kvick och sinnrik. Även det en läckerhet, säkert ohälsosam, men jag förstår Neukirch.

En av mina första frågor gällde vilken gren av vetenskapen han för närvarande hakar sig fast vid. Svaret

nästan generat, till hälften skämt: »Astronomien ... en smula astronomi. Det bereder mig ett inte ringa nöje att se bort från jorden, ett nöje som bleve till nytta om jag kunde varna övriga planeters invånare för att sätta sig i förbindelse med oss mänskor.»

»Och det säger en nygift man!»

Han smålog. »Så länge jag svävar i sjunde himmeln angå ju de telluriska förhållandena mig mindre — för all del inte ett himmelrike med portförbud och sådant, vägen ligger öppen och bred som Vintergatan när helst jag vill röra på mig lite och gå till helvetet. Där man träffar de största snillena. Emellertid vidhåller jag min åsikt från den föräktenskapliga perioden och konstaterar med oro hos mänskorna en allt starkare påverkan av jordens rotation. Svindeln och virrigheten ökas.»

Detta som prov på hans kaktuslynne, eljest rörde sig samtalet djupt allvarligt om konst och litteratur. Och om döden. Och arbetet.

Jag vet icke varför, jo jo jag vet varför jag råkade nämna den slutsats Senancour kommit till: man bör lugnt och sansat böja sig under ödet eller också göra slut på sitt liv, varje motstånd fåfängt, vår tillvaro inrymmer endast två alternativ, njutningen — lidandet. Och jag anmärkte härtill:

»Att kalla dem alternativ är för ytligt, Neukirch, för allmänt, vid självanalys har jag funnit båda tillstädes samtidigt, tätt tryckta till varann som två älskande. Alls ingen paradox! Och stegrat svårmod är frukten av deras famntag ... milt sagt ... famntag där lidandet retar njutningen till lidelse, bevis på en sorgligt svag karaktär. Bristerna hos min, svaghetstecknen, ser jag skarpare än nånsin, dessutom egoistiska motiv bakom vart godartat litet drag jag emellanåt tror mig upptäcka. Allt vad jag känner tycks mig falskt, allt vad jag gör, mitt arbete värdelöst ...»

Nu slog det mig att yttrandet måste förefalla gåtfullt — antingen det eller oöverlagt intimt — jag teg missnöjd, teg envist, sluten och skygg som jag annars är.

Wilhelm Neukirch sög på sin cigarr och blåste ut arabeskliknande rökslingor, han bolmar icke som Otto Erik.

»Ert arbete värdelöst» — upprepade han, ögonbrynen hopdragna — »hm ... ni lider bestämt av ärelystnad, Ingelet, en gemen eftergift åt publiken. Jag har under årens lopp skrivit rätt många ... essayer, och rätt kloka, senast en om Hogarth och James Gillray, men aldrig för att låta trycka en rad, ni må tro mig eller inte. Att sätta sina tankar på papper, formulera dem i sats efter sats, det tvingar en till klarhet och övertygelse, det är mig nog. Vore jag fattig ... ja då valde jag kanske inte pennan till verktyg, med spaden, till exempel, kan man säkert tänka både naturligare och djupare än vi konstnjutningsmänskor anar. Fortsätt arbetet för er egen utvecklings skull allenast, arbetsfältet likgiltigt, intensiteten i ens strävan allt. Omutligheten ... så att säga. Och länder det till någon uppmuntran» — här ett leende — »ja ni minns, enligt Carlyle är geniet ingenting annat än en oändlig förmåga att bemöda sig. Sammanställ därmed vår Goethes ord om sig själv: Ich habe all mein Wirken und Leisten immer nur symbolisch angesehen, und es ist mir im Grunde ziemlich gleichgültig gewesen, ob ich Töpfe machte oder Schüsseln. I de orden finns det en lära också för småfolk, i de orden finns det någonting oändligt stilla, oändligt stort, förmer än ärelystnad ... oändligt.»

Also sprach Wilhelm Neukirch. I ett skönt inrett rum vars väggar täcktes av böcker, tavlor och kopparstick. Efter en utsökt middag, moselvinet unikt, en islagrad gommens vällust. Tyvärr botas mitt lidande varken med vin eller visdom, och när har för resten andras visdom hjälpt en till rätta? Kan *du* återlösa en stackars själ ... med ditt blod, Cecilia?

Spörjer du om jag gläds över något utom det att snart få träffa dig och Otto Erik och Malin, så låt mig tänka

efter ett ögonblick — jo under tre månaders tid har en telefonlur icke varit i min hand. Och i kväll går jag på operan.

Der Fliegende Finnländer.

19

Berlin, onsdagen den 10 april 1912.

Cecilia!

I morse väcktes jag av klockringning från en kyrka någonslädes icke alltför långt borta, det lät som om malmstämman mumlat:

Bel-lum, bel-lum,
para bel-lum,
bel-lum, para
bel-lum, bel-lum —

ett råd både gammalt och även följt, som ordlek en parabel på klingande latin. Utlagd i sin helhet och översatt till svenska är andemeningen denna: vill du freden, så var rustad för kriget! Säkert fick klockringningen just den klangen i mina öron därför att jag i hotellets läsrum råkat ögna i ett nummer av *Deutsches Offizierblatt*, ett ansett militärorgan. Där tillbakavisas energiskt de franska insinuationerna om att Tyskland vore det land varifrån fara för freden hotade, långt större hot låge i västmakternas sammanslutning. I England är det ett axiom, skriver redaktionen, att Belgien vid krigsutbrott genast måste besättas »för att skydda dess neutralitet», enär Tyskland icke skulle tveka att för tryggandet av sin högra flygel låta denna rycka in över gränsen. Naturligtvis komme de engelska »hjälptrupperna» att undsättas av fransmännen.

All right, all riglit, det gäller ju endast en kapplöpning, vem som hinner först, ingenting annat, ingenting högre, de som bli efter ha sedan råstoff nog till moralisk indignation, ersättning nog i den kända fariseiska gesten. Låt oss för all del icke glömma att människorna äro floskeldjur, fullt utbildade, krigen attacker av uppriktighet, fortissimoställen i makt- och intressesfärernas disharmoni. Jag ansluter mig helt till Amiels åsikt: folken gå mot sin tuktan, icke mot klokheten. Och pressen spanar, spanar och spår, minst var vecka intervjuas en diplomat eller någon annan fraseologiedoktor, attacherad vid hyckleriet, slemma rykten sprättas omkring med penna och bläck, av goda tidender finner man intet — »Gazetten müssen nicht geniert werden», sade Fredrik den store.

I förmiddags upplevde jag följande, Cecilia.

Jag gick tillfälligtvis längs Spree-kanalen som heter ... ja vad heter den?... när värmen drev mig till en bänk i lindalléns skugga. Värmen, tänk det! På den närbelägna lastageplatsen exercerades en lyftkran i höger- och vänstervridningar, spyende ut ånga med stort gny, järnmusklerna gnisslade. Nedanför mig låg vid kajen en pråm av den här vanliga typen, lång i oändlighet, masten nedfälld mot aktern, under det kullriga kajuttaket en dörr och två fönstergluggar.

Nu kommer upplevelsen: en svartklädd gammal dam tog plats bredvid mig, jag betraktade henne i smyg. Ansiktet fårat och mycket blekt, munnen hopknipen, ögonen uttryckslösa, tomma, jag har aldrig sett sådana ögon förr. I famnen höll hon ett fång blodröda nejlikor.

Ombord på pråmen hördes i detsamma en hund ge skall, ett omornat skall som strax slog om i utdragna glädjetjut. Min granne lyfte huvudet, hennes blick likasom fylldes — »Nej men ... är det du, Flock!»...

utbrast hon — »var håller Frau Josepha till?... ach inte kan vi nå varann, jag skulle bara stiga miste och falla, det vill du ju inte.» Språket tyska, vissa stavelser med främmande accent. Hunden var fastkedjad, gnällde ynkligt, gned nacken mot dörrposten, kastade sig omkull. Och då vände sig den gamla till mig i sin rådlöshet, höll en monolog, rik på skiftningar, jag skall som kontraster söka helt kort återge början och slutet.

Först sade hon: »Det är Frau Josephas hund, han har inte glömt mig ... tyst, tyst, Flock!... Frau Josepha äger gård och grund i att-Ruppin, hos henne bodde jag i höstas, man ska bo på en liten ort där ingen observerar en. Sehr possierlich: i dag är jag ute på egen hand, jag har köpt blommor, jag älskar blommor, min herr måg vid Putkamerstrasse anser att jag är för gammal att gå ensam på gatorna ... och för talträngd, jag ber er om ursäkt. Ach nur Blumen sind gute, glückliche Seelen! Också min dotterson älskar blommor, ach ja, honom besöker jag en gång i månaden, det tillåter man mig, hans mor är död ... sorgligt!... fadern egentligen schweizare.»

Paus. Sedan följde mera, mycket mera om Frau Josepha och att-Ruppin och flodfarten på Spree. Genom dess förmedling hamnade vi i en historia om diverse trakasserier från myndigheternas sida, sammanhanget oklart, jag hörde icke riktigt på, skam till sägandes, hon återvände ofta till utgångspunkten och dröjde där länge. Slutet gjorde mig uppmärksam: »Men vad är det mot ... Rosya, min herre! Das *russische* Reich. Ach om världen kunde bli rättvis, mindre grym, mindre grym, framför allt rättvis! Makt skapar bödlar, min herre, och att ständigt vara svag, vanmäktig ... det förslöar ... och straffet, hämnden, var dröjer straffet? Upprättelsen. Min dotterson en tolvåring, ber mig vara alldeles lugn, han ska nog bli morfar och morbröderna värdig — jag tror det. Tyvärr får jag så sällan tala med honom på tu man hand. Ach min herre, jag känner er inte, men jag brukar fråga främlingar: finns det verkligen goda och lyckliga mänskor? Mina ögon se bara olyckan, den som jag menar ... förnedringen ... bei Gott, die Erniedrigung kenn’ ich! Besinna att vi räknas i millioner, vi som givits andra folkslag till föda, vår store Krasinskis ord, därför hatar jag, hatar, ännu vid mina år ... och blygs över vanmakten, inte över hatet! Min make har man mördat, mina bröder ... släpat bort två söner, ach det betyder ingenting numera, men landet, herre, mitt land: Ich bin aus Polen! Vet ni vad det betyder?»

Ofrivilligt undföll mig svaret: »Gnädige Frau, ich bin aus Finnland.»

»Ach Finnland!... jag vet ... Imatra!... också dit når tsarklon, också där skramlar det av kedjor, inte sant?... jag har bott vid det sköna, sköna Imatra några dagar. Också i Schweiz har jag bott, franska Schweiz» — här avbröt hon sig plötsligt och steg upp, ansiktsuttrycket osäkert, förvirrat, sedan trött, nästan apatiskt. I ytterst konventionell ton kom tillägget: »Från Finnland, sa ni ... jag ber om ursäkt ... då är väl Frau Enstroëm er bekant, hälsa henne rätt hjärtligt från mig! Bland hotellgästerna var en ung man, jag minns inte vad han hette, man fängslade honom ... gendarmer ... det hela mycket sorgligt» — hon avskilde några blommor från de övriga och lade dem varsamt på bänken — »ach min herre, ge de här åt Frau Enstroëm med en rätt hjärtlig hälsning! Nej nu måste jag gå ... Flock, Flock, schweig, klagen zerbricht keine Ketten! Farväl, min herre, vi får visst oväder snart, åska.»

Jag bugade mig. Sitt namn hade hon icke nämnt, och hennes uppdrag ... ja jag ler icke. Stackars kvinna! Emellertid stå Frau Enstroëms nejlikor i ett glas på mitt bord.

En rätt hjärtlig hälsning från

Sven Ingelet.

20

Berlin den 12 april.

Var är kölden, Cecilia, vart ha dimmorna tagit vägen? Jag kom hit iklädd vinterpaletå, kallt regn föll, och nu: en värme som i april 1878, säger hotellvärden, der Greis. I dag ginge man helst utan både rock och annat, temperaturstegringen rentav onaturlig, kortslutning i nervknippena att förvänta vart ögonblick, hela systemet svävar i fara. Men bierlrädgårdarna fyllas.

Nyss var jag vittne till en händelse som ... ja sceneriet igenkänner du.

Föreställ dig att jag sitter på taket av en hederlig, gammaldags omnibus som på breda, tröttkörda hjul rör sig framåt i solgasset. Sant åtminstone för en timme sedan, och endast tiden skiljer ju sanningen från lögnen, har någon sagt. Friedrichstrasse alltså, meter efter meter ändlös storstadsgata, torn och perspektiviskt avsmalnande fasader, rökigt blå himmel. I jämnhöjd med butikernas färggranna skyltar gungar jag allt närmare det centrum för trafiken som bildas av gatukorset vid Equitables kupolkrönta palats, där träffar oss strömmen från Leipzigerstrasse. Ett militärkommando passerar — tre unga blomsterförsäljerskor ställa sig genast i rad och skyldra, deras vita hucklen sticka bjärt av mot en annonspelares röda plakat — en lokomotivvissling skär genom luften, ett högst vanligt ljud, det oaktat skrämmande tycks det, draghästarna framför en tom möbelvagong stegra sig, vagongen skjutes på tvären, den är stor som ett hus. De närmaste åkdonen hindra de efterföljande, kuskarna ropa, fina privatekipage och automobiler, gula postvagnar, ölvagnar, annonskärror, alla tvingas de att stanna. Men rätt snart blir ju oredan mindre, Berlin är icke helt blottat på ordningsmakt som du vet, och knappt har en lite bredare passage öppnat sig innan en fetlagd herre tar tillfället i akt, det vill säga en ansats för att hinna över gatan, gör det med små, trippande steg, axlarna uppdragna — så faller han plötsligt omkull, halvt baklänges, halvt på sidan, cylindern rullar längs asfalten. Två fruntimmer skrika till och fara åtskils, två poliser finna händelsen reglementsvidrig och lyfta upp mannen. Solstyng. Solen har dräpt honom — förklarar min granne.

Tänk, jag har aldrig förut sett en människa dö, Cecilia! Och nu endast på avstånd. När mamma dog ... och Eglé ... och en annan ung flicka, ung kvinna ... jag var icke närvarande. Till Eglés begravning återvände jag från Stockholm, dit jag just anlänt, färden gällde London och Paris, vid mammas bortgång låg jag själv insjuknad. Att dö få vi väl för resten lov att lära oss utan åskådningsundervisning, jag tror icke att det blir mig svårt, det kommer nog att lyckas.

Senare.

Jag är förkyld, eller vad jag nu är, kanske snarare överhettad på något vis, så känner jag mig, avreser emellertid med kvällståget till Köpenhamn. Det vill icke riktigt gå att hålla tankarna samman, Cecilia, bäst därför att sluta. Neukirch lovade komma hit.

Din S. I.

21

Köpenhamn —

om det nu verkligen är det tjuguförsta brevet eller mer, tänk så många, men jag är sängliggande, du ursäktar väl att jag skriver med blyerts och kanhända svårläsligt, läkarn gick just härifrån och nu får jag inte, nej jag får inte längre dölja för dig vad som ständigt gnager mitt inre. Ser du, jag är säkert en så svag mänska att jag först måste dyka djupt, djupt ner, och så het, så het genom dig och din eld, dina lemmars skönhet, ja brinnande som av feber, hon kunde tro att jag glömt henne. Yrar gör jag inte, låt vara att ångesten stigit med febern, bli inte skrämd, eller nu det att handstilen på kuvertet är en annans, jag ska strax kalla på hotellportiern, en äkta germantyp, en jätte, skägget stort och blont och krusigt, honom ombetror jag dessutom brevets avsändning. Ser du, hon står så oändligt högt över mig, liksom på ett förklaringens berg bortom det mörka vattnet, och i blicken är ingen harm att se, ingen förebråelse, det är ju inte du, Sven, säger

hennes blick, inte din *själ*, nu är du igen dum och modfälld. Så ville jag tolka uttrycket, men hur vore det möjligt, hur vore något sådant möjligt? Och du ursäktar nog att jag i kväll inte orkar skriva, läkarn förbjöd mig allt skrivande, jag frågade honom om det, ja handen darrar som du ser ...

22

Stockholm, måndagen den 22 april 1912.

Cecilia!

Det torde vara ett faktum, kanske ett ledsamt faktum, att jag skrivit till dig från Köpenhamn — om vad? Ack att brevet genom postens benägna medverkan kunde förkomma! En hel natt låg jag och fantiserade, har man sagt mig, men efter tre dygns stillhet och vila och medicinerande kände jag mig tämligen återställd och erhöll i förrgår professor Henningsens tillåtelse att fortsätta resan. »De slap nemt fra det», lydde hans slutreplik.

Vad skrev jag månne? Och så ännu det: första kvällen lär jag envist ha yrkat på att få tala med portiern. Vilket påfund! Senare åtsporde jag mannen om vad som passerat, och i diskret valda ordalag förklarade han att jag vid tillfället i fråga var »lidt nervøst ophidset maaske», men för sin del ansåg han det särdeles välbetänkt av mig »øiebliklig at underrette de Paarørende.» Minen ytterst korrekt, eller låt oss hellre säga blicken, ett gyllene Wotan-skägg döljer halva ansiktet. Jag tackade honom. Vid avfärden var det han som tackade.

Klockan sex embarkerar jag, Cecilia, måtte vädret ta en smula hänsyn därtill! Vi träffas ju icke strax, du stannar på ditt landställe till de första dagarna av maj, åtminstone var det din avsikt för en månad sedan, alltså bör jag lugna dig med dessa rader. Mina här bosatta kolleger har jag godhetsfullt låtit vara i fred.

Sällsamt, sällsamt, sällsamt blir det att återse dig! Att åter ...

Jag skälver vid blotta tanken.

I hast —

Sven.

P. S. Bestäm snart dag och timme! Icke per telefon; och skriv icke till biblioteket! Min adress vet du.

23

Helsingfors, söndagen den 8 september 1912.

Ja ja, Cecilia, jag är helt under ditt välde, varm ännu och förvirrad, dina kyssars regn skänker ingen svalka.

Tack för dagen och natten i din vita villa där borta på landet! Rigoröst försiktigt hade du anordnat besöket, med mycken och kvinnlig list, säkert var jag i husfolkets ögon en vilsekommen, lärd herre som genom något dumt missförstånd blev försenad och måste hysas till följande morgon. Här påbjuder mig din djupa rodnad att noga välja mina ord, kanske pröva en sirligare stilart, tala idylliskt om den åtnjutna lycksaligheten. Styrkt och just rätt livaktigt njöt min känsla det så sälla intrycket av Naturen som omgiver dig — vilken fägnad, vilken jouissance för öga, öra och hjärta! De ulliga molnlammens vandring på himmelsblå ängar, fågelskarornas kvitter, de första höstgula bladen på bosqueterna framför trappan till boningshuset, insjöns vattrade siden. Och skulle jag därutöver måla min ömma böjelse, dess yra i trädgårdens täcka lusthus, byggt åt Vänskapen och Oskulden i herdeåldern, ack, föga behövdes då flera färger för att göra tavlan skön, händelsen behaglig. Se, se, jag förer den vackra och pastorala pennan icke

olyckligt, detta är ju ren gjörwellska, Kongl. Bibliotekarien Gjörwells tidsstämningsfulla och jungfrublida gubbrotvälska, med smak av mandelbakelse, stänk av en ljuv rörelses tårar, doft av i taskboken pressade förgätmigejer. I stället för ... naken verklighet.

Och nu är jag då åter berättigad att skriva till dig, Cecilia, jag som ända sedan början av juni avhållit mig därifrån. Enligt din önskan. Förlåt att jag knotat, även försiktigheten kan drivas för långt tycks det mig, jag inser icke faran men väl att endast våra korta små möten här i staden gjort åtlydnad möjlig. Med penna i hand finner jag de något så när riktiga orden, i samtalets konst är jag skralare än engelsmannen i en fransk salong. Sherard, en engelsman, ja honom behöver du icke bläddra efter i konversationslexikonet, Robert Harborough Sherard påstår att i en fransk salong har ingen av hans landsmän kunnat göra sig gällande, icke ens Oscar Wilde, »världens underbaraste kåsör.» Och han berättar hurusom denne vid sitt första besök hos Victor Hugo, på en mottagningsafton, visserligen lyckades fängsla ett par, tre damers intresse så länge han utbredde sig över Swinburnes diktning, men »den gudomlige» slumrade in framför kaminelden. Roande tydligt ser jag scenen för mig. Att du, gudomliga, ofta frestats till en liten blund vid min svagt, ack så svagt lågande vältalighet, därom råder intet tvivel. Sannerligen, för att vara en så pass utpräglad enstöring är jag icke mycket självmedveten, icke heller befängd med rätthaveri, fastän jag knappast har råd till eftergifter, jag *medger* ju allt så villigt, både i tal och skrift, det har du säkert konstaterat med ett leende.

Aftonen i går tillbragte jag på Kapellrestaurangens veranda, ditförd med milt våld. Rådman Fernlund, en klasskamrat, trohjärtad och bra karl, befinner sig i staden för tillfället samt i penningknipa för jämnan, och då Otto Erik Minck fortfarande vistas på landet, så satte han sin lit till mig. Stor och rar lyste tacksamheten ur hans smala ögongluggar — för en namntecknings skull! Gamle, godlynte jätte! Honom till viljes måste jag sedan inmundiga tre rätter mat, snaps, öl, punsch, mycket punsch, jag nändes icke neka. Helsingforssocieteten har flyttat in från sommarvillorna, verandan var överfull, damer och herrar om varandra, solbrända, nöjeslystna människor, kyparna buro sina bördor av kräftfat med oförställd andakt, högt och heligt som om det varit hostian, iskylare tronade snart på vart bord, flaskproppar smällde, orkesterns mässingshorn skrällde, ja du känner till alltsammans bättre än jag. Utanför i mörkret stod Folkets Majestät och bidade *sitt* rikes ankomst. Ludvig Fernlunds överrock och hela person såg kanske lite grand luggsliten och småstadsaktig ut, följaktligen misslyckades han i sina ansträngningar att på avstånd få skåla med Hans H. Fors, bankdirektören, varemot Leo Lewenhult genast kom till oss och gav en illuster gästroll när han upptäckte vännen Ludde och mig i vårt avsides hörn.

»Lejonet ger snällt tass, han, skål på er!» ... utlät sig rådmannen och tömde sitt glas. »Också Ynglingen är mänskovänlig men klen i dryckjom som en tieårs pilt, skål på dig, Yngling! Vi behöver mer fluidum. Minns ni när jag satt sju resor i karcer ... under fyra terminer ... har du barn, Lewwenhult?» Bullersamt beställde han två flaskor fluidum till, och det blev sent innan vi skildes.

Eljest äro mina vanor ytterst regelbundna. I bibliotekssalarna trippar jag omkring på tysta sulor, snusande in ömsom dammkorn, ömsom tankekorn från hylla efter hylla, litteraturstoftets mystiska arom, resignerat och anspråkslöst jämnande vägen till visdom för andra, lyckligare forskare, vilkas halvt godmodiga, halvt överlägsna kritik jag icke sällan är underkastad. Detta mitt dagsverke slutar klockan tre, övergår då i en lång spatsertur. De senaste dagarna har vädret varit vackert, men inom kort varder väl regnens tid kommande med våt uppsyn, låg himmel, inskränkt horisont. Vanligtvis lustvandrar jag till Brunnsparken eller Djurgården, dock obekymrad om vart stegen föra mig. Som du vet ha gatunamnen merendels hämtats ur almanackan: Alexander, Nikolai, Konstantin, Vladimir, högst smakfullt!... och ibland trampar jag gladligen och ostraffat hela det ryska kejsarhuset under fötterna innan jag löser mina kängremmar och sätter hämsko på mitt nit. Två kvällar i veckan ägnas tills vidare åt handarbete, en kurs i bokbinderi, nyttigt att kunna för biblioteksmannen, varvid jag slösande använder det klister mitt författarskap iråkat, åt de övriga fem ge läsning och fantasier ett skimmer av intellektualitet.

Jag blir icke gammal, Cecilia, bör icke bli det, men unnar mig gärna en lagom medelålder, och tänk, den föreställningen frammanar alltid i minnet ett annat människoöde, jag vill kalla det Sagan om Törneros. Att jag förstår och håller av honom, känner med honom, är det tecken på själsfrändskap månntro? Ja och nej. Ren i sinne och seder som han är jag ju icke.

Nåväl — på Geijers tid levde i Uppsala en professor och ungkarl vid namn Adolf Törneros. En skygg man, på en gång skarpsynt och rörande naiv, en klar men bräcklig spegel, stundom lätt immad av tidens sentimentala anda. Lärostolen i latin hans plats i livet, några terminer den i estetik. Under ferierna små resor, två visserligen ända ned till Skåne, vilket vågstycke!... små ångbåts- och landsvägsresor mellan ständigt samma städer och herrgårdar. Mil efler mil kuskar han träget omkring, uppför backe och nedför backe, kör i mörkret sönder ena kärrhjulet, hejdas av tullnärer vid slagbommarna, upplever ett gästgiveri med loppor. Iakttar allt, varje bondkyrkas torn, varje skogsglänta, tisteln i diket, björkarnas knoppar med det späda lövet i munnen. Och lyssnar till allt, morgonfläkten som med avbrutna repriser anslår sin teorb, trasten vid än, bonddrängens dialektord, uvens nattliga olåt, samt nedskriver allt detaljerat vid hemkomsten, lika samvetsgrant som bildrikt, tusen sinom tusen intryck, gör en smula filosofi av dem och lyckligtvis ofta narr av sig själv. Skildrar stämningar, umgängesliv, sedvänjor, även typer, ritar porträtt med språket som ritstift, träffsäkert och ibland roligt, karaktären, anletsdrag, klädsel, och sänder de långa, långa breven till Falkenberg, Afzelius, Nicander — »när sommarnjutningens blommor gått i frö.» Då ha föreläsningarna åter vidtagit, ämbetsgöromålen med deras jäkt, dessutom de egna studierna, djupa och vittomfattande, eller han släcker ljuset och slår sig lös, iför sig kapprocken och följer en vänlig inbjudning som utlovar musik, goda samtal och vettigt skämt i den förtroliga kretsen. Men sitter han en vinterskymningsstund ensam i sin kammare och blickar ut över Riddartorget, strax blir det Christierninska fyrvåningshuset för honom ett himlavalv där stjärnor tändas och åter slockna. Och han lyfter sitt ansikte, lyfter det mot de riktiga stjärnorna, hans tankar söka modern, den bortgångna, hon liknar min: spenslig, blek, mörka ögon, glansen i dem kunde mångårig sjukdom icke fördunkla. Kära, kära moder! Eller han drömmer om resor till Grekland och Italien, resor som aldrig bli av, eller om sin ungdoms »saliga öar», några oförgätliga månader, junikvällen när kransarna bundos till ängens midsommarstång, den första, blygt begärda kyssen — ack för *Henne* var han bara lärare och vän, hon anade intet och han djärvdes intet förråda! Sådan var Adolf Törneros. En annan gång skrämmer honom snöyra hem från promenaden mellan broarna, han vilar på sin gröna, stoppade soffa, men hjärnan vilar icke, där vimlar det av spörsmål att utreda, lustigheter att le åt, stort och smått. Latinsk synonymik, Byron, viljans frihet, supén i förrgår hos Geijers, antikens betydelse, Jean Paul, Atterboms husliga lycka, Distingsmarknaden, själens upphöjdhet över dygd och last, Lindblads sånger, jordens sista människa, ärkebiskopens kalkoner som trängt sig in i Gustavianum. Punkt — pipan är utrökt, plikten kallar, de evinnerliga kriorna! Och åren gå, åren gå, vänkretsen glesnar, känslan av främlingskap växer, svårmodet likaså. Tills döden en decembersöndag infinner sig och avslutar sagan. Halvannan timme därförinnan ett sista, knappt hörbart *ja* på Malla Silfverstolpes fråga: »Vill professorn att jag läser en psalm?» Mig kunde Malin göra den tjänsten — men jag dör icke på det viset. Än mitt liv då? Adolf Törneros blev 44 år gammal.

Nej se, igen ett otal sidor fyllda med sådant som tråkar ut dig, Cecilia, låt mig icke få umgälla det!

Vad vidare att meddela? Jo Uriel Ingelet har gjort sig av med sina samlingar, relikerna i sanctuariet, säkert funnit sig vara på villovägar, offer för en sjuklig idé — i varje fall många, många års arbete bortkastat. Seneca har segrat över sorkarna, Lucretius över lössen. Beslutet manar till efterföljd. Jungfru Durberg påstår att han är rätt umgängsam nuförtiden, det vill säga gärna språkar med henne, det vill säga hon hör på. Eljest allt sig likt, mig veterligt, var småsak har sin givna plats som hittills, sitt givna fack, sitt givna läge.

Mottag så med behörig häpnad följande avis! Jag, Sven Ingelet, filosofiedoktor, äger fritt disponera över ett s. k. mödernearv, och ett stort till på köpet, se där ett pengar värt faktum vars innebörd jag först helt nyligen

uppfattat och till fullo senterat. Vad jag är löjligt opraktisk och dum, Cecilia, utom måhända när det gäller att packa en koffert eller kyssa dig på halsen! Emellertid kan jag gifta mig, om jag vill — ännu står jag nästan tvivlande inför nyssnämnda faktum, men tillfälligtvis är jag bortbjuden till middag i övermorgon, och som du torde minnas sade mig vännen Plautus att en god måltid tilltäpper tvivlets mun.

När får jag börja vänta dig?

Med allo flit och åtlydno — Sven Ingelet.

Rentier.

24

Helsingfors den 26 oktober.

Att jag under de senaste veckorna ängsligt rannsakat mig själv har du säkert haft en förnimmelse av, Cecilia? Nu orkar jag det icke mera, ske din vilje alltså, vi lämna tanken på »äktenskap», du säger att din vägran är oåterkallelig. »*Ordina quest' amore, o tu che m'ami*!» Till Adolf Törneros sade en dag en av hans vänner: »Hur skulle du kunna gifta dig, du har ju aldrig gjort det förut!» Och sådant förhållandet var mellan mina föräldrar, två olikartade naturer även de, jag medger att det väcker oro — kunde väl vår lycka äga bestånd? Hela livet igenom? Men vad skall det bli av mig ... sedan när du ...?

Jag nämnde i detta sammanhang mina föräldrar. Morfar var en förmögen köpman i Österbotten, av svensk härstamning som min fädernesläkt, mamma tillbragte i sin ungdom nästan alltid någon sommarmånad hos anförvanter i Sverge. Våren 1875 gav hon sitt ja åt den tjugo år äldre Uriel Ingelet, en ståtlig och ansedd man, bröllopet stod om hösten. Jag har vid ett tillfälle för mycket, mycket länge sedan, en kostymfest, *un bal de charité*, sett henne uppträda offentligt, hon dansade, empiredräkten av lilafärgat levantin med invävt silver, på det rika håret en toque av fjädrar — den synen glömmer jag aldrig! Så stolt kände jag mig över att vara hennes, hennes gosse. Gamle assessor Wäckel tillät sig stundom ett skämt: »Din mor har bara ett fel, Sven, hon kan inte säga nej.» En viss liten sanning ligger i yttrandet. Möjligen. Och efter vad jag minns och erfarit av andra: en enda gång allenast genomdrev hon sin vilja, genomdrev den likasom med uppbjudande av sina sista krafter, det var när hon i februari 1889 reste till Norge. Till ett sanatorium i miniatyr, Iverine Dues pensionat, i fjol nedbrunnet.

Mamma ville ha Eglé med sig, den sjuåriga Eglé, något som min far absolut icke gick in på, i stället föreslog han att jag skulle göra följe. Jag, den tolvårige — och i den punkten måste hon till slut ge efter. Vid avskedet ålade han mig att skriva var vecka, noggrant beskriva vad jag hörde och såg, mina intryck, redan därför kommer jag så livligt ihåg allt. Främst ett samtal, vi kunna ju kalla det ett samtal. Låt vara att jag icke återger det fullt exakt, och huru vore det möjligt numera, i det väsentliga är det dock sanning, till och med i detaljer, de flesta detaljer.

Pensionatet särdeles gouterat, välbeläget och rätt komfortabelt som det var, en bred, gulmålad byggnad i gammaldags stil. Mellan snötyngda granar. Från våra fönster i övre våningen härlig utsikt: fjorden och Kristiania, där efter mörkrets inbrott tusentals ljus lyste, icke sällan genom en lätt dimslöja. Men långt mera än naturens storslagenhet intresserade mig de människor som bodde i huset, och de som besökte dem; jag har visst ändrat smak sedan dess.

Hedersplatsen vid måltiderna intog en svensk grevinna, högförnämt blek och skön, oberörd av sin omgivning, hennes toaletter charmanta. Gången tilldrog sig särskilt min uppmärksamhet, jag satte den strax i förbindelse med hovceremoniell och slottsgolvparkelt. Sonen, en stackars lam epileptiker, slö och stirrande, gjorde dagligen en åktur med mor och sköterska, så bars han in igen som ett bylte kläder. Hemskt,

hemskt, jag ville icke vara vittne till det, höll mig undan när släden körde fram, men förföljdes av de rysligaste drömmar om natten.

Min vänstra bordsgranne var en dam av obestämbar ålder, utsökt artig mot alla, junoniskt växt och vid dinén så dekolleterad att jag genast fick höjdförhållandena i den starkt kuperade terrängen klara för mig. Hon mottog regelbundna söndagsbesök av en gråhårig, sprittande glad herre, generalkonsul, skrytsam av hjärtans grund, hans pigga gubbgester bragte de närmaste vinglasen i fara. Mustascherna svärtade och vaxade à la Napoleon III, skrattet självkärt och med vidöppet gap, jag hade kunnat räkna guldplomberna. Till var ny bekantskap sade han: »De skulde se mine malerier!... Krohg, Thaulow og de andre. Udmærkede ting.» Så grep han till snusdosan.

Synnerlig välvilja, rentav besynnerlig, visade mig en fröken Skære — från Lillesand, om jag minns rätt — en mattögd och vissnad mö, nästan tarvligt klädd men rik efter vad man påstod. Ständigt med en yllesjal kring midjan för höftvärkens skull. Och ständigt med ett handarbete och KÆRLIGHEDENS KOMEDIE i skötet. Sitt tycke förrådde hon icke genom onödiga, fåvitska ord, endast genom att skyndsamt ta plats vid min sida så fort tillfälle yppades, synbart lycksalig över att få sitta bredvid mig och tiga. Genant i längden, man gav akt på oss, man log, generalkonsuln blev kvick, tror jag.

Nu till den jag hela tiden har i tankarna och önskar tala om: »onkel» Egbert, en svensk anförvant och ungdomsvän till mamma. Svårt, svårt sjuk, dödssjuk — att han var en av pensionatets gäster erfor jag först vid vår ankomst. Veckan innan han dog satt mamma så gott som från morgon till kväll i hans rum, en gång två nätter å rad, överansträngningen tycktes ge henne krafter. En eftermiddag kallades jag in när hon gick för att vila sig. Hon grät.

Onkel Egbert hade ämnat bli läkare och länge vistats i Frankrike, i Paris, så mycket visste jag om honom. Musik lär han helst ha velat ägna sig åt. Ett fint ansikte, fastän gult i hyn och avtärt, det svarta håret lockigt, bjärt stack det av mot den vita huvudkudden. Ögonen slutna, endast för en sekund öppnades stundom det ena till hälften, det högra, ofrivilligt har jag senare erinrat mig Heinrich Heine på dödslägret.

Minst en halvtimme förflöt under tystnad, jag stod tåligt och väntade. En trött, hastig blick överfor min ringa person:

»Uriel Ingelets son ... förmodar jag?»

Rodnaden steg mig i kinderna.

»Ja.»

»Sätt dig!... jag är ofarlig, man blir det till sist. Du såg väl att din mor grät, såg du det inte?»

»Jo.»

»Brukar hon gråta ... där hemma?»

»Nej.»

Han log — leendet spefullt.

»Cela se comprend. Kvinnotårar, heta, riktiga tårar ... ur hjärtats djupaste djup, av förtvivlan eller lycka ... att framlocka dem har varit mitt fack, ser du, mon métier. Det förmår inte vem som helst.»

Igen låg han en lång stund utan att yttra något, jag trodde redan att han somnat. Men i detsamma rörde sig läpparna — stämman svag, hes, i början knappt hörbar:

»Din mor har jag inte träffat sen ... 1880 ... nej 81, året innan ... din syster föddes. Man ser varann, man skils ... hon grät, såg du det? Också du tycks mig ... skygg, förskrämd ... Eglé får jag aldrig se. Håller du av din syster?»

»Ja.»

»Henne får jag aldrig se» — ögonlocken darrade. »Hon lär vara vacker, vacker och vild, förhäxande ... så liten hon är. Och musikalisk. Det säger åtminstone din mor, är det sant vad hon säger?»

»Allt vad mamma säger är sant!»

»Hyser din far samma åsikt? Que crois-tu?»

Djupt sårad teg jag, beslöt att tiga. Det märkte han —

»Barnsligt! Mais la question est grave, ma fois! Unge man, låt oss inte skiljas som ovänner, många, många ha vredgats på mig, lönlös hetsighet ... ringa glädje av det, mycket ringa. Hade jag krafter ... och violinen, min violin här, du skulle förstå att på mig vredgas man inte, mig gör man till viljes, mig har man gjort till viljes ... à cause de cela je suis couché ici. Men det förstår du inte, det säger dig ingenting, det ligger i skymning. Och för resten ... skymning ... nej vad allt minnet kan gömma på, tänk att jag minns det ännu» c'est drôle, tout de même!... levande verklighet således, en sträng som inte brustit. Skymningen ... kvällsskymning ... månen dröp av silver, havet trolskt, ett hav av musik, dämpad, fantastisk, var våg en tonvåg som steg och föll ... och återklangen ur rymden som ett milt regn av välljud, jag hörde månstrålarna dallra ... och en böljgång av toner inom mig — Mimi bara skrattade. Enfin! Strax efter middagen, en sen, fin middag ... vi hade lämnat Marstrand och skulle till Skagen, Allan och jag och min lilla väninna, hon från hotellet, du vet — kuttern var Allans, vinden laber, maklig seglats ... jag satt vid rodret, Mimi satt i mitt knä. Gör inte så där, sa hon och vred på sig, jag klämde henne om de fasta, spänstiga brösten. Ma chère enfant, sa jag, det är ju din musik, den enda du senterar. Äsch, sa hon och drog sig undan, svepte en pläd om axlarna ... skrattade ... hon hette egentligen Göta Vinqvist och var söt, Allan var efter whisky ... tänk att jag minns alltsammans så tydligt! Mimi, sa jag, kom närmare, du är ett skönt instrument att spela på ... och jag kan greppen! Och jag ska berätta dig något. En historia från Quartier Latin ... om en förälskad liten gris med sentimentala ögon, en gris vid namn Nepomucène, förälskad i Mimi på Café du Cochon Fidèle. Han följde henne tätt i hälarna, från bord till bord ... hon skrattade, den sköna, skrattade, bara skrattade, efter henne kallar jag dig Mimi. När hon gifte sig med en kolhandlare gick det stackars djuret beslutsamt ut på Boul' Mich' och kastade sig under en omnibus. Begick självmord ... en klok och värdig handling, jag avundas honom den. Nous ne sommes que de malhereux animaux — — — — Unge man ... är vi ensamma?»

Den sjuke måtte ha yrat, så förstod jag det, och vid den oväntade frågan spratt jag upp från stolen med en känsla av att vara ertappad som lyssnare. Han drog tungt efter andan.

»Sitt kvar!... jag har något att be dig om, fastän min tystnad kanske ... uttömt ditt tålamod. Också du ska en gång ... dö ... se till att du därförinnan ... ja din mor *har* levat ... en kort tid. När du blir äldre, lite äldre, gör då livet ... vackrare, vackert ... för henne och Eglé, om det står i din makt ... var en god bror mot Eglé! Det är allt ... och ett liv värt, misstänker jag. Farväl. Har hon somnat, jag menar din mor, så stör henne inte!»

Samma eftermiddag dog han, ingen var inne hos honom, mamma låg och vilade, hon hade vakat föregående natt. För mig är det som om hon vilat alltsedan dess, utan styrka att resa sig — ögonen slutna. Och dock: glansen i dem fördunklades aldrig! Återglansen. Jag vet det. Även Eglé visste det.

Söndagen därpå underlät generalkonsuln att göra sin sedvanliga uppvaktning, säkert skrämde honom dödsfallet, och följaktligen reste min junoniska bordsgranne huvudstupa till Kristiania. Hon återkom icke,

platsen till vänster om mig intogs påpassligt, ljudlöst och snabbt av fröken Skære från Lillesand.

Men nog härom.

Var gång du är borta från staden måste jag få skriva till dig, Cecilia. Åtminstone några rader, icke mera, det vill säga fyra små sidor, i nödfall mera, låt oss enas om det! Att jag nu fyller ark efter ark och icke vet sluta är fullmånens fel, han har vänt sitt ansikte från Peru och Patagonien, från Japan och Amur, ledsnat vid dem, nu skiner han på mig. Och för hjärnan, blodet och märgen är månen icke utan betydelse, han släpar ju ebb och flod efter sig i luften och havet, i trädens safter, i människokroppens vätskor, ja till och med i min Waterman-Fountain-Pen, vilket allt man kan inhämta ur medeltida läkarböcker — och ur denna epistel.

Nej tänk, jag hade så när glömt att omnämna ett oväntat sammanträffande som efteråt hos mig väckt undran, stilla undran och en viss oro. Du har kanske rätt, vi måste vara försiktiga. Precis klockan tre i går gick jag med några andra boktempeltjänare till damvärldens medelpunkt och paradis, det Fazerska kaféet, där satt friherrinnan Dagmar Lewenhult vid ett av borden, ivrig och leende vinkade hon mig till sig. Jag lydde, smått generad, vi ha hittills utbytt endast stumma hälsningar.

Hon lägger sina ord väl. Pointerat och lekfullt.

»Min man är ju en gammal vän till er, herr doktor» — sade hon — »varför har ni aldrig besökt oss på Gundö?»

Jag genmälde höviskt: »I hemlandet bli inga resor av för mig. Annan ursäkt har jag inte.»

»Å, det är inte länge sen ni var hos en vacker ung fru i vårt grannskap, på knappt fem kilometers avstånd — en dag i slutet av augusti.»

Mina ögonglober vredo sig ett varv runt. Och förvirrad stammade jag: »Vi har träffats i Italien ...»

»Det tror jag gärna» — avbröt hon mig muntert — »men Gundö ligger närmare, ett ställe där man också kan mötas, jorden är i själva verket ganska liten, och den dag jag syftar på satt vi i samma vagong, en dörr skilde oss visserligen. Naturligtvis såg ni mig inte, doktor Ingelet, och vid framkomsten till stationen var ni så blind att jag kunnat enlevera er utan att bli igenkänd. Hur jag vet vem besöket gällde? Jo, ser ni, jag vet allt ... och kuskens livré förrådde er.» Härvid drog hon upp ena ärmen och jämkade på armbandet, ett alldeles likadant armband som ditt, Cecilia, en guldorm med gnistrande ögonstenar. Vad säger du om del? Om »grannskapet» har du icke sagt ett ord.

»Förlåt, fru friherrinna» — utbrast jag burdus — »umgås Leo ... umgås ni med er granne?»

»Nej tyvärr, hon tycks älska isolering ... utom när ni kommer, förstås, min man är inte ens presenterad för henne. En gång retades jag med honom, då log han: Jag har dig, Dagmar, cela me suffit. Näpet och trovärdigt svarat. Emellertid, herr doktor, lägg inbjudningen på minnet, ni får inte glömma bort oss!»

Tafatt och något tvärt bugade jag mig, återvände till mitt sällskap.

Ännu fyra rader eftersom utrymmet medger det — du härmade mig senast på ett lite sårande vis, Cecilia, blir du ledsen om jag ber dig: gör icke så mera!

Sven Ingelet.

25

Helsingfors, juldagen 1912. Kväll.

Cecilia!

Ett nytt år för fulla segel och på endast sex dygns avstånd signaleras — jag undrar vilka lik som finnas i lasten när det är förbi? När det är borta. Men vi kunna också tala om annat.

Juldag alltså. Sade icke påven Leo X, Guds ståthållare på jorden, sade han icke en dag till en av sina närmaste: »Vi veta ju alla hur mycket den där historien om Kristus gagnat oss och de våra — »quantum nobis nostrisque hæc fabula de Christo profuerit.» Deliciöst sagt, icke sant? Och i natt för så och så många århundraden sedan föddes denne Jesus av Nasaret, han som mot våld och misshandel och förödmjukelse gav rådet att vända andra kinden till, vilket en stor del av vår ärade nation anser vara rätt och rådligast. Landet Finland har blivit en träskmark där ryska sumpfåglar häcka och föröka sig, tätast på de högsta tuvorna — finns det då inga jägare? *Ett* skott med jublande eko har fallit, när falla flera? Jag är upprörd, Cecilia, upprörd i mitt innersta, och det fastän ständig vanmaktskänsla förslöar. Såg nyss i en tidning ett budskap från Petersburg, ministerpresidentens tal i riksduman, han framhåller att de tsardömet »underlydande folkslagen» böra erkänna Ryssland som sitt fädernesland och se all sin lycka i en intim förening med detta. Den ryska statens och den ortodoxa kyrkans hegemoni måste obetingat genomföras. En slaviskt vacker tanke! Klar och etisk, inget tjuvspråk. Emellertid stämpla högergrupperna hans nationalism som icke nog utpräglad och pålitlig. Finns det då inga jägare? Mig rinner i hågen vad den gamla polska damen tillropade Frau Josephas hund: »Schweig, schweig, klagen zerbricht keine Ketten!»

Juldag alltså. Snöglopp i luften, snösörja på torg och gator. Kvällen i går förflöt utan stort uppbåd av stämningselement, utan julgran och julklappar, sådant hör icke till seden inom »familjen Ingelet», icke numera, om man frånser det att jungfru Durberg i smyg lägger på min byrå ett par ljusgrå yllestrumpor som hon själv stickat. Dem undgår jag icke, de äro välment tjocka och för varma, o ja, men toge jag icke emot dem i synbar extas, så toge givarinnan det illa upp. Min tacksamhet visar jag genom att året om förse henne med snask och teaterbiljetter, hon älskar bakverk och granna skådespel, *panem et circenses*, ehuru hon finner det både syndigt och för dyrt att tillfredsställa sin smak. Varav naturligtvis följer att jag lockar henne till synd med mycken ihärdighet, mycken list, och hon faller, den goda varelsen, ångrar sig, protesterar var gång och faller.

Uriel Ingelet tycks mig verkligen i någon mån meddelsammare än förut, det vill säga han nedlåter sig stundom till lättfattliga sentenser vid måltiderna. I går kväll sade han, till exempel: »Bästa jungfru Durberg — hos männen gå vissa konträra motsatser igen från generation till generation. Motsatser i tänkesätt, menar jag. Så länge vi är våra fäders söner heter det: Slå omkull det där! Och när vi blivit våra söners fäder: Akta, föremålen få inte vidröras! Ja Sven utgör ett av undantagen, han följer ett gott, gammalt råd: Tu skal ey fori hvarjom tin hug lysa.»

Så vist och vänligt talade Uriel Ingelet medan han omrörde sockret i sitt te.

Klockan halv elva åtskildes vi. Men sedan salt jag uppe till långt över midnatt, det händer för resten ofta, läste i några tidskriftshäften, lade bort dem utan att veta vad jag läst. Arbeta på boken kan jag icke, manuskriptet inger mig ångestförnimmelser, ja rentav förstörelselusta, jag törs icke ta fram det, törs icke tänka på det. Rolösa och villrådiga irrade tankarna än hit, än dit, till sist in på religionens område, och dock har jag ingen tro att trygga mig vid, jag är endera indifferent eller skeptisk. Framför allt okunnig — som vi alla. En *önskan* däremot har jag, den bekänner jag mig till, kanske icke en julönskan precis: Den enda saligheten i ett liv efter detta vore för mig att där kunna gottgöra vad jag här mot andra förbrutit.

Och nu, Cecilia, läs det följande med klar, lugn förståelse! Kalla mig icke överspänd! Ser du, genom ett slags hjärtats intuition har jag kommit till nära nog visshet om vad jag skrev i feberbrevet från Köpenhamn, det som du aldrig mottagit. Det som gått förlorat, är det icke så? Nåväl, jag *skall* på ett par rader antyda

innehållet, skrivelsens sannolika innehåll, mellan oss två bör allt vara ärligt. Cecilia — den natten tyckte jag mig ställd inför en ung flickas, ung kvinnas ansikte och dom, hon trädde fram ur mörkret, dödsmörkret, dödsriket, hennes blick vilade på mig ... och jag hade icke mod att möta den. Jag hade icke mod att möta den.

Minns du vår sista natt i Palermo?... du slog armarna om min hals och viskade: »Sven, Sven, jag har bara mina kyssar och min famn att ge, så uteslutande är mitt väsen sinnlighet!» I tonfallet låg klagan, säkert sade dig en undertryckt känsla redan då att det i förhållandet mellan kvinna och man ges även något annat och högre än tillfredsställd åtrå? Ack låt den känslan bli vilja, Cecilia, hjälp mig, hjälp oss båda, du har makten och ledningen, vi måste hjälpa varandra, Cecilia, nu gå våra själar åt var sitt håll, gå vilse, vi nå icke innerligheten ... ägandet i djupare mening. Anser du det för en utopi? Ånej, jag har upplevat det! Vem är du? Jag vet det icke, vet icke vem som bär skulden, men sök att förstå mig! Utan agg. Utan hånlöje.

Och så detta: rör aldrig vid minnet av henne, den döda!... du har en gång gjort det på ett sätt som ...

Kalla mig icke överspänd! Jag lider.

Sven.

26

Helsingfors den 4 januari 1913.

Eglés dödsdag. Jag kom nyss från Malin och Otto Erik, det är sedan länge ett avtal oss emellan att kvällen tillbringas hos dem. Dessutom är det min födelsedag, jag blir 36 år gammal.

De rara, fina människorna, de ana en hemlighet men göra mig inga frågor, och jag igen ... ja stämningen var icke riktigt densamma som förr, icke lika otvungen. Emellertid dracks efter kvällsvarden ett portvin som tas fram endast till min ära, Malin nickade och log —

»Nu dricker vi för Svens välgång! Och snara *återkomst*, vi ser ju honom så sällan. Vi har alldeles tappat bort varann.»

Otto Erik tog en hastig klunk ur sitt glas och strök sig över hjässan, hans vanliga gest i upprörda ögonblick. »Sven, hör du» — orden pressades fram med små avbrott — »ånej, ånej, du misstycker nog inte, Sven, att jag främst tänker på ... tänker på henne som ... aldrig återkommer. Eglé, Eglé, Eglé! Bara sju år äldre än hon, och ändå en ... en som kvävt alla dåraktiga känslor och förhoppningar, men lekkamrat fick jag vara, och Flygelman, mig gjorde hon lycklig med nästan vad helst hon företog sig ... efter sitt höga behag. Ingivelsen själv var hon, gnistan, gnistan som tände, och satt hon i karmstolen där borta vid fönstret, visste jag henne vara här ... då nådde jag in till musikens själ när jag spelade. Vilken underbar kvinna hade det inte blivit av ... lilla Eglé min!»

Han reste sig och gick haltande av och an över golvet.

Jag kunde icke låta bli att minnas: vid tolv års ålder önskade sig Eglé en flygel, och efter två veckor, eller tre, stod flygeln på pianinots plats. Vad den skulle ha glatt mamma! Men hon framställde inga önskningar.

Samtalet gled sedan in på musikfrågor, äldre och nyare musik, även musikens historia, Martin Wegelius nämndes. Var han icke din lärare, Cecilia? Jag har hört Martin under ett par timmars tid inspirerat tala om de nederländska skolorna och deras främste mästare Josquin de Près, om dennes »Sehnsuchtsblick»: känsla inom sig av en skönhet så rik att icke ens tonernas språk kan ge uttryck åt den. Martin ägde den skönhetskänslan i fullt mått, därjämte ödmjuk resignation inför sin egen skaparkrafts begränsning. Vi leva,

vi sättas på prov, nu har också jag lärt mig förstå resignationen. Ehuru mycket yngre än Martin, inemot trettio år yngre, hade jag vunnit hans broderliga vänskap, något som jag var icke litet stolt över. Jag minns — en gång anförde jag Schopenhauers ord: »Min inbillning leker ofta när jag lyssnar till musik med den tanken att alla människors liv äro endast drömmar av en evig ande, onda och goda drömmar, ur vilka döden är ett uppvaknande.» Martins ögon tårades, hans röst skälvde: »Ja, ja, det är sant, det är sant. Just så.» — Ideellt anlagd i sin syn på det väsentliga, det centrala, klok och dock sällsport varm, entusiastisk och vältalig, än skälmsk, än stridbar, samt intill självuppoffring hängiven sitt arbete och sin konst, se där egenskaper som utmärkte honom! Det oaktat var hans blick ingalunda bortvänd från jorden och vad jordens är, nej gudilov, han såg dess fruktbarhet och gladdes, njöt av rosornas doft och färger, kornets och humlens och druvans must, forellerna på silverfatet och järparna i kopparkastrulln. När jag år 1904 återkom från Italien utan att ha smakat på ett Capri-vin som han anbefallt mig *con sentimento*, ett alldeles speciellt Capri-vin, greps han av misströstan om min framtid och fann ord för den. Men en munter glimt i ögonvrån förtog verkan.

Vad jag saknar Martin!

Flygeln stod stum, vännen Otto Erik satt tankspridd och tyst, jag bröt upp tidigare än vanligt. Vid avskedet sade Malin: »Märkvärdigt med den Otto Erik, nuförtiden får jag honom aldrig riktigt *förargad*, fastän jag bjuder till på allt vis. Förr lyckades det utmärkt och han mådde bra av det, han formligen *sken* av hetsighet, och vem ska väl förarga honom om inte jag som kan skratta gott åt explosionerna? Nu bryr han sig inte om någonting, inte ens om dig, men frågar ändå var afton: Tror du att Sven kommer?»

Brodern fnyste: »Hmh ... syster Malin har åldrats, fäst dig inte vid hennes pjoller!»

När jag långsamt gick ulför den raka, en smula branta trappan följde mig deras blickar ända till dörren. Stjärnklart ute. Mitt hjärta blir alltid så stilla under de gnistrande stjärnorna — eller nej, icke alltid, jag har sett dem från ett ångbåtsdäck en vårnatt under sydligare himmel, vi hade lämnat Neapel ... vad det är länge sedan!

Från och med i dag ingår således ett nytt levnadsår för Sven Ingelet. Jag är barnslig ... och har aldrig varit barn, jag är icke mycket gammal, ännu icke mycket gammal, och har aldrig varit ung. Ung som andra. Och jag säger till min själ: Låt oss krypa vidare till nästa dikeskant och betrakta utsikten därifrån!

Sven.

27

Den 10 februari.

Cecilia, du skrattade, du tror att alltsammans är ren uppfinning av mig? Ånej, det är verkligen drömt, upplevat i drömmen, här får du det skriftligt, svart på vitt. Vackert och djupsinnigt låter Kipling hinduen Gobind den Enögde säga: »Sahib, bland de fattigaste finner du de bästa berättarna, de måste var natt lägga örat till marken.» Jag hade en dunkudde under huvudet, med dem kan jag icke tävla.

Enligt mitt förmenande varar en dröm endast några få sekunder, och dessa alltid just innan man vaknar, huru lång och händelserik den än må förefalla en efteråt. Det mesta sker brådstörtat och abrupt, utan att framkalla minsta häpnad, själv hinner man merendels icke slutföra ens den enklaste handling. Men har man en fråga på tungan, eller har man icke, strax står där en människa parat att uttala sig, ofta en fullkomligt obekant människa som uttalar sig fullkomligt säkert och blir trodd — ifall icke annat mellankommer som vinner mera tillit, exempelvis en ny och ännu större lögn, vilket på ett anslående vis liknar verkligheten.

År 1904, tredje söndagen i maj, begav jag mig jämte en tysk professor till den lilla staden Calatabiano, ungefär två timmars väg från Taormina. Just den dagen och just där är ett svarthyat helgon verksamt, San Filippo Siriaco, han botar själssjuka och utdriver djävlar, en god idé. Vad jag då blev vittne till vid festen i kyrkan utgör på sätt och vis drömvävens ränning, inslaget har spunnits av andra trådar.

Och nu börjar berättelsen.

Jag hör bruset ... som av en strid flod ... Alcántara, tänker jag, det är ju Alcántara, strid och uppsvälld av vårregnen. Mannen vid min sida är mig obekant, fullkomligt obekant, och hans utseende kan jag icke beskriva, jag ser dragen och likasom ser dem icke. På motsatta stranden vetter åt floden en mur, Calatabianos stadsmur, vi gå genom en smal port och sedan utför några trappsteg ned i en gränd.

Osterian trång och smutsig. I det blommande fikonträdet inne på gården, alldeles gult av blommor, klättrar vigt och graciöst en aphona, hon ler mot oss, tänderna lysa vita, håret lyser som guld. Ett vackert djur, tänker jag och betraktar henne nyfiket, vilka djärva språng, vilken rent animalisk odygd! Professorn håller föredrag, rösten ivrig: »Araberna anse apan vara på en gång mänska och djävul, hon är en fallen, av Allah utstött varelse.» En annan röst avbryter: »Per Bacco, djävulen är lång och vassnäst som lögnen!»

Kyrkklockor ringa, grant målade kärror med marknadsfolk skramla genom gränden, en åsna skriar.

»Hur är det» — frågar mannen vid min sida, Den Okände — »älskar hon er ännu? Ni ser trött och förstämd ut, kanske jag kunde hjälpa er?»

Jag avvärjer — »Mig fattas intet.»

»Åjo ni lider, ni är svartsjuk. Inte på det förflutna, inte på honom som ägt henne tidigare och först, men ... ja ja ni förstår. Ni vet själv inte på vem.»

Mico sitter vid grannbordet, den bleke, bedårande Mico, mandolinspelaren, långsamt böjer han sig ned och tar upp från stengolvet en bar kvist, rispar den med en vass liten skärva, nej en tagg, det är en törntagg, det är som om han spelade på en mandolinsträng, och se, ur var rispa kommer blod, var bloddroppe blir en purpurfärgad ros, kvisten bugnar av rosor. Han skakar den lätt — och se, den bär endast sina sår.

»Ecco, signore!»... säger han medlidsamt — »tal è l'amore.»

Apan trycker ansiktet mot fönsterrutan och ger oss en gäckande blick, så försvinner hon.

Klockor ringa, en åsna skriar oupphörligt, också i drömmen skria åsnor, det skär mig i öronen, månglare och marknadsfolk trängas mellan stånden — också i kyrkan är det fullt av människor.

Framför huvudaltaret reser sig San Filippos svarta bronsstod under en gyllene baldakin, hjässan prydd med en gloria av silver. Professorn docerar: »Exorcismen ... miraklet ... miraklet fordrar att de besatta avklädas fullständigt, annars hjälper inte helgonet, das versteht sich. Och kläderna brännas, kläderna måste brännas, das versteht sich.» Menigheten sluter en allt tätare krets omkring oss. Den lame epileptikern, han som jag omnämnt i ett av breven, ligger naken på knä och stönar, fingrarna kröka sig och spärras ut, kröka sig åter. »Förbannad vare den fader som avlade mig!»... ropar han — »evviva San Filippo, evviva San Filippo!» En präst stänker vigvatten på honom och mumlar böner. Nära intill dem står Teresa Collenuccio från Salerno, hotellvärdens dotter, hon står där i blotta linnet, pupillerna i hennes uppåtvända ögon ha vidgats, armar och knän darra, nästan medvetslös sjunger hon om kärlek, kärlek, ett djävulskap som en annan präst söker utdriva med kraftiga besvärjelser. Till slut förmås även hon att ropa: »Evviva San Filippo!» Menigheten jublar med. Och då låter hon linnet falla, griper sig om brösten och skriker i fullt vansinne, på siciliansk dialekt: »Fu liberata io. Vardat' a mia, fu liberata!» Två kvinnor leda in henne i sakristian.

Nu få de snart syn på mig, tänker jag och vill smyga mig bort —

Nej se!... bekanta, jag upptäcker bekanta, Micos far och *il barone* Corvaja, rådhusvaktmästaren i Taormina, huvudet högre än allt folket, Adolf Törneros upptäcker jag, Wilhelm Neukirch och Jens Norman Jackelen. De samtala, Törneros ler — halvt osäkert, halvt saligt — »Ack äntligen är jag i det sköna Italien, på det sköna Sicilien, det här är annat än i Helgesta kyrka!» Vartill Neukirch anmärker torrt: »Ja svindeln och virrigheten ökas, jag sa ju det.» Vartill Jackelen nickar sitt »Naa saan ... ja ja.»

Nu få de snart syn på mig, tänker jag —

I detsamma springer apan blixtsnabbt upp på helgonets breda negernacke, slår en snara om hans hals och drar till, bronsstoden vacklar, störtar omkull, allt omtöcknas. Ett åsklikt dån mullrar, molnmassor tätna, förtunnas, sprida sig — med ens bryter solen fram. Och jag vandrar bland gravarna på en klosterkyrkogård.

Ur koret kommer pater Geronimo, munken med det hundraåriga ansiktet, han känner genast igen mig och gnider sin näsa, blinkar mot solen. Men han har åldrats, pater Geronimo, han har åldrats mycket, stämman är svag och bruten, knappt hörbart viskar han: »La vita, la vita ... come un sogno, signore, come un sogno.» Bedjande ser jag på honom, godhetens osynliga gloria ser jag, och ödmjukt kastar jag mig ned för hans fötter: »Hjälp mig, min själ är sjuk och min kropp besatt av lidelse!»

I stället svarar Den Okände: »Stackars man, jag ska föra er till henne.» Och vi följas åt.

Han slår upp dörren till ett rikt utstyrt rum, ett sovrum — på bädden ligger du, Cecilia, insomnad, avklädd, kinderna glöda, guldhåret lyser, det är ett främmande rum, en främmande bädd. Ock dock motstår jag icke frestelsen, lystet kysser jag din till synes så oskuldsfulla mun, dina sömntunga ögonlock, men du, du blir kallare vid var kyss, blekare, död blir du för mig, mina läppar frysa, min blick förvirras, var är jag? Halvt bortvänd ligger du behagfullt på sidan, svept i guldbrokad, en gyllentygskjortel, alldeles som den heliga Cecilia vilar i sin marmorsarkofag under högaltaret i Santa Cecilias basilika i Trastevere.

Det är således möjligt, tänker jag och fattar själv icke sammanhanget, det har således gått ända därhän: jag har förrått min själ med kyssande. Det är således möjligt. Och hon? Jag framstammar: »Väck henne!»

Den Okände rycker på axlarna:

»Varför? Nöj er med att dela!»

»Vad menar ni?»

»Att begären vakna ändå, redan vaknat — nya begär. Ni förstår?»

»Då skulle hon ha sagt mig det!»

»Varför? Hon tycker synd om er, vill behålla er. Hon är inte småaktig.»

»Det vore att ... då skulle ...»

»Tja. Också jag är en som ägt henne, hon var en gång min hustru. Vi skildes, jag var småaktig.»

Då vaknade jag.

Allt detta är ju icke sanning, Cecilia, kan icke vara sant, endast upplevas i drömmen, en mardröm. Men du minns vad Pilatus frågade. Det har bidragit till hans ryktbarhet, jag för min del bleve hellre i lönndom *dräpt* för att ha kunnat svara. Och det tycks mig nästan ... ja ... dräper icke sanningen ... alltid? Därför leva så

fruktansvärt många människor.

Sven Drömmare.

28

Helsingfors den 17 mars.

Cecilia!

Vi enades ju om att jag »i nödfall skulle skriva mera», det vill säga utförligt, nu borde jag skriva utförligt ... och kan det icke!

Du minns vad jag sagt: om du, *när* du icke längre älskar mig, sänd breven tillbaka! Alla. Utan ett ord till förklaring, jag skall förstå det. Jag skall söka att förstå det. Var ärlig mot mig! Lätt vore jag att narra, just emedan jag skänkt dig mitt förtroende så helt, redan det binder, slår kanske med blindhet? Gäller det att värja sig mot faror, ack då är ingen skapad varelse på jorden så värnlös som jag!

Vad allt har jag icke biktat, fastän skygg och sluten inför andra, huru hänsynslöst har jag icke givit mig själv i mina brev! Och du? Ja tänk efter! En sträng men rättvis dom uttalar Amiel: »Att lämna det djupaste, hemlighetsfullaste i sitt väsen till ett lägre pris än den absoluta ömsesidigheten, det är profanation!» Kan jag frikännas? På dig beror svaret.

Långsamt falla snöflingorna där ute, stora, stora flingor, jag vill se på dem länge, deras vita dödslugn sprider sig rogivande i mitt blod. Gör mig stilla. Gör mig ödmjuk.

Är jag orättvis, Cecilia?

Sven Ingelet.

29

Långfredag.

Är det för mycket »estetik» i mig? Är det därför jag så sällan förmår fullfölja vad jag ämnat, överhuvud aldrig gör något som duger? Vad tjänar ett sådant liv till? Om åsnan dör, så mycket sorgligare för den — »se l’asino muore, peggio per lui», ett sicilianskt ordstäv, jag är ett citat från topp till tå, Cecilia, min sista suck kommer utan tvivel att vara ett citat, en dålig efterapning. För resten går jag icke in på att kalla döden »sorglig». Människornas dom blir mildare, huru betydelselös den än är, deras röster få en mindre hård klang när talet faller på en bortgången. Döden är ett försvar, den pålitligaste tillflykt vi äga.

Fann nyss bland mina papper en anteckning ur Almqvists skrifter: »Kan någon snäcka i havet vara underligare vriden än min lycka?» När månne jag tecknat mig det till minnes? »Kan någon snäcka i havet ...» ja ni spörjer, stackars uppdiktade herr Andreas Löwenstjerna, jag som lever vet att den finns, och frestelsen att gripa efter den är hos mig ingalunda från i går. Tänk att dyka ned i de vaggande undervattensskogarnas grönblå dunkel, mellan sargassotångens stammar, genom algflorans gulbruna snår, och så i det röda korallslammet, i en bottengöl finna den snäcka som är underligare »vriden», säkrare formad nämligen och av större mått än *all* lycka — döden! Evigheten hörs som ett havssus inne i den snäckan. Och det gör icke alls ont att drunkna, jag vet det.

Så brukar jag fantisera ibland.

Ett litet intermezzo måste jag omtala. Salen var mörk när jag passerade den, jag skulle telefonera till en av

mina tjänstekamrater, dörren till Uriel Ingelets rum stod på glänt, hans röst ljöd sonor som alltid. »Bästa jungfru Durberg» — sade rösten — »det finns djur som i fångenskap ta livet av sig, det anser jag mig ha konstaterat. Det kunde jag anföra exempel på.» Ofrivilligt stannade jag en sekund för att icke gå miste om fortsättningen, men i detsamma stängdes dörren. Den stängdes.

Minsann tycks icke Uriel Ingelet ha uppnått beaktansvärda resultat genom sina forskningar, han kan till och med anföra exempel på självmord bland djuren ... i fångenskap, se, se! Och då må väl vi tänkande människor kunna följa exemplet. Icke sant?

På hyllan ovan telefonen i matsalen, panelhyllan, hade den goda jungfru Durberg lagt ifrån sig och glömt kvar en postilla — med ett karamellpapper som märke vid långfredagens text.

Sven Ingelet.

Skall jag verkligen sanda boken du nämnde? Kassners översättning av Platons Phaidros! Nej hör du ...

30

Påskafton. Den 22 mars.

Jag har läst någonstans att en läkare hållit ett uttaget hjärta levande under etthundratjugo dygn — var det etthundratjugo? Antalet en bisak denna gång. Och du uppmanar mig att gå till läkare, du Cecilia! Icke behöver jag gå till läkare för att känna det hjärtat skälva.

Men det är så mycket som jag icke *förstår*. Jag borde börja om livet från början, helst gå i skola på nytt, där lärde jag mig allt utan möda och förstod allt. Vid de åren förstår man allt, ser du, det finns ju böcker, man reder sig med böcker, följaktligen gick det bra för mig. När jag var i Norge, hela elva veckor, så länge drog det ut innan mamma kunde tänka på att resa »hem», även vid den vårterminens slut flyttades jag upp i »högre klass», ett mål jag senare förgäves strävat till som människa. Och dock har jag sökt att bevara mitt sinne rent, det måste jag få tro — min sinnlighet, till exempel, har ju aldrig varit saprofyt, närt sig av ruttnande ämnen.

Nu ville jag gärna göra en liten tur utomlands.

Sven.

31

Helsingfors den 1 april.

Cecilia!

Törs du icke komma till staden? Är du rädd för mig? Jag väntade dig hit strax efter påskdagarna.

Väntetiden har jag icke fördrivit lättjefullt, säger någon det så är det ovänligt sagt, jag har varit strängt upptagen, kväll efter kväll studerat handlingskraftens teori och i natt till och med omsatt den i praktiken för roskull, bränt upp mitt manuskript, tänt eld på alla dess konstfulla satsbyggnader. Vilken skön brasa, du kära! De inneboende tankarna ha ömkligen omkommit — ett ögonvittne berättar att de sökt rädda sig genom *flykt* men misslyckats. Otto Erik och Malin veta icke av det ännu, meddelandet får anstå tills vidare, åtminstone tills brandlukten vädrats ut och jag hunnit två mina händer. Någon gång framdeles få de tids nog veta det.

Också detta skall föreställa ett brev.

S. I.

32

Den 26 maj 1913.

Åjo, Cecilia, din försäkran tror jag naturligtvis, tack vare ett slags *sacrifizio dell' intelletto*, trons upphöjelse över förnuftet, är det bra så?

Före söndagen den 1 juni återvänder du icke, du stannar där du är, återvänder icke före söndagen — eller gör du det? På min fattningsgåva litar jag icke mera. Emellertid skriver jag dessa rader eftersom båten till Köpenhamn avgår lördag morgon. Tre veckor blir jag borta, heter det, möjligen en månad. Eller längre. Vad vet jag!

Du var så rörande god mot mig senast, så stilla och varm, du ar också det när du vill. Kanske av medömkan? Eller av ... rädsla? Huru som helst, jag hoppas ändå att återseendet skall skänka dig en liten, liten smula glädje, Cecilia, nu är jag icke mycket värd.

Farväl till dess.

Sven Ingelet.

FADERN

En eftermiddag i slutet av juli. Det hade nyss regnat, Otto Erik Minck satt i en låg korgstol på villaverandan, blickande ut över strandsluttningen och vattnet, stödde hakan mot käppens silverkrycka och pressade nervöst ihop läpparna. Dörren stod öppen, inifrån något av rummen hördes en klockas ticktack, sedan sex ljudliga slag — ganska riktigt, i detsamma fick han syn på ångbåten, den tjöt kort och ilsket och lade till vid bryggan. Han lyfte huvudet, drog en djup suck.

Fröken Malin kom uppför sandgången, vinkade till hälsning med handen som var fri från väskan och de många småpaketen, nöp av ett vissnat blad från gräsrundelns blomsterrabatt, såg efter om det fanns flera. Nej det fanns icke flera. På översta trappsteget möttes hon av frågan:

»Blev du våt?»

»Ja när man är ute i regnväder ... utan paraply ... det skulle också du ha blivit! Jag tog ingen skada» — hon sjönk ned på bänken bredvid korgstolen och pustade ut.

»Otto Erik, du ser så ... har det hänt något?»

»Leo var här. Leo Lewenhult.»

Tystnad.

»Gav sig ingen ro att stanna, for med följande båt, jag ville inte övertala honom.»

»Så-å, han är arriverad ... från utlandet, jaså verkligen!»... tonfallet tydde på allt annat än bevågenhet.

»I går morse återvände han. Via Stockholm. Nej nej, Malin, säg ingenting, såret har rivits upp på nytt, men jag ska ... i korthet ska jag ... oss ge ju breven det inre och väsentliga.»

Systerns röst lät ovanligt skarp — »Frånskilda hustrur med förnamnet Cecilia finns det inte *alltför* många ... på fem kilometers avstånd från Gundö ... jag *vet* vem hon är, fast jag ingenting yppat.»

»Ja vad fan angår mig namnet! Också Leo förteg det naturligtvis, han har känt henne länge, han, tre år visst, att döma av ett yttrande han fällde. Vad angår oss namnet! Emellertid var det han som skrev och stämde möte med henne ... i Berlin ... förra vintern när hon så brådstörtat lämnade Palermo. Att Sven då gjort hennes ... bekantskap, det visste han inte, i så måtto kan man väl kalla honom oskyldig ... den gode och trogne äkta mannen! Aldrig har jag sett Leo Lewenhult så upprörd som nyss, så nästan ... ångerfull ... tja ... skriva har han inte kunnat förmå sig till, och strängt taget var han ju inte förpliktad att avlägga räkenskap för mig, redogörelsen blottställer honom, måste göra det, dess mer senterar jag att han kom hit. Och vi två, Malin, vi som ... dig litar jag på, dig ger jag del av förtroendet, dig ensam, det är min rättighet. Din rättighet. Jag åtminstone kan inte fatta det annorlunda.»

Igen tystnad.

»Natten när jag skildes från dem ... efter kamratmötet, jag berättade ju det, Sven följde med Leo upp i hans stadsvåning för att titta på en rar, gammal tavla, en naken Venus ... eller liggande nymf ... vilken gemen ödets ironi! Det finns ingen mänska i hela våningen, försäkrade Leo, men glömde en småsak, en chance: nycklarna han lämnat åt ... ja du förstår vem jag menar, namnet angår mig inte. Han trodde henne vara bortrest, redan på landet, och slog med omisstänksam iver upp dörrn till det rum där tavlan hänger, sängkammarn ... där låg hon insomnad. Resan hade inte blivit av, hinder mellankommit ... eller en ren nyck kanske, hoppet om ännu ett sammanträffande, ännu ett farväl. Hm. Inte ett ord över Svens läppar, han bara vände stilla om innan hon ens hann vakna och gick raka vägen ombord — knappt en halvtimme efteråt var Leo hos honom. Sven lugn, fullkomligt lugn: Jag tror dig, Leo, sa han, felet är inte ditt, ingen rår för det, sa han. Teg sen som han brukade och tycktes höra på. Leo försökte ta saken skämtsamt, nonchalant, inom sig var han rasande: Vi har betett oss som narrar, Sven, ärkenarrar, visserligen bara en liten la-femme-historia, men du är hjärtnupen i vänstra brösthalvan, helledud, och gör det besvikelsen lättare för dig så låna ett svärd och klyv min hjässa! — Tänk, Sven måtte då ännu ha trott sig vara den som ... trängts undan, för han sa: Nul prince n'a tué son successeur, ett franskt ordstäv, låt inte störa dig, Leo, du bör leva, du, dig lyder livet. — Ja och sen råkades de först vid tolvtiden, alltså samma lördag, Sven förklarade sig ha sovit fyra timmar riktigt gott och var vänlig och behärskad som tidigare, men någon häntydning till den pinsamma upptäckten tålde han inte. En anhållan framställde han likvisst, det var när de åtskildes om kvälln: Leo, sa han, breven jag skrivit ber jag dig avfordra henne, tillnamnet ingenstans nämnt, sänd dem till vännen Primus och säg att han bränner upp alltsammans, honom och systern är jag svar skyldig, de ha länge haft fördrag med mig utan att göra frågor. — Nåja, löftet fick han och gav ett fast handslag till tack, blicken klar och öppen, han betraktade havet en stund, så skildes de. Under natten försvann han.»

Otto Erik Minck sköt ut munnen, överläppens lurviga, lingula borst pressades mot den tjocka näsan, det ryckte spasmodiskt i kindmusklerna, stundom i hela det stora, rödlätta ansiktet.

»Väntade du dig något mer, Malin? Det är ingenting mer — utom det att hon nu ligger på ett sanatorium nånstans. Hur Leo gått till väga för att infria sitt löfte ... å, han kan vara praktfullt hänsynslös och hård, Leo, alldeles storartad, hos kvinnorna driver han igenom vad det än gäller. Tja. Vad vet vi väl ... vi mänskor! Vi vänner. Före ödets fullbordan. Och klaga hjälper inte, hjälper inte, så mycket vet vi.»

Här ett avbrott, en gumma i köket bjöd ut linnespetsar, karelska linnespetsar, fröken Malin kallades in för att se på dem och kom då ihåg brevet till brodern, grävde i handväskan och räckte honom det: »Jag är strax tillbaka, Otto Erik», det föreföll som om rösten svikit henne. Han tryckte pincenezen fastare på näsan, tog fram sin pennkniv och skar upp kuvertet, såg underskriften — Uriel Ingelet — så läste han:

Helsingfors, 24. VII. 1913.

Bäste herr O. E. Minck!

Ni anmärker mycket riktigt i eder skrifvelse, att vår bekantskap daterar sig från slutet af åttiotalet, ehuru vi ej sammanträffat under de senaste tjugu åren. Tillträde vägrar jag ingen, som söker mig, var förvissad derom. Numera, vid min höga ålder, är ju isolering det naturliga och mest eftersträvansvärda i mitt förhållande till menniskorna, jag har inga närskylda, inga vänner, deras platser slå tomma i mitt hus, det enda besök jag redan länge och otåligt afvaktat är Dödens. Och snart skall jag med lätta steg gå att möta honom på vägen, ty jag menar verkligen hvad jag ibland plägat yttra: blott den, som sjelf är barnlös, äger rätt att förbanna sin födelse och handla derefter. Nu är jag barnlös. Emellertid höfves det den gamle att åtminstone inför andra bevara sitt själslugn: æquam servare mentem rebus in arduis — i skolan läste Ni ju latin, bäste herr Minck.

Har Ni mottagit paketet? Den 17 dennes returnerade jag skyndsammast hvad Ni tillsändt mig, det vill säga brefsamlingen, bref som öfvernog vittna om min sons intima förbindelse med en annan mans frånskilda hustru. Genom hvilka medel hon förmåtts att prisgifva hemligheten, säger Ni eder ej känna, ej heller hennes tillnamn. Ganska eget, i sanning! Men hvem hon än är, denna spegelbild af en lysten kvinna, bör hon antagas hafva amuserat sig godt under läsningen och snart ledsnat vid honom. Gifvetvis är det hon, som fortsatt numreringen af brefven, försett de tio sista (från Helsingfors) med siffror, af hvilka sju sedermera ändrats, det tyder på att ett eller flere ej återställts. Jag upptäckte genast raderingarna.

Min sons piktur är mönstergillt tydlig, den beredde mina gamla ögon inga svårigheter, och tackar jag Eder härmedelst för den inblick jag vunnit i hans »stämningar» under de två sista åren. För en sådan som Sven, utan all fråga en finkänslig natur, måste hvarje ovarsam konfrontering med verkligheten blifva ödesdiger, äfventyret kunde ej sluta annorlunda, förgäfves sökte jag i tid göra honom härdad för lifvet. Till synes lugnt och fast mötte han min blick — skygghet, bäste herr Minck, skygghet drifven till desperation, såradt högmod, ett svagt litet trots, som han var ur stånd att visa, när det på allvar erfordrats. Aldrig ett afbrott, aldrig ett häftigt svar, blott tystnad. Och klyftan vidgades, hans egna ord i ett af brefven. Man hör ofta, ja till och med ser, uttrycket »blodsbandets röst» användas, en otymplig sammanställning, denna röst talade en gång högt inom mig, gör det säkert ännu, men jag vågar ej lyssna inåt, sedan en viss tidpunkt i mitt lif har jag sett mig nödsakad att ej mera lyssna inåt. Vare det nog sagdt.

Detta är intet försvar från min sida, ej ens den minsta lilla detalj i skildringen ämnar jag vederlägga. Maxima debetur puero reverentia, framhåller redan Juvenalis. Och att Ni, bäste herr Minck, kommit på tanken att gifva hans fader del af brefvens innehåll, är ej så mycket en vänlig hänsynsfullhet som en anklagelse, det inser jag klart. En anklagelse jag måste försöka att bära, i mån af krafter.

På tal om mig skrifver min son mycket befogat, att jag ogerna och sällan publicerar mitt inre i direkta uttalanden. När jag, det oaktadt, denna gång afgifvit och afgifver en sorts förklaring, så visar detta, att jag ej fruktar att göra det. Väl kan man fråga: cui bono? Emellertid är det ju till »verldens finaste man», och *blott till honom*, jag riktar mina ord, dock utan att sätta någon synnerlig lit till Ciceros försäkran: epistola non erubescit. Se fallet Sven Ingelet!

Jag erkänner villigt, att den Sven, som möter en i brefven, röjer drag, dem jag alls ej väntat att finna hos honom. För att taga ett exempel: med fullgod rätt, om ock barnsligt och lättfunnet, ironiserar han öfver mina naturvetenskapliga studier, min »naturfilosofiska lingvistik.» Det gladde mig att läsa, tyvärr nästan ångrar han sig. Jag deremot ångrar ingalunda dessa mina studieförsök, låt vara att de ledde till intet, syftet ensamt tillförsäkrar ju ej framgång, nödig underbyggnad saknades, säkert äfven nödigt ingenium. Non cuivis homini continget adire Corinthum. Hvad jag med dem afsåg, lönar det sig följaktligen ej att omnämna; i alla händelser började jag för sent.

Våren 1867 eller 1868, jag minnes ej hvilketdera året, passerade jag Göteborg, och af en af mina svenska kolleger föreställdes jag derstädes för herr Viktor Rydberg. Någon dag senare, i en trängre krets, hörde jag

denna auktoritet gifva uttryck åt sin djupa misstro till verkningarna af nästan all uppfostran och undervisning, utom när det gäller rent materiell förkofran. Samma misstro, men i långt högre grad, har jag sjelf småningom fattat, beklagligtvis utan att låta den enväldigt råda. När jag hos min son blef värnlösheten varse, ett arf efter modern, jemte en mängd naiva föreställningar, sökte jag minska den förra genom att operera bort de senare, om möjligt. Försöket misslyckades, jag nämnde det redan. När så lifvet företog operationen, något som alltid inträffar, tillstötte komplikationer, han öfverlefde den ej, ville ej öfverlefva den, hvilket härvidlag är detsamma. Lifvet utgallrar de spröda naturerna, tål ogerna parasiter på kraftförrådet, som sannerligen ej är så stort man tror. Stackars gosse! Brefven visa honom vara i några afseenden mera illusionsfri än jag anat.

Men Eglé då, frågar Ni kanhända, hvarför så svag, så eftergifven mot henne, hans syster? Bäste herr Minck, det är ett alldeles särskildt fall, ett undantagsfall, låt oss ej tala om Eglé! Ni skulle ej förstå mig, ännu mindre än Ni hittills kunnat det, Ni skulle som vissa andra personer, hvilkas namn min son förtiger, anse mig »icke fullt normal.» Eller nej, jag skall tala, mina dagar äro ju numera räknade — af mig sjelf. Eglé var stark, starkare än jag, ej lik någon, oförliknelig, och mellan oss var det valförvandtskap, hon valde mig. Då hon var sex år gammal och jag en gång tillrättavisade henne strängt, log hon gladt förvånad och sade: Du är en stark och mäktig gubbe, du, *dig tycker jag om, derför är du min pappa*. Förunderliga ord! Dermed afgjordes saken, hon tog mig, jag tycker om att tagas. Ja. Och jag *måste* tagas — o, du min lilla Eglé, du var en omätlig smärtas barn, född i tviflets tecken, derför måste jag *tagas*, jag gaf mig ej utan strid, och du tog mig och gick bort öfver gränsen med mitt hjerta. Ja. Bäste herr Minck, verldens finaste man, läs ännu en gång min sons beskrifning af henne! Den är riktig. Liknar hon honom? Nej. Om hvad som rör Eglé hafva brefven intet nytt att säga mig. Jag har ett vacuum djupt inne i mitt bröst, jag är hjertlös, jag vet det. Mera har jag ej att säga, Ni skulle ej förstå mig, ingen kan förstå mig. Det är sanningen. Stilla och värdigt som min son skall äfven jag, gamle, veta att försvinna.

Pulvis et umbra sumus.

Uriel Ingelet.

När systern återvände satt Otto Erik Minck framåtlutad, hopsjunken, med händerna hårt slutna om brevet.

»Är det från någon som begär hjälp?»... sporde hon.

»Nej» — svarade han sakta, likasom uppvaknande, och strök sig långsamt över hjässan — »ne-ej ... den mänska som skrivit det här står inte att hjälpa. Behöver ingen hjälp. Han är bortom allt lidande.»

Fröken Malin hade en ny fråga på tungan och gick redan närmare, men så mindes hon och förstod broderns ord att man skall vara tillgiven nog att kunna vänta. De ljusa, goda ögonen fylldes av tårar.

»Otto Erik ...»

Denne tog handen hon lagt på hans axel, förde den flyktigt och lite tafatt till sin kind — »Ja ... vad vill du?»

»Otto Erik, jag vill alltid tänka: nu kan ingen, ingen i världen ta Sven ifrån oss mer. Nu är han vår igen.»

Ett svagt sus hördes, trädkronorna skälvde, några regndroppar började falla.

HELSINGFORS.

1920

J. SIMELII ARVINGARS BOKTRYCKERI A. B.